

LATVIJAS REPUBLIKAS AUGSTĀKĀS TIESAS

BILETENS

NR.4 / 2012 MAIJS

TIESĪBU PRAKSE:
SENĀTA
JUDIKATŪRA

TIESĪBDOMAS:
REFERĀTI,
PUBLIKĀCIJAS

**PUBLISKAIS PĀRSKATS
PAR AUGSTĀKĀS TIESAS
DARBU 2011. GADĀ**

**RĪGA 2012. GADA
2. MAIJS**

NACIONĀLO AUGSTĀKO TIESU LOMA CILVĒKTIESĪBU AIZSARDZĪBĀ

The Role
of Supreme Courts
in the Protection
of Human Rights

Augstākās tiesas rīkotā starptautiskā konference „Nacionālo Augstāko tiesu loma cilvēktiesību aizsardzībā” 2012. gada 2. maijā Rīgas Juridiskajā augstskolā

Konferences referenti un moderatori (no kreisās):

Gunārs Kūtris, Pēteris Dzalbe, Kalvis Torgāns, Ēriks Kergandbergs,
Veronika Krūmiņa, Tadeušs Erecinskis, Dace Mita, Ivars Bičkovičs, Mārtiņš Mits,
Ineta Ziemeļe, Danute Jočiene, Pīters Gjortlers, Gintars Križevičius

KONFERENCES REFERĀTI TIKS PUBLICĒTI „AUGSTĀKĀS TIESAS BIĻETENĀ” NĀKAMJĀ NUMURĀ

2011. GADA NOTIKUMI

17. aprīlis. Eiropas Komisijas pret rasismu un neiecietību (ECRI) ekspertu vizīte Augstākajā tiesā

2. maijs. Augstākās tiesas plēnums

18. novembris. Augstākās tiesas priekšsēdētājs Ivars Bičkovičs kopā ar Saeimas priekšsēdētāju Solvitu Āboltiņu, Valsts prezidentu Andri Bērziņu un Ministru prezidentu Valdi Dombrovski Valsts svētkos pie Brīvības pieminekļa

16. augusts. Augstākās tiesas priekšsēdētājs Ivars Bičkovičs pirmajā vizītē pie jaunievēlētā Valsts prezidenta Andra Bērziņa

8. jūlijs. Augstākās tiesas priekšsēdētāja vietnieks Gunārs Aigars piedalās Valsts prezidenta Andra Bērziņa inaugurācijas pasākumos

3. novembris. Disciplinārtiesas pirmā sēde. No kreisās: Vēsma Kakste, Andris Guļāns, Pēteris Dzalbe, Aldis Laviņš, Anita Nusberga, Mārīte Zāgere. Pēc sēdes kopā ar Augstākās tiesas priekšsēdētāju

25. novembris. Latvijas tiesnešu konference Latvijas Universitātes Lielajā aulā

BILETENS 'Nr.4 2012. gada maijs

ISSN 1691-810X

Izdevējs
**LATVIJAS REPUBLIKAS
AUGSTĀKĀ TIESA**
Brīvības bulvāris 36, Rīgā, LV-1511

Sagatavoja
Augstākās tiesas Administrācija
Redkolēģija
Zigmants Gencs, Pēteris Dzalbe,
Veronika Krūmiņa
Redaktore Rasma Zvejniece

Foto: Augstākā tiesa,
Valsts prezidenta kanceleja,
Tieslietu ministrija,
Leta, Latvijas Universitāte,
Boriss Koļesņikovs

Iespiests SIA Datorgrafika
Metiens 300 eks. Rīga, 2012

I	INFORMĀCIJA	2
	Starptautiska konference „Nacionālo Augstāko tiesu loma cilvēktiesību aizsardzībā”	2
	Augstākā tiesa publiski latviski tulkoto Eiropas Cilvēktiesību tiesas nolēmumu vietni	2
	Senatores Briedi un Mitu apstiprina par Latvijas <i>ad hoc</i> tiesnesēm Eiropas Cilvēktiesību tiesā	3
	Augstākās tiesas delegācija apmeklē Starptautisko Krimināltiesu Hāgā	3
II	TIESLIETU PADOMES LĒMUMI TIESU SISTĒMAI KONCEPTUĀLOS JAUTĀJUMOS	4
	13.02.2012. Lēmums Nr.5. Par tiesneša amata pilnvaru termiņu	4
	13.02.2012. Lēmums Nr.14. Par tiesneša apstiprināšanas kārtību	4
	02.04.2012. Lēmums Nr.25. Par „tiro tiesu instanču” ieviešanu kriminālprocesā un civilprocesā	4
	02.04.2012. Lēmums Nr.27. Par tiesu varas amatpersonu vienotu disciplinārlietu izskatīšanas kārtību	4
III	TIESĪBDOMAS: REFERĀTI, PUBLIKĀCIJAS	5
	Jautrite BRIEDE. Administratīvo tiesību tendences. <i>Sagatavots publicēšanai izdevumā „European Review of Public Law”</i>	5
	Aldis LAVIŅŠ. Daži jautājumi par kasācijas instances kompetenci. <i>Publicēts žurnālā „Jurista Vārds” 2012. gada 24. aprīlī</i>	9
	Zane PĒTERSONE. Tiesas atvasinātā mediācijas modeļa ieviešana civiltiesisku strīdu risināšanā Latvijā	12
	Pēteris DZALBE. Vienotas disciplinārās atbildības ieviešanas perspektīva	16
	Izdoti Zigmanta Genca Civillikuma komentāri mantojuma tiesībās	18
IV	PUBLISKAIS PĀRSKATS PAR AUGSTĀKĀS TIESAS DARBU 2011. GADĀ	19
	Ivars Bičkovičs. Ātrāka lietu izskatīšana nedrīkst būt augstāka prioritāte par taisnīgu tiesas spriešanu	19
	Augstākās tiesas darbības pamats, struktūra, funkcijas, stratēģija	20
	Institūcijas, kuru darbību nodrošina Augstākā tiesa	21
	Augstākās tiesas plēnums	21
	Augstākās tiesas vadība	22
	Augstākās tiesas tiesneši	22
	Struktūrvienību darbības pārskats	24
	Senāta Civillietu departaments	25
	Senāta Krimināllietu departaments	28
	Senāta Administratīvo lietu departaments	31
	Civillietu tiesu palāta	34
	Krimināllietu tiesu palāta	36
	Judikatūras nodaļa	38
	Administrācija	39
	Atzinība Augstākās tiesas tiesnešiem un darbiniekiem 2011. gadā	3. vāks
	2011. gada notikumi fotogrāfijās	2. vāks
V	TIESĪBU PRAKSE: SENĀTA JUDIKATŪRA	43
	Augstākās tiesas mājas lapā publicēto Senāta 2011. gada nolēmumu klasifikators	43
	Senāta Civillietu departaments	43
	Senāta Krimināllietu departaments	46
	Senāta Administratīvo lietu departaments	50
	Interesantākais tiesas spriedums, ko esat lasījis: <i>no žurnāla „Jurista Vārds” rubrikas „Nedēļas jurists”</i>	55

I INFORMĀCIJA

STARPTAUTISKA KONFERENCE „NACIONĀLO AUGSTĀKO TIESU LOMA CILVĒKTIESĪBU AIZSARDZĪBĀ”

Aktualizējot nacionālo Augstāko tiesu lomu cilvēktiesību aizsardzībā, Augstākā tiesa sadarbībā ar Rīgas Juridisko augstskolu 2.maijā organizēja starptautisku konferenci augstāko tiesu tiesnešiem.

Konferencē piedalījās Latvijas, Igaunijas, Lietuvas un Polijas Augstāko tiesu tiesneši, Eiropas Cilvēktiesību tiesas (ECT) tiesneses Ineta Ziemeļe un Danute Jočiene (*Danutė Jočienė*), kā arī Satversmes tiesas tiesneši un Rīgas Juridiskās augstskolas mācībspēki.

Konferences pamattēma – dažādu tiesu dialogs un mijiedarbība cilvēktiesību kontekstā.

Ineta Ziemeļe un Danute Jočiene ECT un nacionālo tiesu dialogu un Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas sistēmas subsidiaritāti skatīja caur konkrētām ECT lietām. Savukārt Rīgas Juridiskās augstskolas asociētais profesors Pīters Gjortlers (*Peter Gjortler*) analizēja cilvēktiesību piemērošanu Eiropas Savienības tiesā.

Lietuvas Augstākās tiesas priekšsēdētājs Gintars Križevičius (*Gintaras Kryževičius*) runāja par izaicinājumiem Eiropas Cilvēktiesību konvencijas ieviešanai un tiešai piemērošanai

Lietuvas Augstākās tiesas praksē, bet Polijas Augstākās tiesas prezidents Tadeušs Erecinskis (*Tadeusz Ereciński*) analizēja ECT spriedumu ietekmi uz Polijas likumdošanu un Augstākās tiesas nolēmumiem civilīetās. Igaunijas Augstākās tiesas tiesneša Ērika Kergandberga (*Eerik Kergandberg*) skaidrojums bija par ECT vietu un lomu Igaunijas tiesu sistēmā.

Latvijas Augstākās tiesas pārstāvji referēja par cilvēktiesībām dažādās tiesību nozarēs – Senāta Civilīetu departamenta senators Kalvis Torgāns skatīja atbildību par kaitējumu kā cilvēka tiesību aizsardzības līdzekli Latvijas tiesu praksē, Senāta Krimināllietu departamenta priekšsēdētājs Pēteris Dzalbe – cilvēktiesības kriminālprocesa ietvaros, bet senatore Dace Mīta analizēja aktuālus cilvēktiesību jautājumus Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta judikatūrā.

Savukārt Satversmes tiesas priekšsēdētājs Gunārs Kučris vērsa uzmanību uz Konstitucionālās tiesas un Augstākās tiesas dialogu kā līdzekli cilvēktiesību aizsardzībā.

Konferences „Nacionālo Augstāko tiesu loma cilvēktiesību aizsardzībā” referāti un diskusiju apkopojums tiks publicēts nākamajā „Augstākās tiesas biļetenā”.

AUGSTĀKĀ TIESA PUBLISKO LATVISKI TULKOTO EIROPAS CILVĒKTIESĪBU TIESAS NOLĒMUMU VIETNI

Lai nodrošinātu Eiropas Cilvēktiesību tiesas (ECT) nolēmumu pieejamību tiesnešiem un tiesas darbiniekiem, tādējādi sekmējot ECT nolēmumu plašāku un daudzpusīgāku izmantošanu, Augstākās tiesas elektroniskajā sistēmā iekšējai lietošanai jau vairākus gadus tiek apkopoti latviski tulkoti ECT nolēmumi. Nu šī informācija, paplašināta un sistematizēta, publicēta arī Augstākās tiesas publiski pieejamajā mājas lapā internetā, līdz ar to izmantojama ikvienam interesentam.

Augstākās tiesas mājas lapā www.at.gov.lv sadaļā Resursi/ECT nolēmumi lasāmi latviski tulkoti ECT spriedumi un lēmumi, kas pieņemti kopš 2001. gada. Gandrīz visi tie ir lietās pret Latviju, taču ir arī atsevišķi ECT nolēmumi, kurās atbildētāja nav Latvija, bet kuros ir minēti arī Latvijas iedzīvotāju tiesību aizsardzībai būtiski fakti. Šobrīd

publicēti un sistematizēti jau 110 ECT spriedumi, lēmumi vai kopsavilkumi par nolēmumiem. Krājums tiks papildināts arī turpmāk.

Daļa no šiem spriedumiem un lēmumiem ir publicēti Latvijas Republikas oficiālajā izdevumā *Latvijas Vēstnesis*, pie šīm publikācijām norādīts laikraksta numurs un publicēšanas datums. Daļu nolēmumu, kas nav bijuši publicēti, Augstākās tiesas ECT nolēmumu krātuvei nodevis Ministru kabineta pārstāvja starptautiskajās cilvēktiesību institūcijās birojs.

Lai ECT spriedumi un lēmumi būtu pārskatāmāki un ērtāk izmantojami, tie ir sistematizēti atbilstoši *Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijai* un tās protokoliem. Sistematizāciju veikusi Augstākās tiesas Judikatūras nodaļa sadarbībā ar Ministru kabineta pārstāvja starptautiskajās cilvēktiesību institūcijās biroju.

SENATORES BRIEDI UN MITU APSTIPRINA PAR LATVIJAS *AD HOC* TIESNESĒM EIROPAS CILVĒKTIESĪBU TIESĀ

Ministru kabinetā 13. martā apstiprināti *ad hoc* tiesneši no Latvijas Eiropas Cilvēktiesību tiesā.

Sarakstā iekļautas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta senatores Jautriete Briede un Dace Mita, kā arī Satversmes tiesas tiesnese Kristīne Krūma un Rīgas Juridiskās augstskolas prorektors Mārtiņš Mits.

Ad hoc tiesnešu no Latvijas atlasī veica atlases komisija, kuras sastāvā bija likumdevējvaras, izpildvaras un tiesu varas pārstāvji, kā arī pārstāvji no akadēmiskās vides. Izsludinātajā

atklātajā konkursā savas kandidatūras bija pieteikuši astoņi pretendenti.

Ad hoc tiesnesis piedalās lietas izskatīšanā Eiropas Cilvēktiesību tiesā gadījumos, kad pastāvīgais tiesnesis no līgumslēdzējvalsts nevar piedalīties lietas izskatīšanā. Atbilstoši Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijai *ad hoc* tiesnesi no attiecīgās līgumslēdzējvalsts iepriekš iesniegta saraksta izvēlas ECT priekšsēdētājs.

AUGSTĀKĀS TIESAS DELEGĀCIJA APMEKLĒ STARPTAUTISKO KRIMINĀLTIESU HĀGĀ

Tradicionāli katru gadu Augstākās tiesas delegācija dodas pieredzes apmaiņas braucienā uz Eiropas Cilvēktiesību tiesu Strasbūrā, bet šogad aprīlī pirmoreiz šāds brauciens notika uz Starptautisko Krimināltiesu Hāgā.

Delegāciju vadīja Augstākās tiesas priekšsēdētājs Ivars Bičkovičs, delegācijas sastāvā Senāta Krimināllietu departamenta priekšsēdētājs Pēteris Dzalbe, Senāta Administratīvo lietu departamenta priekšsēdētāja Veronika Krūmiņa, Judikatūras nodaļas vadītājs Pāvels Gruziņš, Administrācijas vadītāja Sandra Lapiņa, Senāta kancelejas vadītāja Elina Majore un Krimināllietu tiesu palātas tulce Jekaterina Čerņenko. Augstākās tiesas delegācija tikās ar Starptautiskās Krimināltiesas

priekšsēdētāju Sanhjunu Sonu (*Sang-Hyun Songs*) un vienu no 18 šīs tiesas tiesnešiem – Anitu Ušacku no Latvijas. Viņa strādā šajā tiesā kopš tās izveidošanas 2003. gadā, kad tika tajā ievēlēta 33 vēlēšanu kārtās kā vienīgā pārstāve no Centrālās un Austrumeiropas valstīm. Tikšanās ar Latvijas kolēģiem bijušajai Satversmes tiesas tiesnesei bija īpaši sirsnīga, jo tā bija pirmā Latvijas delegācija, kas apmeklēja Starptautisko Krimināltiesu.

Latvijas delegācija kopā ar Latvijas vēstnieku Nīderlandē Māri Klišanu apmeklēja arī Miera pili un tikās ar Kārnegija fonda ģenerāldirektoru Stevenu van Hogstratenu (*Steven van Hoogstraten*). Miera pili ir izvietota ANO Starptautiskā tiesa un Hāgas arbitražas tiesa.

Augstākās tiesas delegācija kopā ar Starptautiskās Krimināltiesas tiesnesi Anitu Ušacku (trešā no labās)

II

TIESLIETU PADOMES LĒMUMI TIESU SISTĒMAI KONCEPTUĀLOS JAUTĀJUMOS

TIESLIETU PADOME

13.02.2012. LĒMUMS NR. 5.

PAR TIESNEŠA AMATA PILNVARU TERMIŅU

Saeimas Juridiskās komisijas Tiesu politikas apakškomisija 2012. gada 19. janvāra vēstulē aicinājusi Tieslietu padomi paust viedokli par likumprojektu „Grozījumi likumā „Par tiesu varu” (turpmāk – Likumprojekts), kas paredz izmaiņas tiesneša pilnvaru izbeigšanas kārtībā.

Apspriežot Likumprojektu un ņemot vērā nepieciešamību efektīvi izmantot augsti kvalificētu tiesnešu uzkrātās zināšanas un pieredzi, Tieslietu padome nolēma:

- atbalstīt vienotu tiesneša amata pildīšanas maksimālo vecumu – 70 gadus;
- atbalstīt tiesneša pilnvaru izbeigšanos ar likumā noteiktā amata pildīšanas maksimālā vecuma sasniegšanu, paredzot iespēju tiesnesim turpināt pildīt amata pienākumus līdz pabeigtas lietas, kuru izskatīšana uzsākta ar viņa piedalīšanos;
- atbalstīt tiesneša amata atstāšanu bez Saeimas lēmuma, sasniedzot likumā noteikto amata pildīšanas maksimālo vecumu.

13.02.2012. LĒMUMS NR. 14.

PAR TIESNEŠA APSTIPRINĀŠANAS KĀRTĪBU

Saskaņā ar likuma „Par tiesu varu” 60. panta otro daļu un 73.¹ panta otro daļu Saeima pieņem lēmumu par tiesneša apstiprināšanu amatā bez pilnvaru termiņa ierobežojuma vai atkārtotu iecelšanu amatā uz laiku līdz diviem gadiem, kā arī pārcelšanu darbā augstāka līmeņa tiesā.

Lai nostiprinātu tiesu varas un tiesnešu neatkarību no iespējamās politiskās ietekmes, ievērojot Venēcijas komisijas 2007. gada 22. jūnija ziņojuma „Tiesnešu iecelšana amatā” ieteikumus, ka parlamenta balsojums nav atzīstams par piemērotu veidu tiesneša iecelšanai amatā, jo nav iespējams izslēgt draudus, ka politiskie apsvērumi prevelē pār objektīviem, profesionāliem rādītājiem (Sk., piemēram, Venēcijas komisijas ziņojuma par „Tiesnešu iecelšana amatā” 45. punktu),

Tieslietu padome nolēma:

- aicināt Tieslietu ministriju izstrādāt priekšlikumus tiesnešu karjeras jautājumu tiesiskā regulējuma pilnveidošanai.

02.04.2012. LĒMUMS NR. 25.

PAR „TĪRO TIESU INSTANČU” IEVIEŠANU KRIMINĀLPROCESĀ UN CIVILPROCESĀ

Tieslietu ministrija 2012. gada 9. marta vēstulē ir aicinājusi Tieslietu padomi apspriest un izvērtēt ministrijas sagatavotos priekšlikumus par „tīro tiesu instanču” ieviešanu Latvijas tiesu sistēmā.

Apspriežot Tieslietu padomei iesniegtos priekšlikumus un sēdē izteiktos viedokļus,

Tieslietu padome nolēma:

- atbalstīt Tieslietu ministrijas iesniegtos priekšlikumus par „tīro tiesu instanču” ieviešanu Latvijas Republikas tiesu sistēmā.

02.04.2012. LĒMUMS NR. 27.

PAR TIESU VARAS AMATPERSONU VIENOTU DISCIPLINĀRLIETU IZSKATĪŠANAS KĀRTĪBU

Saeimas Juridiskās komisijas Tiesu politikas apakškomisija 2012. gada 13. marta vēstulē aicinājusi Tieslietu padomi izteikt viedokli par iespējamību izveidot vienotu tiesu varas amatpersonu disciplinārlietu izskatīšanas kārtību, kā arī apsvērt citus ar minēto priekšlikumu saistītus jautājumus.

Apspriežot Tieslietu padomei iesniegtos priekšlikumus un uzklautot tiesu sistēmai piederīgo institūciju (tiesnešu, advokātu, prokurooru, notāru un tiesu izpildītāju) pārstāvju informāciju par pašreizējo disciplinārās atbildības kārtību,

Tieslietu padome nolēma:

- atbalstīt vienotu tiesu varas amatpersonu disciplinārpārkāpumu izskatīšanu apelācijas instancē, saglabājot katrai tiesu varai piederīgajai institūcijai autonomiju disciplinārpārkāpuma sākotnējā izskatīšanā;
- aicināt Tieslietu ministriju izveidot darba grupu tiesu varas amatpersonu vienotas disciplināratbildības regulējuma izstrādāšanai, nodrošinot turpmāku koncepcijas apspriešanu un saskaņošanu Tieslietu padomē.

III

TIESĪBDOMAS: REFERĀTI, PUBLIKĀCIJAS

Dr. iur. Jautrite BRIEDE,
Senāta Administratīvo lietu departamenta senatore,
LU Juridiskās fakultātes asociētā profesore

ADMINISTRATĪVO TIESĪBU TENDENCES

Šajā rakstā dots pārskats par atsevišķiem aktuāliem jautājumiem administratīvo tiesību jomā. Vispirms tiks aplūkoti jautājumi, kas saistīti ar ekonomisko lejupslidi un ar to saistītām tiesu atziņām. Kā otrais tiks aplūkots jautājums par informācijas iegūšanu no valsts pārvaldes iestādēm. Kā pēdējais tiks dots apskats par būtiskākajām atziņām, kas Augstākajā tiesā izteiktas būvniecības jomā.

EKONOMISKĀS KRĪZES IETEKME UZ ADMINISTRATĪVAJĀM TIESĪBĀM

Administratīvās tiesības 2011. gadā lielā mērā ietekmēja ekonomiskā un finanšu krīze valstī. Ekonomiskā lejupslide joprojām atstāja iespaidu gan uz tiesību normām, gan administratīvo tiesu praksi.

Administratīvajās tiesās tiek izskatītas daudzas lietas, kuru rašanās cēlonis ir ekonomiskā lejupslide. Lielākais vaišums no tām ir valsts pārvaldes aparāta samazināšanas dēļ atlaisto ierēdņu lietas, tāpat arī lietas, kas saistītas ar valsts pārvaldes darbinieku sociālo pabalstu samazināšanu.

Arī Augstākajā tiesā tika izskatīts samērā daudz lietu, kas saistītas ar Ministru kabineta 2008. gada 23. septembra lēmumu *Par valsts pārvaldē strādājošo skaita samazināšanu 2008.-2009. gadā*. Tajā Ministru kabinets nolēma, ka ministrijās līdz 2009. gada 30. jūnijam jānodrošina amatu vietu skaita samazinājums ne mazāk kā par 10 procentiem. Izpildot šo lēmumu, 2008. un 2009. gadā visā valsts pārvaldē tika veiktas izmaiņas un daudzi ierēdņi tika atbrīvoti no amata. Daudzi no tiem, kas bija atbrīvoti, vērsās administratīvajā tiesā, norādot uz nepilnībām šajā procesā. 2011. gadā daudzas no šīm lietām nonāca kasācijas instancē – Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamentā.

Administratīvo lietu departaments kādā lietā¹ norādīja, ka valstij bija nepieciešams būtiski samazināt izdevumus, un valsts pārvaldē strādājošo skaita samazināšana bija viens no veidiem mērķa sasniegšanai. Ņemot vērā, ka izdevumi bija samazināmi būtiski, valsts pārvaldē bija nepieciešams īsā laikā samazināt lielu skaitu darbinieku. Vienlaikus tā bija iespēja pārskatīt iestāžu struktūru, lai ne tikai samazinātu strādājošo skaitu, bet arī optimizētu iestādes darbību. Proti, lai iestāde tai noteiktās funkcijas veiktu pēc iespējas efektīvi ar mazāku darbinieku skaitu.

Augstākā tiesa norādīja, ka ne valsts pārvaldei, ne iestādei, ne atsevišķi amatpersonai valsts pārvaldes funkciju veikšanā nav savu interešu. Respektīvi, iestāde un jebkura amatpersona ir tāpēc, ka tā ir nepieciešama sabiedrībai, un savus pienākumus veic tādā veidā, kā tas ir nepieciešams sabiedrībai. Ne iestāde, ne amatpersona nevar uzstāt uz sava amata nepieciešamību savās interesēs. Konkrētais laika posms raksturīgs ar to, ka, ja iestāde iepriekš nebija izplānojusi institucionālās struktūras izmaiņas, tad pilnīgi iespējams, ka īsā laikā veicamās apjomīgās izmaiņas bija nepieciešams koriģēt. Tajā pašā laikā ir būtiski, ka arī apjomīgu pārmaiņu rezultātā pieņemtais lēmums no amata atbrīvot konkrētu ierēdņi nav patvaļīgs, ka lēmums ir pieņemts procesuāli taisnīgi un ievērojot vienlīdzības principu. Tas ir tas, kas tiesai ir jāpārbauda.

Jāatzīmē, ka sakarā ar finansiālo resursu trūkumu 2011. gadā izdarīti vairāki grozījumi arī citos likumos, kas nosaka kompensāciju vai pabalstu izmaksu. Tā, piemēram, izdarīts

¹ Augstākās Tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2011. gada 6. jūlija spriedums lietā SKA-472/2011

grozījums² *Sugu un biotopu aizsardzības likuma* pārejas noteikumos, kas noteic, ka kompensāciju par īpaši aizsargājamo nemedijamo sugu un migrējošo sugu dzīvnieku nodarītiem būtiskiem postījumiem līdz 2013. gadam neapņēma un neizmaksā. Līdzīgi arī tiek izdarīts grozījums³ likumā *Par zemes īpašnieku tiesībām uz kompensāciju par saimnieciskās darbības ierobežojumiem īpaši aizsargājamās dabas teritorijās un mikroliegumos*, atbilstoši kuriem tiek ierobežota atlidzības izmaksa zemes īpašniekiem.

TIESĪBAS UZ ATBILDI UN INFORMĀCIJU NO VALSTS

Latvija ir viena no retajām valstīm, kuras *Satversmē* ir ierakstītas tiesības ne tikai vērsties ar iesniegumu, bet arī saņemt atbildi no valsts un pašvaldības iestādēm. Mērķis šādam regulējumam (*Iesniegumu likums*⁴) ir veicināt privātpersonas līdzdalību valsts pārvaldē⁵. Atsevišķi tiek regulētas tiesības uz informāciju, kas ir valsts pārvaldes rīcībā (*Informācijas atklātības likums*⁶), kā arī tiesības prasīt administratīvo aktu, kas dibina vai izbeidz administratīvi tiesiskās attiecības (*Administratīvā procesa likums*). Ja atbilde vai informācija netiek sniegta vai tā sniegta nepienācīgi, indivīds var vērsties administratīvajā tiesā, lai atbildi saņemtu, lai prasītu kompensāciju vai lai panāktu līdzīgu gadījumu neatkārtošanos.

2011. gadā tika izskatītas vairākas lietas, kas saistītas ar atbildes vai informācijas nesniegšanu. Augstākās tiesas Administratīvo lietu departaments šajā sakarā ir izteicis vairākas atziņas.

Tā kādā lietā kāda biedrība bija lūgusi Satiksmes ministriju sniegt informāciju par akciju sabiedrības *Air Baltic Corporation*, kuras kapitāla turētāja ir arī Latvijas Republika, zīmola pārdošanu. Ministrija bija atbildējusi, ka pieprasītā informācija ir saimnieciska rakstura informācija, tāpēc ministrijai šāda informācija nav jāsniedz.

Augstākā tiesa šajā lietā atkārtoti norādīja, ka tiesību uz informāciju nozīmī demokrātiskā sabiedrībā nav iespējams pārvērtēt, jo tās ir būtiskas šīs sabiedrības vērtību nodrošināšanai. Tiesības uz informāciju kā tiesību uz vārda brīvību sastāvdaļa neatņemami ir viens no demokrātiskas sabiedrības pamatiem. Proti, caur tiesību uz informāciju īstenošanu ir panākams, lai valsts pārvalde būtu atklāta, pieejama un tās darbība – pārskatāma. Tiesību uz informāciju īstenošanas rezultātā sabiedrība var pārliecināties, vai valsts pārvalde darbojas sabiedrības interesēs, un sabiedrībai ir visas tiesības saņemt vispārēji pieejamo informāciju (t.i., tādu, kas nav noteikta kā ierobežotas pieejamības informācija). Turklāt informācijas saņemšana ir galvenais priekšnosacījums, lai persona varētu īstenot savas tiesības šo informāciju izplatīt un paust par to (vai, ņemot to vērā) savu viedokli. Tas, ka valsts ir viens no dalībniekiem kapitālsabiedrībā, nemaina apstākli, ka tā joprojām ir valsts, kas kā publisko tiesību juridiskā persona ir iesaistījusies privāttiesiskā darbībā jeb komercdarbībā. Komercdarbība ir viena no formām, kādā valsts var

darboties. Apstāklis, ka valsts savai darbībai ir izvēlējusies komercdarbības formu, *neizved* šo darbības jomu no sabiedrības interešu loka. Nav pamata savstarpēji nošķirt sabiedrības interesi par valsts darbību valsts pārvaldes uzdevumu veikšanā no sabiedrības intereses par valsts darbību privāto tiesību jomā. Senāta ieskatā, tās abas ir vienlīdz leģitimas, un interese par valsts darbību privāto tiesību jomā ir vēsta uz to pašu mērķu sasniegšanu kā interese par valsts pārvaldes funkciju veikšanu. Satiksmes ministrija ir kompetentā iestāde, kurai prasīt informāciju saistībā ar akciju sabiedrību *Air Baltic Corporation*, jo tieši Satiksmes ministrija ir valsts kapitāla daļu turētāja.

Kādā citā lietā žurnālists bija vērsies pie Valsts prezidenta ar iesniegumu, kurā norādīja, ka kādā laikrakstā publicēta informācija, ka Valsts prezidenta kancelejas autotransports ir izmantots, lai nogādātu uz Eiropas čempionāta basketbola spēlēm Valsts prezidenta dēlu un viņa draugus. Pieteicējs lūdza Valsts prezidenta skaidrojumu, vai viņš kā Valsts prezidents atbalsta šādu valsts autotransporta izmantošanu. Valsts prezidenta Kanceleja bija atbildējusi pieteicējam, ka tā nenodrošina ar autotransportu Valsts prezidentu un viņa ģimenes locekļus. Pieteicējs (iepriekš minētais žurnālists) vērsās administratīvajā tiesā, uzskatot, ka viņam ir tiesības uz Valsts prezidenta viedokli par iespējamo valsts autotransporta izmantošanu viņa dēla privātajām vajadzībām.

Augstākā tiesa šajā lietā pateica, ka indivīdam likums nepiešķir tiesības ar tiesas starpniecību panākt, ka amatpersona pauž savu subjektīvo attieksmi vai nostāju kādā jautājumā. Tiesa norādīja, ka viedokļa izteikšanas pārbaude neietilpst tiesas kontroles kompetencē. Tiesa nevar ne uzlikt pienākumu sniegt viedokli, ne pārbaudīt, vai amatpersonai vispār ir viedoklis, kā arī, vai sniegtais viedoklis ir pareizs vai patiess.⁷

Kādā citā lietā tiesai vajadzēja izlemt, vai pusaudža mātei ir tiesības saņemt no iestādes psihologa atzinumu, kurā analizētas viņas un dēla attiecības. Augstākā tiesa norādīja, ka vecāki ir bērna dabiskie aizbildņi (likumiskie pārstāvji) un viņu pienākums ir aizstāvēt bērna tiesības un ar likumu aizsargātās intereses, tāpēc pieteicējam principā varētu būt tiesības saņemt informāciju, kas attiecas uz viņas bērnu. Tomēr ikvienam jārespektē bērna privātā dzīve, pat ja tas ir bērna likumiskais pārstāvis. Kaut arī bērnam savu tiesību īstenošanai ir nepieciešams likumiskais pārstāvis, tas nenozīmē, ka bērna pārstāvim ir absolūtas tiesības, jo dažkārt datu aizsardzības tiesības var būt pārākas par vecāka vai cita likumiskā pārstāvja vēlmēm. Tiesības uz datu aizsardzību vispirms piemīt pašam bērnam, nevis likumiskajam pārstāvim, kas šīs tiesības īsteno. Atbilstoši bērna attīstības pakāpei ir jāuzklausā un jāņem vērā bērna viedoklis. Ja bērns ir pietiekami attīstīts, viņa viedoklis lēmuma pieņemšanā var būt noteicošais. Tas, ka bērna viedoklis pēc iespējas jāņem vērā, nostiprināts arī Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 24. pantā (noteikts, ka bērna viedoklis atbilstīgi bērna vecumam un briedumam jāņem vērā jautājumos, kas skar bērnu intereses) un Apvienoto Nāciju Organizācijas 1989. gadā pieņemtās Konvencijas par bērnu tiesībām 12. pantā (dalībvalstis nodrošina bērnam, kas spējīgs formulēt savus uzskatus, tiesības brīvi paust šos uzskatus visos jautājumos, kas skar bērnu, pie tam bērna uzskatiem tiek veltīta pienācīga uzmanība atbilstoši bērna vecumam un brieduma pakāpei).

Apkopojot iepriekš teikto, Augstākā tiesa norādīja, ka in-

² Sugu un biotopu aizsardzības likums: 15.09.2005 likums, *Latvijas Vēstnesis*, nr. 153., 27.09.2005.

³ Par zemes īpašnieku tiesībām uz kompensāciju par saimnieciskās darbības ierobežojumiem īpaši aizsargājamās dabas teritorijās un mikroliegumos: 20.10.2005.likums, *Latvijas Vēstnesis*, nr. 179., 09.11.2005.

⁴ Iesniegumu likums: 27.09.2007. likums, *Latvijas Vēstnesis*, 164 (3740), 11.10.2007.

⁵ Sk. Ari Edgars Pastars. Iesniegumu likuma un citu likumu mijiedarbība. *Jurista Vārds*, Nr. 49 (502) 2007.gada 4.decembris.

⁶ Informācijas atklātības likums: 29.10.1998. likums. *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 334/335 (1395/1396), 06.11.1998.

⁷ Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2011. gada 22. decembra spriedums lietā SKA-976/2011.

formācija, ko bērns ir uzticējis citām personām un kas attiecas uz viņa privāto dzīvi, var tikt nodota vienam vai abiem vecākiem, ja tas nepieciešams viņu kā likumisko pārstāvju pienākumu pildīšanai un bērna interešu aizstāvēšanai, taču, lemjot par šādas informācijas izpaušanu, ir jāizvērtē bērna viedoklis, ņemot vērā viņa brieduma pakāpi, kā arī viņa tiesības uz privāto dzīvi.⁸

BŪVNICĪBAS TIESĪBAS

Būvniecības tiesību jomā 2011. gadā Augstākajā tiesā tika izskatītas vairākas lietas, kurās tika izteiktas vairākas ievēribas cienīgas atziņas. Vairākās no lietām tika risināts jautājums, ciktāl šo sfēru risina publisko tiesību normas un ciktāl šie jautājumi attiecas uz privāto tiesību sfēru.

Tā Augstākajā tiesā tika izskatīta lieta, kurā indivīds bija vērsies iestādē ar projektu, kurā zemesgabalu bija paredzēts sadalīt divos patstāvīgos nekustamos īpašumos. Šo ieceri būvvalde neatbalstīja, norādot, ka zemesgabala sadalīšana nav iespējama, jo zemesgabals atrodas pilsētas apbūves aizsardzības teritorijā, kur jāsaglabā vēsturiskā teritorijas plānojuma struktūra. Ar zemesgabala sadalīšanu šī struktūra tiktu izjaukta.

Administratīvā tiesa, izskatot šo lietu, secināja, ka, pirms strīds bija radies starp individu un iestādi, vispārējās jurisdikcijas tiesā jau bija skatīts strīds starp attiecīgā zemesgabala kopīpašniekiem. Vispārējā jurisdikcijas tiesa bija atļāvusi sadalīt zemesgabalu, neņemot vērā publisko tiesību normas.

Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šajā lietā norādīja, ka publisko tiesību normas ir imperatīvas normas, kuras privātpersonām ir jāievēro, arī veidojot savstarpējās tiesiskās attiecības privāto tiesību jomā. Vienošanās privāto tiesību jomā ir pieļaujama, ciktāl to neierobežo šādas imperatīvas normas. Tā kā publisko tiesību normas ierobežo privāto tiesību normu piemērošanu, tās ir jāievēro arī vispārējās jurisdikcijas tiesai, civilprocesa kārtībā izskatot lietu, kurā privātpersonas risina privāttiesisku strīdu. Konkrētajā lietā tiesa lietu bija izspriedusi par labu prasītājam un sadalījusi nekustamo īpašumu. Tas, vai un ciktāl lietas izspriešanā bija ņemtas vērā publisko tiesību normas un pašvaldības piekrišana īpašuma dalīšanai, vairs nav vērtējams šīs lietas ietvaros, bet ir jāņem vērā tiesas sprieduma saistošais spēks (likuma *Par tiesu varu* 16. pants). Tāpēc tagad pieteikums ir apmierināms un pilsētas būvvaldei ir pienākums izdot pieteicējam labvēlīgu administratīvo aktu – lēmumu par zemes ierīcības projekta izstrādi un nosacījumiem sakarā ar iesniegto projektu zemesgabala sadalīšanai divos zemesgabalos.⁹

Otra lieta, kurā arī tika risināts jautājums par to, ciktāl strīds risināms administratīvajā tiesā, saistīta ar ēkas tehniskā projekta saskaņošanu. Uzņēmums bija noslēdzis zemes nomas līgumu ar pašvaldību un vēlējās uz šīs zemes celt ēku, taču atbilstoši likumam būvniecība ir saskaņojama ar zemes īpašnieku, kas šajā gadījumā ir pašvaldība, bet pieteicēja šādu saskaņojumu nebija saņēmusi.

Pieteicējam šķita, ka, tā kā zemes īpašnieks ir pašvaldība, tiesa var uzlikt pienākumu saskaņot projektu bez zemes īpašnieka piekrišanas. Taču tiesa norādīja, ka arī pašvaldība var būt zemes īpašnieks, kas iznomā tai piederošu zemi citai

personai, un kā zemes īpašnieks var ļaut vai neļaut iznomāto zemi apbūvēt. Zemes īpašnieka lēmums par to, vai iznomāto zemi atļaut apbūvēt, ir gribas izteikums privāto tiesību jomā. Ja piekrišanas nav, atkrit jebkāda tālāka iecerētās būvniecības tiesiskuma vērtēšana publisko tiesību jomā.

Konkrētajā lietā pašvaldība kā zemes īpašnieks bija liegusi konkrētās ēkas būvniecību, jo tā neatbilst nomas līgumam. Šis lēmums ir pieņemts privāto tiesību jomā, ar šo lēmumu nav skarti publisko tiesību jautājumi, kuru izvērtēšana ir būvvaldes kompetencē. Administratīvā procesa kārtībā nav jāpārbauda nedz iemesli tam, kādēļ piekrišana (saskaņojums) nav dots, nedz tas, vai tāda piekrišana bija jādod. Tādi strīdi risināmi kā jebkuri citi strīdi privāto tiesību jomā, tostarp, ar iespēju vērsties vispārējās jurisdikcijas tiesā civilprocesa kārtībā.

Senāts arī norādīja, ka būvvaldes uzdevums ir nodrošināt, lai būvniecība ir tiesiska. Ja būvniecības ieceres precizēšanas gaitā būvvaldei rodas bažas vai pārliecība, ka būve neatbilst sākotnēji dotajam saskaņojumam, tai ir ne tikai tiesības, bet arī pienākums pārliecināties, vai zemes īpašnieka saskaņojums ir pareizi izprasts, vai arī netiek apzināti virzīti būvniecības iecere, kam zemes īpašnieks nekad nav piekritis. Būvniecības ierosinātāja iebildumi par to, ka vēlāks zemes īpašnieka gribas izteikums, iespējams, ir pretrunā agrāk dotam, savukārt ir privāto tiesību jautājums un var būt pamats, piemēram, prasījumam par līguma izpildi vai zaudējumu atlīdzinājumu.¹⁰

Citā lietā¹¹ pieteicējam bija izsniegta būvatļauja pirts būvniecībai un pēc tās būvniecības pabeigšanas arī apstiprināts akts par individuālās pirts nodošanu ekspluatācijā. Gadu vēlāk pašvaldības būvvalde sastādīja aktu par to, ka pieteicējs uzcelis individuālo pirti uz viņam nepiederoša zemesgabala. Dome pieņēma lēmumu, ar kuru nolēma uzdot pieteicējam trīs mēnešu laikā nojaukt pirti no pašvaldībai piederošā zemesgabala. Pieteicējs vērsās tiesā par šā lēmuma atcelšanu. Pieteikumā norādīts, ka ne pirts būvniecības laikā, ne arī pēc tam neviens no pašvaldības pārstāvjiem nesaskatīja pārkāpumus būvniecībā.

Tiesa secināja, ka pieteicējam bija akceptēts būvprojekts un izsniegta būvatļauja pirts būvniecībai uz pieteicēja zemesgabala. Tomēr faktiski pirts ir uzbūvēta citā vietā – uz blakus esošā pašvaldībai piekritošā zemesgabala, vairāk kā 20 metrus tālāk no plānotās vietas. Tādējādi nav pamata apgalvojumam, ka izsniegtā būvatļauja ir tiesisks pamats pirts būvniecībai, jo tā izsniegta būvniecībai uz pieteicēja zemesgabala, ko pieteicējs nav ievērojis. Atbilstoši likumam iestādei ir pienākums pieņemt lēmumu par šādas būvniecības radīto seku novēršanu. Šajā gadījumā nav cita tiesiskā stāvokļa atjaunošanas risinājuma kā vienīgi būves nojaukšana. Pastāv nenovēršami šķēršļi būves legalizācijai, jo tā pilnībā atrodas uz pašvaldībai piekritošā zemesgabala un pašvaldība kategoriski atsakās būvniecību saskaņot. Pieteicēja tiesiskā palāvība nav aizsargājama, jo nevar iegūt tiesības vai priekšrocības, rīkojoties apzināti prettiesiski. Pieteicējs ir izstrādājis būvprojektu un saņēmis būvatļauju pirts būvniecībai uz sava zemesgabala, bet pēc tam apzināti ir uzbūvējis pirti uz pašvaldības zemesgabala, kā arī kā būvētājs iesniedzis nepatiesu apliecinājumu par būves gatavību ekspluatācijai, apliecinot, ka pirts būvniecība ir pabeigta un atbilst akceptētajam būvprojektam un nav ne izmaiņu, ne atkāpju no būvprojekta.

⁸ Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2011. gada 10. oktobra spriedums lietā SKA-290/2011.

⁹ Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2011. gada 8. marta spriedums lietā SKA-26/2011.

¹⁰ Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2011. gada 6. janvāra spriedums lietā SKA-32/2011.

¹¹ Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2011. gada 17. februāra spriedums lietā SKA-39/2011.

Augstākās tiesas Senāts norādīja, ka būvniecība var radīt saistības privāto tiesību jomā un vienlaikus būt arī publiski tiesisko attiecību priekšmets. Veicot būvniecību, personas pienākums ir ievērot gan publisko tiesību normu prasības būvniecībā (teritorijas plānojums, apbūves noteikumi, būvnormatīvi), gan arī citu personu privātās tiesības, tā, piemēram, persona nedrīkst, būvējot savu būvi, sabojāt citai personai piederošu būvi un tādējādi aizskart tās īpašuma tiesības. Pašvaldība (tās būvvalde) pamatā kontrolē publisko tiesību normu ievērošanu būvniecības procesā. Ja būvniecība ir pretrunā šīm tiesību normām, tad būvvaldei neatkarīgi no privātu vienošanos pastāvēšanas ir tiesības un pienākums lemt par šo tiesību normu pārkāpuma novēršanu. Tas notiek sabiedrības interesēs, ievērojot nepieciešamību nodrošināt būvniecības atbilstību publisko tiesību normām.

Atsevišķos gadījumos kāds jautājums var būt reizē privāto un publisko tiesību regulējuma priekšmets. Tā tas ir arī attiecībā uz to, vai ir pieļaujama svešas zemes apbūve. Neapšaubāmi, tas vispirms ir privāto tiesību jautājums, jo īpašuma tiesības ir privāto tiesību institūts, īpašuma tiesību aizskārumu vienmēr var prasīt novērst vispārējās jurisdikcijas tiesā civilprocesuālā kārtībā. Taču šis jautājums ir arī tik būtisks, ka tā kontrole ir paredzēta arī būvvaldē. Tas izriet no *Būvniecības likuma*, kas imperatīvi noteic priekšnoteikumus būvniecības veikšanai: zemesgabalu drīkst apbūvēt, ja tā apbūve tiek veikta saskaņā ar vietējās pašvaldības teritorijas plānojumu, detālplānojumu (ja tas nepieciešams saskaņā ar normatīvajiem aktiem) un šo plānojumu sastāvā esošajiem apbūves noteikumiem un, noslēdzot līgumu, apbūve ir saskaņota ar zemesgabala īpašnieku (ja apbūvi neveic zemesgabala īpašnieks); zemesgabalu var apbūvēt tā īpašnieks vai cita persona, kas noslēgusi līgumu ar attiecīgā zemesgabala īpašnieku.

Publisko tiesību jomā notiek gan būvniecības tiesiskuma pārbaude pirms būvniecības (kas noslēdzas ar administratīvo aktu – būvatļaujas izdošanu), gan būvdarbu kontrole, gan būvniecību atļaujoša administratīvā akta atcelšana, gan patvaļīgas būvniecības seku novēršana.

Tātad, jautājums, vai būvniecība uz sveša zemesgabala notiek ar zemesgabala īpašnieka piekrišanu, ir arī viens no būvniecības publiski tiesiskajiem priekšnoteikumiem. Tas nozīmē, ja būvniecība veikta uz zemesgabala bez tā īpašnieka piekrišanas, tas var būt pamats būvvaldei uzdot novērst patvaļīgas būvniecības sekas, ja būvniecība ir patvaļīga, kā arī atkarībā no lietas apstākļiem atcelt iepriekš izdoto administratīvo aktu, ja netiek ievēroti tā nosacījumi vai tas kļūdaini akceptē būvniecību uz svešas zemes. Konkrētajā gadījumā pastāvēja šāda tiesiskā situācija: pieteicējam bija izdota būvatļauja (administratīvais akts), ar ko tika atļauta būvniecība uz viņam piederoša zemesgabala; pieteicējs būvniecību veicis neatbilstoši būvprojektam – tā veikta uz svešas zemes; būve pieņemta ekspluatācijā, vadoties pēc pieteicēja norādītajām ziņām, ka būve uzbūvēta atbilstoši projektam; pēc būves pieņemšanas ekspluatācijā pašvaldība konstatējusi būvniecības neatbilstību projektam.

Pašvaldība nav pieņēmusi lēmumu atcelt aktu par būves pieņemšanu ekspluatācijā. Akts par būves pieņemšanu ekspluatācijā ir administratīvais akts, ar kuru tiek apstiprināta būves gatavība ekspluatācijai un atļauta būves ekspluatācija. Spēkā stāties un par neapstrīdamu kļuvis administratīvais akts ļauj personai izmantot ar to piešķirtās tiesības, kamēr vien administratīvais akts netiek atcelts. Atcelšana var notikt, vai nu tikai atceļot šo administratīvo aktu, vai arī aiz-

stājot to ar citu administratīvo aktu attiecībā uz to pašu jautājumu. Tas nozīmē, ka pašvaldība (tās būvvalde), arī konstatējot būvniecības prettiesiskumu, nevar nerēķināties ar apstākli, ka ir spēkā esošs administratīvais akts (par būves pieņemšanu ekspluatācijā), kas apstiprina pieteicēja tiesības būvi izmantot. Pirms lemt par prettiesiskās būvniecības seku novēršanu (būves nojaukšanu), pašvaldībai ir jāatrisina jautājums par šā administratīvā akta atcelšanu.

Kādā citā lietā¹² Augstākā tiesa analizēja *Orhūsas konvencijas* piemērošanu. Lietā bija pārsūdzēta Jūrmalas pilsētas būvvaldes izdotā būvatļauja mazstāvu daudzdzīvokļu dzīvojamās mājas būvniecībai. Pieteicēji vērsās Administratīvajā rajona tiesā, prasot atcelt šo lēmumu, norādot uz kaimiņu tiesību aizskārumu un uz to, ka aizskartas tiesības dzīvot labvēlīgā vidē. Pieteicēji, atsaucoties uz *Orhūsas konvenciju*, argumentēja, ka bija jāriko būvniecības publiskā apspriešana, jo ēkas celtniecība samazinātu viņu īpašuma vērtību.

Senāts norādīja, ka nesaskata, ka *Orhūsas konvencija* aizsargātu sabiedrības tiesības iesaistīties tādu lēmumu pieņemšanā, kas ietekmē iedzīvotāju mazāk nozīmīgus sadzīves apstākļus vai, vēl jo mazāk, nekustamā īpašuma vērtību. *Orhūsas konvencija* ir vērsta uz vides jomā pietiekami būtisku jautājumu risināšanu, par ko liecina jau konvencijas garantēto tiesisko instrumentu būtība. Proti, nav domājams, ka sabiedrības plaša iesaistīšana būtu paredzēta tādu jautājumu izlemšanā, kas prasa tikai dažu personu viegli konstatējamu sadzīves apstākļu izmaiņu apsvēršanu vai arī plašāka personu loka sadzīves izmaiņu apsvēršanu, ja tās ir maznozīmīgas un dabiski sagaidāmas pie jebkura apbūves projekta īstenošanas, un pamatā saistītas tikai ar mantisko, nevis dzīvības, veselības un dzīves kvalitātes interešu aizsardzību.

Ikviena būvniecība lielākā vai mazākā mērā var skart apkārtnē iedzīvotāju sadzīves apstākļus, tādēļ sadzīves apstākļu kā vides faktora skaidrojuma ir jābūt tādā, lai *Orhūsas konvencijas* aizsardzības līmenī paceltu tikai nozīmīgas ar būvniecību saistītas izmaiņas iedzīvotāju sadzīvē. Tikai tādos gadījumos apkārtnē dzīves telpas nozīmīgu izmaiņu dēļ arī sadzīves apstākļu izmaiņas var kļūt par vides jautājumu šā vārda šaurākā, *Orhūsas konvencijas* aizsargāto vērtību izpratnē. Minētais vienlīdz attiecināms arī uz *Satversmes* 115. pantā aizsargāto tiesību dzīvot labvēlīgā vidē tvērumu. Tādējādi atsaukšanās uz *Orhūsas konvenciju* un *Satversmes* 115. pantu ir pieļaujama, ciktāl būvniecība skar vides jautājumus minētajā izpratnē. Savukārt interesi uz nekustamā īpašuma vērtības saglabāšanu Senāts neuzskata nedz par *Orhūsas konvencijas*, nedz *Satversmes* 115. panta aizsargātu vērtību. Tā ir mantiska rakstura interese.

Sagatavots publicēšanai izdevumā "European Review of Public Law", ko izdod European Public Law Organization (EPLO)

¹² Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2011. gada 7. marta spriedums lietā SKA-44/2011.

Aldis LAVIŅŠ,
Senāta Civillietu departamenta senators

DAŽI JAUTĀJUMI PAR KASĀCIJAS INSTANCES KOMPETENCI

Rakstā uzmanība vērsta uz vairākiem jautājumiem, par kuriem laiku pa laikam praksē rodas lielākas vai mazākas diskusijas. *Civilprocesa likuma* 474. pants, kas nosaka kasācijas instances tiesības, samērā detalizēti paredz iespējamus nolēmumu veidus, kādus, izskatot lietu kasācijas kārtībā, var pieņemt Senāts.

1. Piemērojot 474. panta 1. punktu, kas nosaka tiesības atstāt spriedumu negrozītu, bet sūdzību noraidīt, kasācijas instances kompetences kontekstā neskaidrības parasti nerodas, ja vien neskaitām gadījumus, kad lietas dalībnieka pārstāvis, kurš aizstāvējis pret iesniegto kasācijas sūdzību, Senātam iesniedzis kviti par izdevumiem advokāta palīdzības samaksai un lūdzis minētos izdevumus piedzīt no kasācijas sūdzības iesniedzēja.

Ja Senāts kādā daļā spriedumu atceļ, jautājumi par tiesāšanās izdevumu atlīdzināšanu nerodas, jo, izskatot lietu no jauna atceltajā daļā, tiesai, nosakot tiesāšanās izdevumu atlīdzību pusēm, ir jāņem vērā arī kasācijas instancē radušies izdevumi. Neskaidrības rodas gadījumā, ja Senāts pārsūdzēto spriedumu atstāj negrozītu un pusei, kurai labvēlīgais tiesas spriedums atstāts negrozīts, ir radušies ar lietas vešanu saistīti izdevumi, piemēram, puse ir algojusi zvērinātu advokātu, lai sagatavotu paskaidrojumus par kasācijas sūdzību un piedalītos Senāta sēdē. Ne *Civilprocesa likuma* 474. pantā, ne arī kādā citā kasācijas tiesvedību regulējošajā normā nekas nav teikts par Senāta tiesībām izlemt jautājumu par kasācijas instancē radušos tiesāšanās izdevumu atlīdzību pusēm. Kā liecina manis pārbaudītie Senāta nolēmumi, nevienā no tiem nav risināts jautājums par kasācijas instancē radušos tiesāšanās izdevumu atlīdzināšanu pusēm.

Apstāklis, ka *Civilprocesa likumā* nav tiesiskā regulējuma par kasācijas instancē radušos izdevumu atlīdzināšanu, var būt pamats secinājumam, ka šāda jautājuma izlemšana neietilpst kasācijas instances tiesas kompetencē. Šādu viedokli varētu uzturēt spēkā, ja būtu paredzēts cits mehānisms, kādā atlīdzināmi norādītie izdevumi. Tomēr, ņemot vērā Senāta atziņas,¹ ka materiālo tiesību normas nav piemērojamas strīdos par procesuālo izdevumu atlīdzību, kas radušies, pusei pilnvarojot pārstāvi lietas vešanai, secināms, ka atsevišķā tiesvedības procesā nav paredzēts risināt jautājumu par procesuālo izdevumu atlīdzināšanu, kas nozīmē, ka cita mehānisma minēto izdevumu atlīdzināšanai nav.

Lietas dalībnieks, kuram radušies procesuālie izdevumi, katrā ziņā ir ieinteresēts tos saņemt no pretējās puses, kas nepamatoti iniciējusi tiesvedības procesu kasācijas instances tiesā. Tas, ka minētie izdevumi būtu atlīdzināmi, izriet no *Civilprocesa likuma* ceturtajā nodaļā ietvertā principa - zaudējusi puse atlīdzina pretējai pusei ar lietas vešanu saistītos izdevumus. Uz to norāda arī vēsturisks ieskaits par šo jautājumu. Latvijā tā

dēvētajā starpkaru posmā normatīvajos aktos bija paredzēts regulējums mūsdienās par neskaidru kļuvušajam jautājumam. Tā, piemēram, 1938. gadā pieņemtajā *Civilprocesa likuma* 919. panta otrajā daļā bija paredzēts: "ja sūdzību neievēro, Senāta spriedumā, uz prāvnieka lūgumu, nosakāms arī, kam jānes tiesāšanās izdevumi kasācijas instancē un kādā apmērā".² Savukārt Tiesu iekārtas likuma piektā pielikuma 8. punktā bija paredzēts, ka "par lietas vešanu Senāta kasācijas departamentā, kasācijas kārtībā, zvērināts advokāts dabū ceturto daļu no 1. pantā noteiktās atlīdzības".

Tā kā mūsdienā *Civilprocesa likuma* 44. pantā paredzēto izdevumu atlīdzināšana saistīta ar prasības apmierināšanu vai tās noraidīšanu, var, protams, argumentēt, ka kasācijas instances tiesa neizskata lietu pēc būtības (nelemj par prasības apmierināšanu vai noraidīšanu), tamdēļ likums neparedz Senātam tiesības lemt par izdevumu advokāta palīdzībai atlīdzināšanu. Tomēr šādi argumenti ir formāli, jo tie nav vērsti uz jautājumu pēc būtības, proti, vai tiesāšanās izdevumu atlīdzināšanas uzdevums nav pretrunā ar kasācijas institūta būtību. Kā tas jau norādīts vēsturiskajā ieskatā, Senātam tas nav svešs uzdevums, līdz ar to apstāklis, ka ne *Civilprocesa likuma* 474. pantā, ne arī šā likuma ceturtajā nodaļā nav ietverts regulējums par kasācijas instances tiesā radušos tiesāšanās izdevumu atlīdzināšanu, nav jāsaprot tādējādi, ka Senātam nav kompetences lemt par minēto procesuālo izdevumu atlīdzināšanu kasācijas sūdzības noraidīšanas gadījumā.

Tajā pašā laikā, raugoties no praktiskā viedokļa, regulējuma neesamība ir būtisks šķērslis, lai sekmīgi varētu risināt jautājumu par kasācijas instancē radušos izdevumu atlīdzināšanu. Diezin vai *Civilprocesa likuma* 44. pantā paredzētais kritērijs atlīdzības apmēra noteikšanai (ne vairāk kā 5% no prasījumu apmierinātās daļas) ir piemērojams kasācijas sūdzības noraidīšanas gadījumā. Atlīdzību par paskaidrojumu sastādīšanu un piedalīšanos Senāta sēdē varētu noteikt, piemērojot zvērinātu advokātu takses, taču diemžēl nav normatīvā akta, kas tās noteiktu. Šķiet, atliek ievērot Ministru kabineta 2009. gada 22. decembra *Noteikumu par valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības apjomu, samaksas apmēru, atlīdzināmajiem izdevumiem un to izmaksas kārtību* 9. punktā paredzētās takses.

Vienlaikus jāatzīmē, ka norādītajiem šķēršļiem nevajadzētu būt iemeslam, lai principā atteiktos risināt jautājumu par kasācijas instancē radušos procesuālo izdevumu atlīdzināšanu, vēl jo vairāk tāpēc, ka publiskā telpā ir izskanējis priekšlikums kasācijas instancē ieviest tā saukto advokātu procesu. Izstrādājot regulējumu advokātu procesa ieviešanai kasācijas instancē civillietās, vienlaikus būtu jāpadomā arī par *Civilprocesa likuma* papildināšanu, nosakot kārtību, kādā atlīdzināmi tiesāšanās izdevumi kasācijas instancē. Tas pat neprasītu milzīgu piepūli

likumprojekta sagatavotājiem, jo vismaz principu līmeni var sekot paraugam, kas eksistēja pagājušā gadsimta 20.-30. gados.

2. Nākamais jautājums ir saistīts ar Senāta kompetenci lemt par tiesvedības izbeigšanu.

Civilprocesa likuma 474. panta 3. punkts paredz tiesības atcelt visu spriedumu vai tā daļu un atstāt pieteikumu bez izskatīšanas vai arī izbeigt tiesvedību, ja otrās instances tiesa nav ievērojusi *Civilprocesa likuma* 219. vai 223. pantu. Strikti turoties pie minētās normas teksta, ir diezgan skaidri noprotams, ka lietā izbeigt tiesvedību vai arī pieteikumu atstāt bez izskatīšanas Senāts ir tiesīgs tikai tad, ja apelācijas instances tiesa nav ievērojusi attiecīgās tiesību normas. Manā skatījumā, šāda normas interpretācija nepamatoti sašaurina Senāta kompetenci.

2.1. Ilustrējot neskaidrības, kas pastāv jautājumā par tiesvedības izbeigšanu, minēšu šādu piemēru.

Persona B ir cēlusi prasību pret medicīnas iestādi par atbildību sakarā ar sakropļojumu piedziņu. Apelācijas instances tiesa, pārbaudot uz tiesas sēdi ieradusās personas, konstatējusi, ka prasītājs nav ieradies un par neierašanās iemesliem neko tiesai nav paziņojis. Atzīstot prasītāja neierašanos uz tiesas sēdi par neattaisnotu, tiesa izskatījusi lietu bez viņa klātbūtnes un prasību apmierinājusi daļēji. Izskatot lietu kasācijas instancē sakarā ar medicīnas iestādes kasācijas sūdzību, atklājas, ka prasītājs jau pirms lietas izskatīšanas apelācijas instances tiesā bija miris.

Tas, ka lietas izskatīšana nav pieļaujama, ja miris kāds no lietas dalībniekiem, šķiet, papildus nav jāargumentē. Ja lietas dalībnieka vairs nav, tiesai vispirms jānoskaidro, vai apstrīdētā tiesiskā attiecība pieļauj tiesību pārņemšanu. Ja atbilde ir apstiprinoša, tad līdz tiesību pārņēmēja noteikšanai ir jāaptur tiesvedība lietā, bet, ja atbilde ir noliedzoša, tiesvedība lietā jāizbeidz.

Konkrētajā gadījumā tiesībām uz atbildību par sakropļojumu ir stingri personisks raksturs, kas uz mantiniekiem nepāriet, līdz ar to saskaņā ar *Civilprocesa likuma* 223. panta 7. punktu, kas noteic, ka tiesa izbeidz tiesvedību lietā, ja mirusi fiziskā persona, kura ir viena no pusēm lietā, un apstrīdētās tiesiskās attiecības nepieļauj tiesību pārņemšanu, tiesai bija lietā jāizbeidz tiesvedība. Tā kā tiesa ir rīkojusies pretēji *Civilprocesa likuma* 223. panta noteikumiem, Senātam atbilstoši šā likuma 474. panta 3. punktam ir pamats atcelt nolēmumu un vienlaikus izdarīt to, kas informācijas trūkuma dēļ un, iespējams, lielās noslodzes dēļ jau bija jāizdara apelācijas tiesai - lietā jāizbeidz tiesvedība.

2.2. Minēto piemēru tagad mazliet pamainīsim. Persona B nomirst laikā, kad lieta atrodas iztiesāšanās kasācijas instancē. Šādā situācijā fakts, ka miris lietas dalībnieks, acīmredzami nevar būt pamats apelācijas instances tiesas sprieduma atcelšanai saskaņā ar šā *Civilprocesa likuma* 474. panta 3. punktu. Ko šādā gadījumā darīt Senātam? Nepiešķirt nekādu nozīmi lietas dalībnieka neesamības faktam un ķerties pie apelācijas instances tiesas sprieduma tiesiskuma pārbaudes atbilstoši kasācijas sūdzības motīviem – jo Senāts taču neizskata lietu pēc būtības? Vai arī tomēr jānoskaidro jautājums par tiesību pārņemšanu un gadījumā, kad to nav iespējams īstenot, lietā jāizbeidz tiesvedība?

Norādīto jautājumu izpratnē zināmu artavu sniedz vēsturiskos avotos atrodamas vērtīgas atziņas, kas paskaidro kasācijas pamatprincipus. Tā, piemēram, Krievijas Senāts, skaidrojot kasācijas instances būtību, atzinis, ka tiesvedība kasācijas instancē paredzēta ne tik daudz, lai aizsargātu prāvnieku intereses, cik ar mērķi nodrošināt likuma spēku, tā pareizu iztulkošanu un piemērošanu.³ Tajā pašā laikā vairākās lietās Krievijas Senāts

ir uzsvēris: pirmkārt, rūpējoties par to, lai pareizi tiktu izprasta normatīvo aktu jēga, un ar šādu mērķi pārbaudot tiesas spriedumā norādīto apsvērumu pareizību, pārsūdzētais spriedums atceļams tikai tad, kad tas aizskar personas, kura iesniegusi kasācijas sūdzību, tiesības.⁴ Otrkārt, sprieduma atcelšanas mērķis ir saistāms ar lietas dalībnieka aizskarto interešu atjaunošanu, nevis ar tiesas spriedumā tādu pieļauto nepareizību izlabošanu, kuras nav ietekmējušas lietas pareizu izspriešanu un nav pārkāpušas lietas dalībnieka procesuālās tiesības.⁵

Minēto atziņu kopums ir pamats secinājumam, ka kasācijas instances darbības pamatā ir publiski tiesiskās intereses (likumu pareiza iztulkošana un piemērošana) nodrošināšana, taču tā var tikt īstenota tikai tiktāl, cik tai ir kāda nozīme attiecībā uz lietā iesaistīto dalībnieku tiesībām. Ja lietā vairs nav puses, nav arī subjektīvo tiesību, kuru aizsardzības sakarā Senāts varētu realizēt iepriekš minēto publiski tiesisko uzdevumu. Neievērojot šo tēzi, Senāts no tiesu iestādes, kas veic konkrēto tiesību normu piemērošanas pārbaudi, kļūtu par iestādi, kas nodarbotos ar abstraktu tiesību normu iztulkošanu. Šāda uzdevuma pildīšanai Senāts nav aicināts. Tamdēļ gadījumā, kad kasācijas sūdzības iesniedzējs ir miris un strīdus tiesiskā attiecībā nepieļauj tiesību pārņemšanu, Senātam, nerisīnot jautājumu par sprieduma atcelšanu, manuprāt, ir tiesības lietā izbeigt tiesvedību, pamatojoties uz *Civilprocesa likuma* 223. pantu.

Šādas tiesības piešķiršanu kasācijas instancei attaisno arī procesuālās ekonomijas princips. Proti, ja Senāts tomēr ķertos pie sprieduma pārbaudes un, konstatējot būtiskas nepareizības, to atceltu un lietu nodotu jaunai izskatīšanai, tad praktiska ieguvuma no tā lietā nebūtu, jo apelācijas instances tiesai nekas cits neatliktu, kā lietā izbeigt tiesvedību, pamatojoties uz *Civilprocesa likuma* 223. panta 7. punktu.

Turklāt, manā skatījumā, *Civilprocesa likuma* 474. panta 3. punkta pamatā jau ir ietverta doma, ka, nepastāvot priekšnoteikumiem tiesvedības turpināšanai, kasācijas instancei ir tiesības lietā izbeigt tiesvedību. Apstākļi, kad ir iestājušies tiesvedības turpināšanu nepieļaujošie apstākļi (laikā, kad lieta atradās iztiesāšanās apelācijas vai kasācijas instancē), neizmaina pēc būtības normā ietverto Senāta kompetenci lemt par tiesvedības izbeigšanu.

3. Tiesību doktrīnā norādīts, ka Senāts ir tiesīgs grozīt spriedumu tikai izņēmuma gadījumos, tas ir, ja tiesa kļūdaini piemērojusi materiālo tiesību normas un tā rezultātā nepareizi noteikusi prasības apmēru.⁶

Senāta judikatūra liecina, ka tiesības grozīt spriedumu tiek realizētas arī gadījumos, kad tiesa nepareizi piemērojusi procesuālo tiesību normas, kas regulē tiesāšanās izdevumu atlīdzināšanu.⁷ Tāpat, pamatojoties uz procesuālās ekonomijas principu, Senāts atzinis par iespējamu grozīt apelācijas instances tiesas spriedumu arī gadījumos, kad tiesa nepareizi piemērojusi citas procesuālo tiesību normas un lietā nav domstarpību par materiālo tiesību normu piemērošanu.⁸

Šajā ziņā nav pamata uzskatīt, ka Senāts rīkojas *ultra vires*, jo tiesības grozīt tiesas spriedumu ietvertas, lai panāktu procesuālo ekonomiju, un, ja reiz tiesību norma to pieļauj gadījumos, kad kļūda bijusi materiālo tiesību normu piemērošanā attiecībā uz prasības apmēra noteikšanu, tad vēl jo vairāk tā pieļaujama situācijās, kad tiesa nav ievērojusi procesuālo tiesību normas par tiesāšanās izdevumu apmēra noteikšanu. Te gan jāpiebilst, ka norādītais nav jāsaista ar tādu materiālo vai procesuālo tiesību normu piemērošanas kļūdu, kas novedusi vai varēja novest pie lietas nepareizas izspriešanas – tad nolēmums ir atceļams un lieta nododama jaunai izskatīšanai.

Tajā pašā laikā problemātika saistībā ar Senāta tiesībām grozīt pārsūdzēto tiesas nolēmumu nebūt neaprobežojas tikai ar nepareizi noteiktu prasības apmēru vai tiesāšanās izdevumu aprēķināšanu. Jautājums ir par Senāta tiesībām arī citos gadījumos grozīt pārsūdzēto nolēmumu.

Valstis, kurās trešās instances tiesa ir izveidota pēc kasācijas principa (Francija, Polija, Latvija, Lietuva, Igaunija), civilprocesu regulējošie normatīvie akti paredz krietni vien plašāku kasācijas instances kompetenci, nekā to paredz *Latvijas Civilprocesa likuma* 474. panta 4. punkts. Tā, piemēram, ielūkojoties *Igaunijas Civilprocesa kodeksa* 362. pantā, ir redzams, ka kaimiņvalsti kasācijas instancei ir piešķirtas tiesības grozīt vai atcelt pārsūdzēto nolēmumu un tā vietā taisīt citu, ja lietas faktiskajiem apstākļiem tiesa devusi kļūdainu juridisku analīzi un nav konstatējami kodeksa 333. pantā paredzēto procesuālo noteikumu pārkāpumi.⁹ Līdzīgs regulējums ir ietverts arī *Lietuvas Civilprocesa kodeksa* 359. pantā.¹⁰ Jāpiebilst, ka arī tālāk esošajā Francijā, kas tiek uzskatīta par kasācijas institūta pamatlicēju,¹¹ jautājums par kasācijas instances kompetenci tiek risināts līdzīgi (*Francijas Civilprocesa kodeksa* 627. pants).¹²

Aplūkoto valstu tiesiskais regulējums izvirza vienu kopēju priekšnoteikumu tik plašai kasācijas instances kompetencei – lietas faktiskie apstākļi ir konstatēti pareizi un nav būtisku procesuālo tiesību normu pārkāpumu. Tas, kādas tiesību normas ir piemērojamas attiecībā uz konstatētajiem faktiskajiem apstākļiem, ir tiesību jautājums, tamdēļ, acīmredzot, ievērojot procesuālās ekonomijas principu, norādīto valstu likumdevēji ir piešķirusi kasācijas instancei tiesības ne tikai grozīt, bet arī atcelt pārsūdzēto nolēmumu un tā vietā taisīt citu nolēmumu, nenododot lietu zemākas instances tiesai jaunai izskatīšanai. Turklāt tādos gadījumos, kā to paredz *Francijas Civilprocesa kodeksa* 627. pants, kasācijas instance arī izlemj jautājumu par to tiesāšanās izdevumu sadali, kas lietas dalībniekiem bijuši zemākas instances tiesā (mainoties lietas iznākamam, mainās arī tiesāšanās izdevumu sadale).

Latvijā Senātam ir tendence visnotaļ strikti pieturēties pie *Civilprocesa likuma* 474. panta 4. punktā ietvertās norādes, ka spriedumu var grozīt tikai daļā par prasības apmēru, ja tas nepareizi noteikts, kļūdaini piemērojot materiālo tiesību normu. Lai gan, kā redzams no Senāta 2012. gada 1. februāra sprieduma lietā Nr. SKC-8/2012, ir vērojams virziens paplašināt kompetenci jautājumā par tiesībām grozīt pārsūdzēto spriedumu, proti, privātās dzīves aizskārums sakarā Senāts patstāvīgi ir noteicis piedzenamās atbildības apmēru. Savukārt diskusijas par Senāta tiesībām atcelt pārsūdzēto nolēmumu un tā vietā pieņemt jaunu nolēmumu, pastāv tikai teorētiskā līmenī, jo likumiska pamata šādai kompetencei šobrīd nav.

Līdz ar to, raugoties no tiesvedības termiņu, kā arī procesuālās ekonomijas viedokļa, ir vērts padomāt gan par *Latvijas Civilprocesa likuma* 474. panta 4. punkta piemērošanas aspektiem, gan arī par šā punkta grozīšanu, paredzot Senātam plašāku kompetenci tiesas nolēmumu grozīšanas sakarā.

4. Pēdējais šā raksta jautājums saistīts ar Senāta kompetenci izskatīt pieteikumus par nolēmumu atcelšanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem.

Civilprocesa likuma 478. panta pirmā daļa, kas paredz piekrišanos tiesu pieteikuma izskatīšanai, balstīta uz principu, ka spēkā esošu tiesas spriedumu vai lēmumu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem var atcelt augstākstāvošās instances tiesa, proti: par rajona (pilsētas) tiesas sprieduma vai lēmuma atcelšanu pieteikums iesniedzams attiecīgai apgabaltiesai, savukārt par apgabaltiesas nolēmuma atcelšanu neatkarīgi no tā, vai lieta izskatīta pirmajā vai otrajā instancē, – Augstākās tiesas Civillietu

tiesu palātai, bet par Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas nolēmuma atcelšanu – Augstākās tiesas Senātam.

*Civilprocesa likuma komentāros*¹³ norādīts, ka pieteikumu var iesniegt par tādu spēkā stājušos lēmumu, ar kuru konkrētais jautājums izlemts pēc būtības. Ja lēmumu, piemēram, par tiesvedības izbeigšanu, pieņēmusi rajona tiesa un minētais lēmums blakus sūdzības kārtībā pārsūdzēts apgabaltiesai, kura to atstājusi negrozītu, tad pieteikums sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem jāizskata apgabaltiesai, jo jautājumu par tiesvedības izbeigšanu pēc būtības izlēmusi rajona tiesa. Turpretī, ja apgabaltiesa blakus sūdzības kārtībā atcēlusi rajona tiesas lēmumu un, pamatojoties uz citu tiesvedības izbeigšanas pamatu, pati izlēmusi pēc būtības jautājumu par tiesvedības izbeigšanu, tad par šāda lēmuma atcelšanu pieteikums sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem iesniedzams Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātai, kā to paredz minētā panta pirmās daļas 2. punkts. Tas pats attiecas uz gadījumiem, kad blakus sūdzības kārtībā Augstākās tiesas Civillietu tiesu palāta atcēlusi apgabaltiesas lēmumu un tā vietā taisījusi pēc būtības citu lēmumu. Tad pieteikums par tiesu palātas lēmuma atcelšanu iesniedzams Augstākās tiesas Senātam.

Kā zināms, *Civilprocesa likuma* 448., kā arī 642. pants paredz, ka Augstākās tiesas Senāts, izskatot blakus sūdzību, ir tiesīgs lēmumu atcelt un jautājumu izlemt pēc būtības. Šādā situācijā, sekojot iepriekš norādītajai pieteikuma iesniegšanas kārtībai, pieteikums būtu iesniedzams par Senāta lēmumu, taču tad nebūtu iespējams piemērot principu par pieteikuma iesniegšanu augstākā tiesu instancē. Ievērojot šo aspektu, juridiskajā literatūrā izteikts viedoklis, ka par Senāta lēmumu, ar kuru jautājums izlemts pēc būtības, nav pieļaujams iesniegt pieteikumu par tā atcelšanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem.¹⁴

Minētajam viedoklim ir zināmi trūkumi, jo tas nebalstās uz argumentiem, kas raksturo jaunatklāto apstākļu procesuālā institūta būtību, bet balstīts uz formāliem apsvērumiem, proti, virs Senāta nav augstākās tiesu instances, tamdēļ tā lēmumi nevar tikt atcelti sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem.

Tiesību doktrīnā, skaidrojot jaunatklāto apstākļu procesuālā institūta būtību, norādīts, ka lūgumi pārskatīt tiesas nolēmumus un kasācijas sūdzības, lai arī ir vērsti uz kopēju mērķi – atcelt lietā noslēdzošo tiesas nolēmumu, tomēr krasi atšķiras. Kasācijas sūdzības tiek iesniegtas par tādiem tiesas spriedumiem, kuros pieļauti likuma pārkāpumi, un to mērķis ir nodrošināt likumu precīzu ievērošanu, savukārt lūgumi par nolēmumu atcelšanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem tiek iesniegti par tādiem tiesas nolēmumiem, kuri savā būtībā ir pareizi un likumīgi, tāpēc runāt par likumu pareizas piemērošanas nodrošināšanu šajos gadījumos nevar. Lūguma mērķis – nodrošināt materiāltiesisko taisnību civiltiesiskā strīda izšķiršanā pēc būtības, un šajā ziņā tas vairāk līdzinās apelācijas institūtam.¹⁵

Ja šāda mērķa labad ir pamats atcelt spēkā stājušos tiesas nolēmumu, tad tieši tāpēc tam ir jābūt attiecinātam uz ikvienu gadījumu, kad nepieciešams lietā panākt materiāltiesisko taisnību, jo tāds ir visas tiesvedības pamatmērķis. Tas vedina domāt, ka ir jāparedz iespēja arī Senāta lēmumus, ar kuriem jautājums izlemts pēc būtības, atcelt sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem, un šāds pieteikums iesniedzams pašam Senātam. Atkāpe no principa, ka pieteikumu izskata augstākās tiesas instance, šajā gadījumā ir objektīvi attaisnojama. Turklāt tas, ka pieteikumu varētu izskatīt tā pati tiesa, kas pieņēmusi attiecīgo nolēmumu, nebūt nav novitāte civilprocesuālajās tiesībās, jo, kā tas norādīts civilprocesa mācību grāmatā, šādam pieteikumu piekritības principam seko tādas valstis kā Francija un Vācija.¹⁶

Minētais gan nenozīmē, ka par ikvienu Senāta lēmumu ir iespējams iesniegt pieteikumu par tā atcelšanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem. Senāts, izšķirot jautājumu, par kādiem tiesas lēmumiem var iesniegt pieteikumu, vairākkārt norādījis, ka tiesvedību sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem var ierosināt lietas, kurās strīda izšķiršana pēc būtības pabeigta un lēmums kā attiecīgo procesu noslēdzošais akts ir stājies likumīgā spēkā.¹⁷ Tas attiecas uz lēmumiem par tiesvedības izbeigšanu, par prasības atstāšanu bez izskatīšanas u. tml. Šāda nostāja pamatota ar to, ka *Civilprocesa likuma* 59. nodaļas izpratnē pieteikuma mērķis vērsts uz lietas, proti, civiltiesiska strīda, izskatīšanu no jauna. Pieteikumu par atsevišķa lietas izskatīšanas gaitā pieņemta lēmuma, piemēram, par prasības nodrošināšanu, par trešās personas pieaicināšanu u. c., atcelšanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem nevar iesniegt, jo tie nav vērsti uz lietas (civiltiesiskā strīda) izskatīšanu no jauna.

Plašāk sk. grāmatu "Civilprocesa likuma komentāri. II daļa (29.-60.¹ nodaļa)", kuru Tiesu namu aģentūra gatavo izdošanai 2012. gadā.

¹ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2009. gada 21. janvāra spriedums lietā Nr. SKC-6, 2011. gada 6. aprīļa spriedums lietā Nr. SKC-143.

² *Civilprocesa likums*. Ar paskaidrojumiem-izvilkumiem no Latvijas Senāta un Tiesu palātas spriedumiem un no attiecīgās zinātniskās literatūras, kā arī dažiem aizrādījumiem uz likumdošanas motīviem. Sastādījuši: senators F. Konradi, Tiesu palātas Civildepartamenta priekšsēdētājs T. Zvejnieks u. c. Rīga: Valsts tipogrāfijas izdevums, 1939, 281. lpp.

³ Тютрюмов И.М. Устав гражданского судопроизводства. С законодательными мотивами, разъяснениями Правительствующего Сената и комментариями русских юристов, извлеченными из научных и практических трудов по гражданскому праву и судопроизводству (по 20 сентября 1922 года). Издание пятое, исправленное и значительно дополненное, со включением изменений закона и разъяснений Высших Кассационных Судов, относящихся до Латвии, Литвы, Польши и Эстонии. 2 тома. Рига: издание Давида Гликсмана, 1923, с.

1438. (sk. arī: Думашевский А.О. О пределах власти кассационного суда при кассации решений по делам гражданским. Журнал Министерства юстиции. С.-Пб. Тип. Правит. Сената, 1867, Н. 8, с. 221-225).

⁴ Ibid, c. 1455.

⁵ Ibid.

⁶ *Civilprocesa likuma komentāri*. Trešais papildinātais izdevums. Autoru kolektīvs prof. K. Torgāna vispārīga zinātniskā redakcijā. Rīga: TNA, 2006, 633. lpp.

⁷ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2006. gada 11. janvāra spriedums lietā Nr. SKC-21/2006; 2008. gada 20. februāra spriedums lietā Nr. SKC-78/2008; 2008. gada 30. aprīļa spriedums lietā Nr. SKC-171/2008.

⁸ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2009. gada 22. aprīļa spriedums lietā Nr. SKC-137/2009; 2010. gada 27. janvāra spriedums lietā Nr. SKC-254/2010.

⁹ Sk. <http://www.legaltext.ee/text/en/X2049K10.htm>

¹⁰ Sk. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=162435

¹¹ Думашевский А.О. О пределах власти кассационного суда при кассации решений по делам гражданским. Журнал Министерства юстиции. С.-Пб. Тип. Правит. Сената, 1867, Н. 8, с. 231.

¹² Sk. <http://195.83.177.9/code/liste.phtml?lang=uk&c=39&r=7229#art29373>

¹³ *Civilprocesa likuma komentāri*. Trešais papildinātais izdevums. Autoru kolektīvs prof. K. Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, 637. lpp.

¹⁴ Turpat.

¹⁵ Малышев К.И. Курс гражданского судопроизводства, том. II, с. 336. Sk. arī: Bukovskis V. *Civilprocesa mācības grāmata*. Rīga, 1933, 461., 463. lpp.

¹⁶ Sk.: Bukovskis V. *Civilprocesa mācības grāmata*. Rīga, 1933, 477. lpp.

¹⁷ Latvijas Republikas Senāta rīcības sēdes 2009. gada 14. augusta lēmums lietā Nr. SJC-13/2009, kā arī lietā Nr. SJC-14/2009. Sal. arī: Тютрюмов И.М. Устав гражданского судопроизводства. С законодательными мотивами, разъяснениями Правительствующего Сената и комментариями русских юристов, извлеченными из научных и практических трудов по гражданскому праву и судопроизводству (по 20 сентября 1922 года). Издание пятое, исправленное и значительно дополненное, со включением изменений закона и разъяснений Высших Кассационных Судов, относящихся до Латвии, Литвы, Польши и Эстонии. 2 тома. Рига: издание Давида Гликсмана, 1923, с. 1479.

Publicēts žurnālā "Jurista Vārds" 2012. gada 24. aprīlī

Dr. iur. Zane PĒTERSONE,

Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas tiesneša p.i.,
Latvijas pārstāve Eiropas Tiesnešu asociācijā mediācijai

TIESAS ATVASINĀTĀ MEDIĀCIJAS MODEĻA IEVIEŠANA CIVILTIESISKU STRĪDŪ RISINĀŠANĀ LATVIJĀ

Izskatot civiltiesisku strīdu, nereti tiesnesim ir acīmredzams, ka pat vislabākais spriedums pušu problēmu neatrisinās. Tāpat tiesāšanās mūsdienās pusēm ir kļuvusi ļoti laikietilpīga, dārga, enerģiju un nervus izsmeloša. Turklāt pat uzvarētā lieta nepalīdz atjaunot labas ģimenes, darba, kolēģu, kaimiņu vai darījumu partneru attiecības. Lai meklētu izeju no šīs situācijas, pasaulē aizvien nozīmīgāku lomu iegūst alternatīvā strīdu risināšana, pēdējās desmitgadēs jo īpaši pieaugot tāda alternatīvās strīdu risināšanas veida nozīmei kā mediācija.

Mediācija ir strukturēts pušu sadarbības process, kurā neitrālā persona (mediators), izmantojot dažādas metodes un profesionālās prasmes, palīdz strīda pusēm sasniegt brīvprātīgu, savstarpēji pieņemamu strīda risinājumu. Mediāciju nedrīkst jaukt ar samierināšanu, jo mediāciju vien-

mēr vada īpaši apmācīts procesa vadītājs – mediators, un mediācijas process nav haotisks – tas notiek pēc noteiktas shēmas, jo katrs solis ir svarīgs nākamā soļa potenciālajā veiksmē. Pasaulē ir pazīstamas dažādas mediācijas skolas un mediācijas modeļi, līdz ar to mediatori mēdz strādāt atšķirīgi, tomēr mediācija vienmēr būs strukturēta. Parasti tā ietver tādas pamatetapas kā faktu un domstarpību atklāšana (pušu stāstījums par notikušo), pušu vajadzību un interešu (nevis prasījumu) noskaidrošana, ideju ģenerēšana par iespējamiem risinājumiem, piemērotākā risinājuma atrašana un vienošanās konkretizēšana. Turklāt mediators ir atbildīgs par mediācijas procesu – lai novadītu kvalitatīvu sarunu, kas pēc iespējas noved pie pušu vienošanās, bet pašas puses – par mediācijas rezultātā panāktās vienošanās saturu, kuru mediators neregulē.

Autore sīkāk nekavēsies pie mediācijas raksturošanas, jo šī raksta mērķis nav vispārīgi iepazīstināt ar mediāciju kā alternatīvo strīdu risināšanas metodi. Par to literatūra ir plaši pieejama, arī latviešu valodā.¹ Rakstā paredzēts aplūkot tiesas atvasinātā mediācijas modeļa ieviešanu Latvijā – saistībā ar tiesām, kuras izskata civiltiesiskus strīdus.

Mediācija saistībā ar tiesām Latvijā ir pazīstama nesen – kopš 2006. gada, kad norisinājās *Twinning* projekts *Strīdu izšķiršanas sistēmas un praktizējošu juristu apmācība*. Šajā pilot-projektā tika piesaistītas divas tiesas – Rīgas pilsētas Centra rajona tiesa un Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesa, no katras tiesas divi tiesneši, kuri saņēma padziļinātu apmācību par mediāciju un iespēju robežās mēģināja izmantot mediācijas metodes, lai panāktu izskatāmā strīda mierīgu atrisinājumu.

Projekta ietvaros notika arī plašākas mācības, pamazām tika saprasta mediācijas nepieciešamība un sperti pirmie soļi tās ieviešanai un reglamentācijai. Kļuva vairāk tiesnešu, advokātu, psihologu, sociālo darbinieku un citu profesiju pārstāvju, kuri bija apguvuši mediācijas apmācības.

Tomēr Latvijā nebija neviena tiesību akta, kas pietiekami regulētu mediācijas piemērošanu. Situācija mainījās pēc Eiropas Parlamenta un Padomes 2008. gada 21. maija direktīvas Nr. 2008/52/EK par konkrētiem mediācijas aspektiem civillietās un komercietās² (turpmāk – *Mediācijas direktīva*) pieņemšanas, kas ir galvenais Eiropas Savienības līmeņa tiesību akts mediācijas jomā. Pienākums dalībvalstīm ieviest šajā direktīvā noteiktās prasības bija jau līdz 2011. gada 21. maijam, kas Latvijā nav izdarīts vēl joprojām, un transponēšana virzās nepiedodami lēni. Tiesa gan, arī vairākām citām valstīm, piemēram, Vācijai un Čehijas Republikai, direktīvas prasības neizdevās ieviest laikā.

Skaidrības labad jāatzīmē, ka *Civilprocesa likuma*³ noteikumā esošā informatīvā atsauce uz Eiropas Savienības direktīvām jau kopš 2011. gada 11. janvāra apgalvo, ka likumā iekļautas tiesību normas, kas izriet no *Mediācijas direktīvas*. Tomēr ne *Civilprocesa likumā*, ne citos Latvijas normatīvajos aktos līdz šim nekas nav minēts par tādām būtiskām *Mediācijas direktīvas* prasībām kā, piemēram, mediācijas konfidencialitātes aizsardzība vai mediācijas ietekme uz noilgumu, līdz ar to nevar uzskatīt, ka *Mediācijas direktīva* būtu transponēta.

2009. gada 12. martā Valsts sekretāru sanāksmē tika izsludinātas *Tiesu iekārtas attīstības pamatnostādnes 2009. – 2015. gadam*⁴, kurās attiecībā uz mediāciju norādīts, ka ir veicināma tās kā patstāvīga domstarpību risināšanas veida attīstība, kā arī efektīva civilprocesuālās tiesvedības procesa un mediācijas sasaiste (mijiedarbība), tādējādi nodrošinot tiesu atslogošanu no tādu strīdu izšķiršanas, kurus puses pašas ar profesionāla vidutāja (mediatora) palīdzību var atrisināt, attiecīgi vienojoties par pusēm pieņemamu risinājumu. Ņemot vērā mediācijas priekšrocības, īstenojama tās integrācija tiesvedības procesā ne tikai civiltiesiska rakstura strīdu risināšanā, bet arī administratīvajā procesā iestādē un tiesā.

¹ Par mediāciju kā alternatīvo strīdu risināšanas metodi latviešu valodā plašāki sk., piemēram: Hofmans R., Rotfīdere D. B., Trosens A. Mediācija. Mediācijas pamati teorijā un praksē. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2007; Bolis J. Mediācija. – Rīga: Juridiskā koledža, 2007; Rone D. Mediācija: jēdziens un iespējas // Jurista Vārds, 14.03.2006., Nr.11; Gailīte V. Mediācija kā alternatīva strīdu risināšanā // Jurista Vārds, 14.11.2006., Nr.45; Trosens A. Kas pamudina konfliktējošās puses izmantot mediāciju // Jurista Vārds, 24.04.2007., Nr.17/18.
² OV L 136, 24.05.2008., 3.–8.lpp. Direktīvas tekstu skat. arī Eiropas Savienības tiesību aktu datu bāzē EUR-Lex: http://eur-lex.europa.eu/RECH_legislation.do?ihmlang=lv.

³ Civilprocesa likums. 15.izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2011.

⁴ Tiesu iekārtas attīstības pamatnostādnes 2009.-2015.gadam. <http://www.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40115639>.

2008. gadā Tieslietu ministrija izstrādāja koncepcijas *Mediācijas ieviešana civiltiesisku strīdu risināšanā* (turpmāk – koncepcija) projektu,⁵ kurā piedāvāti konkrētāki risinājuma varianti mediācijas attīstībai.

Tika atrisināts terminoloģijas jautājums, par kuru bija notikušas karstas debātes, piemēram, vai process saucams par mediāciju, starpniecību, samierināšanu, vai procesa veicējs saucams par mediatoru, mediantu, starpnieku, vidutāju, utt. Izvērtējot vairākus priekšlikumus, koncepcijā tika nonākts pie šādu terminu lietojuma: *mediācija* (kā process), *mediators* (kā darbības subjekts), *mediējamie* (kā iesaistītās puses) un *mediēt* (kā darbības vārds). Šāda terminoloģija arī lietota *Mediācijas direktīvas* oficiālajā tulkojumā latviešu valodā.

Tomēr būtiskākā koncepcijas daļa attiecas uz mediācijas modeļiem. Koncepcijā tika piedāvāti tirās mediācijas modeļa un ar tiesu saistīto mediācijas modeļa ieviešanas risinājumi, norādot uz to sekmīgas īstenošanas priekšnosacījumiem. Kopumā analizēti četri pamatmodeļi:

- **tirā mediācija** (*pure mediation*), ko veic mediators ārpus tiesas procesa;
- **tiesas atvasinātā mediācija** (*court – annexed mediation*), ko veic mediators pēc pusēm saistoša vai ne-saistoša tiesas ierosinājuma; tiesvedība uz mediācijas procesa laiku tiek apturēta [vai atlikta];
- **tiesas mediācija** (*court – internal mediation*): tiesas procesa ietvaros veic tiesas mediators (tiesnesis, tiesas darbinieks vai cits subjekts); ja mediāciju veic tiesnesis, tam jābūt tiesnesim, kurš neskata attiecīgo lietu pēc būtības;
- **integretā mediācija** (*integrated mediation*): tiesas tiesvedības procesā mēģina rast iespēju pušu sadarbībai, izmantojot un savstarpēji kombinējot tiesvedības procesa un mediācijas procesa iezīmes.

Autore uzskata, ka Latvijā ir vēlama pirmā un otrā mediācijas modeļu attīstība – tirā mediācija un tiesas atvasinātā mediācija.

Tā kā tirā mediācija Latvijā jau pastāv un tirās mediācijas attīstība ir iespējama arī bez valsts iejaukšanās vai ar nelielu valsts atbalstu, tad valsts pasākumu kopums ir īpaši virzāms tieši otrā modeļa ieviešanai – tiesas atvasinātās mediācijas modeļa radīšanai un nostiprināšanai. Mediācijas galvenie mērķi ir dot iespēju konfliktējošām personām atrisināt konfliktu mierīgā ceļā ar neatkarīga un neitrāla mediatora palīdzību, kā arī atslogot tiesu darbu. Tieši pirmais un otrais modelis to ļauj darīt vislabāk. Šie modeļi koncentrējas nevis uz jau esošo un jau tā nepietiekamo un pārslogoto resursu izmantošanu, bet gan uz jaunu resursu piesaisti – tiesu sistēmā neietilpstošiem mediatoriem. Jau šobrīd Latvijā ir cilvēki, kas ir apmācīti mediācijas veikšanai un vēlas veikt mediāciju, ar valsts atzītu mediāciju tādu cilvēku būs vairāk, un šo cilvēku piesaiste strīdu risināšanai var ne tikai palīdzēt personām viņu konfliktsituācijās, bet arī atslogot pārslogotās tiesas.

Tomēr tirā mediācija pati par sevi var nedot gaidītos rezultātus, jo strīda dalībniekiem nav tiešas saiknes ar mediatoriem un mediatora atrašana ir pašu pušu ziņā. Tiesas atvasinātā mediācija ļauj šo saikni radīt, jo tiesnesis var ieteikt mediatorus no konkrēta mediatoru saraksta, vai, vēl labāk, mediācijas starpniecību veicošs darbinieks tiesā var nekavējoties palīdzēt pusēm atrast mediatoru no mediatoru saraksta.

Dažādās valstīs ir dažāda pieeja un tas ir teorētisku strīdu

⁵ Koncepcija *Mediācijas ieviešana civiltiesisku strīdu risināšanā*, 2008. <http://www.likumi.lv/doc.php?id=188058>.

objekts, vai tiesnesis drīkst veikt mediāciju savā tiesvedībā esošā lietā, un, iespējams, to varētu atļaut, tomēr koncepcijā ietvertos trešo un ceturto modeļus nekādā gadījumā nevar uzskatīt par pamatmodeļiem mediācijas īstenošanai Latvijā vairāku iemeslu dēļ.

Pirmkārt, viens no mediācijas galvenajiem mērķiem ir atstāt tiesu darbu, līdz ar to papildus pienākumu uzlikšana tiesnešiem vai citiem tiesu darbiniekiem situāciju tikai pasliktinātu, nevis uzlabotu. Mediācija var ilgt vairākas stundas vai dienas, un tiesnešu un tiesu darbinieku milzīgā slodze pilnīgi izslēdz pilnvērtīgas mediācijas veikšanu. Mediācija tiesā būtu iespējama, tikai ievērojami palielinot tiesnešu vai tiesu darbinieku skaitu, nodrošinot lielākas tiesu telpas un ieguldot citus apjomīgus resursus, kas pašreizējos finansālajos apstākļos ir utopija.

Otrkārt, tiesnesis un mediators nav viens un tas pats. Tās ir divas dažādas nodarbošanās, un katrai ir nepieciešamas atšķirīgas spējas un kvalifikācija. Labs tiesnesis nebūt nenozīmē, ka viņš būs arī labs mediators, jo mediatoram ir nepieciešamas atšķirīgas īpašības un prasmes kā tiesnesim.

Treškārt, obligāts priekšnoteikums veiksmīgai mediācijas īstenošanai ir mediators vēlēšanās veikt mediāciju. Mediāciju nedrīkst uzlikt kā papildu pienākumu nevienam.

Ceturtkārt, lai mediācija būtu sekmīga, pusēm ir jādod iespēja izvēlēties mediatoru no vairākiem mediatora kandidātiem. Viens vai divi tiesneši vai tiesas darbinieki, vai tiesā praktizējoši mediatori nav pietiekams skaits, no kā izvēlēties. Ja pusēm konkrētā mediators personība nesimpatizēs, mediācija vai nu nenotiks vispār, vai nebūs veiksmīga.

Piektkārt, vairums Eiropas valstu, kurās ir attīstīta mediācija (Lielbritānija, Francija, Portugāle, Šveice) uzskata par nepieļaujamu tiesnesim veikt mediāciju savā tiesvedībā esošā lietā. Galvenokārt tāpēc, ka viens no galvenajiem mediācijas principiem ir konfidencialitāte. Mediators var uzklaut katru pusi atsevišķi, tiesnesis to nedrīkst darīt. Ja mediācija neizdodas, tiesneša rīcībā var būt informācija, kurai nebūtu jābūt, taisot spriedumu. Turklāt puse var vispār neuzticēties tiesnesim tādus apsvērumus kā neatkarīgam mediatoram, lai šie apsvērumi neveiksmīgas mediācijas gadījumā nebūtu tiesas spriedumā un nevērstos pret pašu pusi.

Neskatoties uz šo viedokli, atsevišķās valstīs, piemēram, Vācijā un Norvēģijā, tiesnesis tomēr drīkst veikt mediāciju. Autore uzskata, ka aizliegt šādu iespēju nevajag, atstājot tiesnesim *brīvas rokas* to metožu izvēlē, kuras viņš izmanto, piemērojot *Civilprocesa likuma* 151. panta trešo daļu (lietas iztiesāšanas gaitā tiesnesis cenšas puses samierināt). No kvalitatīvas mediācijas vienmēr būs vairāk labuma, nekā ļaunuma. Tomēr tiesā to nevar ieviest kā normu. Visbiežāk tiesnesis izmantos tikai kādu no mediācijas metodēm samierināšanas procesā, nevis veiks pilnu laikietilpīgo mediācijas procesu.

Šo teoriju autori ir bijusi izdevība pārbaudīt praksē. Pilotprojekta ietvaros autore bija viena no četrām tiesnesēm, kas centās piemērot mediāciju savā ikdienas tiesneša darbā. Lai arī autorei patik gan mediācijas ideja, gan praktiska mediācijas pielietošana, viņas praksē nebija lietas, kurā būtu varēts veikt pilnu mediāciju. Vairākās lietās tika izmantoti mediācijas elementi samierināšanas procesā, bet tīra mediācija nebija iespējama, galvenokārt, laika trūkuma dēļ.

Tādēļ tiesnešiem varētu atļaut izmantot mediāciju vai tās elementus savos procesos, bet tā nekad nevar būt pamatmetode vai vienīgā metode, kā Latvijā tiek īstenota mediācija.

2009. gada 18. februārī ar rīkojumu Nr. 121 Ministru kabinets nolēma atbalstīt iepriekšminētās koncepcijas kop-

savilkumā ietverto pirmo risinājuma variantu, atbalstot mediācijas modeļu pakāpenisku ieviešanu, atzīstot tiesas atvasinātās mediācijas modeli par primāro, taču nenoraidot pārējos mediācijas modeļus, un uzdot Tieslietu ministram līdz 2009. gada 15. martam izveidot darba grupu, kas izstrādātu pasākumu plānu koncepcijas īstenošanai, kas jāiesniedz Ministru kabinetā līdz 2009. gada 15. decembrim.⁶

Atbilstoši 2010. gada 6. maijā apstiprinātajam pasākumu plānam šīs koncepcijas īstenošanai (2010.-2012. gadam)⁷, Tieslietu ministrijai iesniegšanai Ministru kabinetā līdz 2011. gada 31. decembrim bija jāizstrādā *Mediācijas likuma* projekts un ar to saistīto likumu grozījumi, tostarp grozījumi *Civilprocesa likumā*. Šo uzdevumu Tieslietu ministrijā izveidotā darba grupa ir paveikusi, un 2012. gada 26. janvārī abi minētie likumprojekti ir izsludināti Valsts sekretāru sanāksmē.⁸

Aplūkojot šos likumprojektus, secināms, ka Latvijā varēs darboties mediatori un sertificēti mediatori. Sertificētie mediatori tiks iekļauti sertificētu mediatoru sarakstā, kas būs pieejams tiesās un izmantojams tiesas ieteiktas mediācijas gadījumā. Turklāt, ja puses pašas nespēs vienoties par mediatora izvēli no šī saraksta, pēc pušu lūguma to no sarakstā iekļautajiem kandidātiem varēs noteikt tiesnesis.

Tātad mediāciju var veikt ikviens, ja puses šādi personai uzticas un uzskata viņu par piemērotu konkrētā strīda izšķiršanai. Taču, lai tiesnesis ieteiktu pusēm izmantot mediāciju, tiesnesim ir jābūt pārliecinātam par ieteiktā pakalpojuma kvalitāti. Tādēļ ir nepieciešama šādu ar tiesu saistītu mediatoru darba kvalitātes kontrole, kas tiks īstenota, sertificētu mediatoru sarakstā iekļaujamos mediatorus speciāli apmācot, eksaminējot, sertificējot un arī turpmāk atestējot reizi piecos gados. Sertificēta mediators apmācības, eksaminācijas, sertifikācijas un atestācijas noteikumus un kārtību noteiks Ministru kabinets, bet faktiski realizēs Tieslietu ministrijas funkcionālā pakļautībā esošā sertificētu mediatoru profesionālā organizācija – biedrība *Mediācijas padome*. Šo biedrību 2011. gada jūlijā jau ir nodibinājušas vairākas Latvija pastāvošās organizācijas, kas līdz šim darbojas mediācijas jomā.⁹

Šāds dalījums mediatoros un īpaši tiesas atvasinātā mediācijas modeļa vajadzībām sertificētos mediatoros pasaulē nav nekas jauns. Tāds pastāv arī vairākās citās valstīs, piemēram, Nīderlandē un Krievijā.

Likumprojekts provizoriski paredzēts, ka mediācija pusēm nebūs obligāta, taču tiesai būs pienākums puses informēt par iespēju strīdu risināt, izmantojot mediāciju, savukārt pusēm būs pienākums noteiktā termiņā paziņot tiesai, vai piekrit izmantot mediāciju. Tiesai puses jāinformē gan tikko pēc lietas ierosināšanas – vienlaikus ar prasības pieteikuma noraksta nosūtīšanu atbildētājam un paziņojuma par to nosūtīšanu prasītājam (CPL 148. pants), gan sagatavošanas tiesas sēdē, ja tāda tiek rīkota (CPL 149.¹ pants), gan tiesas sēdē (CPL 151. pants). Ja būs saņemta prasītāja un atbildētāja piekrišana mediācijai, tiesnesis noteiks termiņu

⁶ Par koncepciju *Mediācijas ieviešana civiltiesisku strīdu risināšanā*:

LR Ministru kabineta 2009. gada 18. februāra rīkojums Nr. 121 // *Latvijas Vēstnesis*, 20.02.2009., Nr. 29; <http://www.likumi.lv/doc.php?id=188058>.

⁷ Par Pasākumu plānu koncepcijas *Mediācijas ieviešana civiltiesisku strīdu risināšanā* īstenošanai (2010.-2012. gadam): LR Ministru kabineta 2010. gada 06. maija rīkojums Nr. 253 // *Latvijas Vēstnesis*, 07.05.2010., Nr. 72; <http://www.likumi.lv/doc.php?id=209372>.

⁸ Mediācijas likuma projekts. Civilprocesa likuma grozījumu projekts.

Informācija Ministru kabineta interneta mājas lapā. <http://www.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?dateFrom=2011-04-20&dateTo=2012-04-19&text=Medi%C4%81cijas+%26org=142984&area=0&type=0>.

⁹ Plašāk sk.: <http://www.mediacija.lv>.

mediācijas izmantošanai, kas nav ilgāks par 6 mēnešiem. Tad pusēm būs pienākums informēt tiesu par mediācijas rezultātu ne vēlāk kā 7 dienas pēc mediācijas izbeigšanas.

Nosakot tiesas sēdes dienu, tiesnesis ņems vērā mediācijai paredzēto termiņu. Tātad Latvija ir izvēlējusies pieeju, ka nevis tiesvedība uz mediācijas laiku tiek apturēta, bet gan tiesas sēde tiek noteikta vai atlikta uz dienu, kas ir pēc mediācijas izbeigšanas.

Plānotie *Civilprocesa likuma* 74. panta piektās daļas grozījumi paredz, ka puses var vienoties par mediācijas izmantošanu, kā arī noslēgt izlīgumu, līdz tiek pabeigta lietas izskatīšana pēc būtības.

Tiesas ieteiktā mediācija var noslēgties bez pušu vienošanās, un tādā gadījumā turpinās tiesvedība. Savukārt, ja puses mediācijā vienojas, tad viņām ir izvēles iespēja. Pirmkārt, vienošanos var noformēt atsevišķa rakstveida dokumenta veidā kā izlīgumu, kuru lūgt tiesai apstiprināt *Civilprocesa likuma* 27. nodaļā noteiktajā kārtībā. Taču ne vienmēr pusēm izlīguma apstiprināšana ir vajadzīga. Piemēram, ja puses vēlas saglabāt savas vienošanās konfidencialitāti, vienošanās jau ir izpildīta vai pusēm nav šaubu par tās labprātīgu izpildi. Turklāt mediācijas rezultātā panāktā vienošanās var būt par daudz plašāku jautājumu loku nekā tiesā celtās prasības priekšmets vai arī citu iemeslu dēļ neatbilst *Civilprocesa likuma* 226., 227. panta noteikumiem. Tādā gadījumā prasītājs var vienkārši atteikties no prasības, kas būs iemesls tiesvedības izbeigšanai uz *Civilprocesa likuma* 223. panta 4. punkta pamata.

Lai stimulētu puses izmantot mediāciju, *Civilprocesa likuma* 37. panta pirmajā daļā plānots jauns valsts nodevas 50% apmērā atmaksāšanas pamats – gadījumā, ja tiesvedības izbeigšanas pamats ir prasības atsaukums sakarā ar mediācijas vienošanos.

Būtisks jaunums paredzēts sakarā ar pušu līguma par mediāciju ietekmi uz tiesvedību. Līgums par mediāciju ir starp pusēm noslēgts mutisks vai rakstveida līgums par mediācijas izmantošanu, lai risinātu domstarpības, kas jau radušās vai var rasties nākotnē. Šādu līgumu var noformēt atsevišķa rakstveida dokumenta veidā vai arī kā atsevišķu noteikumu jeb mediācijas klauzulu ietvert jebkurā citā rakstveida līgumā. Ja puses šādu mediācijas klauzulu līgumā būs ietvērušas, tad prasības pieteikumu tiesā varēs iesniegt tikai pēc mediācijas izbeigšanas.

Ņemot vērā visu likumprojektu sakarā minēto, secināms, ka galvenais tiesneša pienākums mediācijas kontekstā būs ieteikt pusēm mediāciju.

Pasākumu plānā koncepcijas *Mediācijas ieviešana civiltiesisku strīdu risināšanā* īstenošanai (2010.-2012. gadam)¹⁰ 1.2. punktā norādīti divi būtiski nosacījumi, kurus nepieciešams nodrošināt – pietiekams praktizējošo mediatoru skaits un mediācijas procesa kvalitāte. Tomēr 2.3. punktā par ne mazāk svarīgām atzītas tiesnešu (it īpaši to tiesnešu, kuri skata civillietas) mācības, lai tiesneši pēc iespējas efektīvāk:

- 1) identificētu tās civillietas, kuras būtu nododamas mediācijai;
- 2) ieteiktu lietas dalībniekiem (pusēm) izmantot mediāciju attiecīgā strīda risināšanai.

Šis punkts identificē divas galvenās darbības, lai tiesnesis varētu pilnvērtīgi veikt *Civilprocesa likuma* projektā paredzētos jaunus pienākumus. Pirmkārt, ne jebkurš strīds ir

nododams mediācijai, un tiesnesim vispirms ir jākonstatē, vai konkrētā lieta mediācijai ir piemērota. To var noteikt, ne tikai izvērtējot izskatāmās civillietas materiālos atklāto strīda priekšmetu un pamatu, bet arī sarunājoties ar pusēm un apzinot pušu patiesās intereses (nevis prasījumus) un konflikta eskalācijas pakāpi. Civillietas kategorija pati par sevi uz mediācijas iespējamību nenorāda un to arī neizslēdz, jo mediācija teorētiski ir iespējama visu kategoriju civiltiesiskiem strīdiem.

Otrkārt, tikai pēc tam, kad tiesnesis ir secinājis, ka mediācija konkrētajam strīdam der, tiesnesis var virzīt puses uz šīs metodes izmantošanu, kas nebūt nenozīmē formālu apjautāšanos, vai puses vēlas izmantot mediāciju, vai vienkāršu norādi, ka pusēm nepieciešama mediācija. Ir naivi pusēm kaut ko uzspiest un tad cerēt, ka tām tas patiks. Būtiski, lai sarunas rezultātā puses patiešām apzinātos mediācijas nepieciešamību un pašas nonāktu pie secinājuma, ka vēlas to vismaz pamēģināt.

Lai šos uzdevumus veiktu kvalitatīvi un tiesneša ieteikums izmantot mediāciju patiešām tiktu akceptēts, tiesnešiem ir vajadzīga gan iepriekšējās apmācības, gan prakse.

Kā lielisku literatūru, kas specializējas tieši uz to, kā novirzīt puses uz mediāciju, var ieteikt ilggadējās, nu jau pensionētās tiesneses, mediācijas pasniedzējas un Nīderlandes Tiesas atvasinātās mediācijas aģentūras direktores Mahteldas Pelas (*Machteld Pel*) grāmatu *Referral to Mediation*¹¹.

Lai gan *Mediācijas likums* un ar to saistītie *Civilprocesa likuma* grozījumi vēl nav pieņemti, arī šobrīd tiesa var ieteikt un tiesai būtu vēlams ieteikt pusēm izmantot mediāciju, jo uz tiesas pienākumu veicināt strīda mierīgu atrisinājumu norāda *Civilprocesa likuma* 151. panta trešā daļa (lietas iztiesāšanas gaitā tiesnesis cenšas puses samierināt). Mediācijas pakalpojumus civillietās jau piedāvā vairākas Latvijā darbojošās nevalstiskās organizācijas¹², kā arī ģimenes lietās – Rīgas bāriņtiesa.

Turklāt no 2012. gada februāra līdz augustam tiek īstenots pilotprojekts *Mediācijas popularizēšana un iedzīvināšana Latvijas tiesu sistēmā*. Tā ietvaros mediators sniedz bezmaksas informatīvas konsultācijas par mediāciju reizi nedēļā Abrenes ielā 3 (Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesā un Rīgas pilsētas Centra rajona tiesā) un Lomonosova ielā 10 (Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesā un Rīgas rajona tiesā). Konsultācijas laikā tiek apspriesti tādi jautājumi kā mediācijas būtība, principi un norise, mediatora un pušu loma mediācijā, vai mediācija ir derīga konkrētā strīda risināšanai, kā atrast piemērotu mediatoru savam strīdam utt.¹³

Ari Augstākā tiesa ir izteikusi vēlēšanos piedalīties pilotprojekta pasākumos. Tādēļ 2012. gada 26. aprīli un 31. maijā mediatora informatīvās konsultācijas ir pieejamas Augstākās tiesas telpās. Šāda Augstākās tiesas iniciatīva vērtējama ļoti pozitīvi un, cerams, dos ieguldījumu mediācijas attīstībā.

¹¹ Pel Machteld. *Referral to Mediation. A practical guide for an effective mediation proposal*. The Hague: Sdu Uitgevers, 2008. Izdota arī krievu valodā: Пель Махтельд. Приглашение к медиации. Практическое руководство о том, как эффективно предложить разрешение конфликта посредством медиации. Москва: Издательство ООО „Межрегиональный центр управленческого и политического консультирования”, 2009.

¹² Plašāk sk.: <http://www.mediacija.lv>.

¹³ Plašāka informācija par projektu pieejama: <http://www.mediacija.lv>.

¹⁰ Par Pasākumu plānu koncepcijas *Mediācijas ieviešana civiltiesisku strīdu risināšanā* īstenošanai (2010.-2012.gadam): LR Ministru kabineta 2010.gada 06.maija rīkojums Nr.253 // Latvijas Vēstnesis, 07.05.2010., Nr.72; <http://www.likumi.lv/doc.php?id=209372>.

Pēteris DZALBE,
Tiesnešu disciplinārkolēģijas priekšsēdētājs

VIENOTAS DISCIPLINĀRĀS ATBILDĪBAS IEVIEŠANAS PERSPEKTĪVA

Saeimas Juridiskās komisijas Tiesu politikas apakškomisijas ir aktualizējusi jautājumu par juridisko profesiju darbinieku vienotu disciplinārlietu izskatīšanas kārtību, lietojot formulējumu: *Tiesu varas amatpersonu vienota disciplinārlietu izskatīšanas kārtība*.

Vispirms aplūkosim, uz kādām personām varētu attiekties Saeimas apakškomisijas izvirzītais jautājums. Šajā nolūkā ņemsim palīgā likumu *Par tiesu varu*¹. Šā likuma 1. panta trešā daļa noteic, ka tiesu vara Latvijas Republikā pieder rajonu (pilsētu) tiesām, apgabaltiesām, Augstākajai tiesai un Satversmes tiesai, bet izņēmuma stāvokļa vai kara laikā karatiesām. Saeimas apakškomisijas izvirzītā jautājuma apspriešanā nav iesaistīta Satversmes tiesa, bet gan Tieslietu padome, ģenerālprokurors, Tiesnešu disciplinārkolēģija, Latvijas Zvērinātu advokātu padome, Latvijas Zvērinātu notāru padome, Latvijas Zvērinātu tiesu izpildītāju padome, abas Latvijas tiesnešu biedrības un prokuroru biedrība. Ārpus aicināto loka ir palikusi Disciplinārtiesā.

Atbilstoši likumam *Par tiesu varu* tiesu sistēmu veido rajona (pilsētas) tiesas un zemesgrāmatu nodaļas, apgabaltiesas, Augstākā tiesa. Savukārt tiesu sistēmai piederīgās personas ir prokurori, zvērināti advokāti, zvērināti notāri, zvērināti tiesu izpildītāji.

Līdz ar to acīmredzot pareizāk būtu runāt par tiesu sistēmas un tai piederīgo personu vienotu disciplinārlietu izskatīšanas kārtību, nevis par tiesu varas amatpersonu vienotu disciplinārlietu izskatīšanas kārtību.

KĀDS IR PAŠREIZĒJAIS REGULĒJUMS MINĒTO PERSONU DISCIPLINĀRLIETU IZSKATĪŠANAS KĀRTĪBAI?

Tiesnešu disciplināro atbildību regulē likums *Par tiesu varu* un *Tiesnešu disciplinārās atbildības likums*². Disciplinārlietas izskata tiesnešu pašpārvaldes – tiesnešu konferences – ievēlētā disciplinārkolēģija, kurā ir pārstāvēti visu līmeņu tiesu tiesneši. Tiesnešu disciplinārkolēģijas lēmumu persona, kurai uzlikts disciplinārsods, var pārsūdzēt Disciplinārtiesā, kas ir Augstākās tiesas struktūrvienība, kuras sastāvā ir senatori, kurus ievēl Augstākās tiesas Plēnums. Turklāt Disciplinārtiesā var pārsūdzēt arī Tiesnešu kvalifikācijas kolēģijas atzinumu.

*Prokuratūras likums*³ noteic, ka disciplinārlietas par prokuroriem izskata virsprokurors vai ģenerālprokurors. Prokurors lēmumu par uzlikto sodu var pārsūdzēt tiesā. Likuma grozījumu projektā ir paredzēts, ka virsprokurora pie-

mēroto disciplinārsodu var pārsūdzēt ģenerālprokuroram, bet ģenerālprokurora lēmumu vai piemēroto disciplinārsodu var pārsūdzēt administratīvajā tiesā.

Savukārt *Advokatūras likums*⁴ noteic, ka disciplinārlietas par zvērinātiem advokātiem izskata Zvērinātu advokātu kopsapulcē ievēlētā disciplinārlietu komisija. Disciplinārlietu komisijas lēmumus disciplināri sodītais var pārsūdzēt tiesā *Administratīvā procesa likumā* noteiktajā kārtībā.

*Notariāta likumā*⁵ noteikts, ka zvērinātu notāru disciplinārlietu izskatīšanai un atzinumu sniegšanai zvērinātu notāru kopsapulce ievēl disciplinārlietu komisiju. Disciplinārlietu komisijai ir padomdevēja kompetence: tā sniedz atzinumu, vai nodarījums atzīstams par disciplinārpārkāpumu, un, iesniedzot to tieslietu ministram, norāda arī, kāds sods par disciplinārpārkāpumu piemērojams. Turklāt arī Zvērinātu notāru padomei ir tiesības izskatīt disciplinārlietu un uzlikt disciplinārsodu – izteikt piezīmi vai rājienu, kā arī sniegt atzinumu pēc tieslietu ministra ierosinājuma. Lēmumu nosūta tieslietu ministram. Galīgais vārds par zvērināta notāra disciplinārsodišanu pieder tieslietu ministram. Zvērinātu notāru padomes vai tieslietu ministra lēmumu disciplināri sodītais var pārsūdzēt tiesā. Jāsaka, ka procedūra zvērinātu notāru disciplinārlietu izskatīšanā ir visai smag-

nēja, bet acīmredzot rūpīgi izsvērtā un pārdomāta. Atbilstoši *Tiesu izpildītāju likumam*⁶ disciplinārlietas par zvērinātiem tiesu izpildītājiem izskata disciplinārlietu komisija, kuras sastāvu apstiprina tieslietu ministrs un kuras sastāvā ir divi Tieslietu ministrijas pārstāvji, viens no viņiem ir komisijas priekšsēdētājs, divi zvērinātu tiesu izpildītāju kopsapulcē ievēlēti pārstāvji, viens Augstākās tiesas priekšsēdētāja norīkots Augstākās tiesas pārstāvis. Galīgais vārds par disciplinārsoda uzlikšanu pieder tieslietu ministram, viņš var piekrist vai arī nepieņemt disciplinārlietu komisijas lēmumu, paziņot komisijai, ka disciplinārsoda veids ir pārskatāms. Disciplinārlietu komisijas vai tieslietu ministra lēmumu par disciplinārsoda uzlikšanu disciplināri sodītais zvērināts tiesu izpildītājs var pārsūdzēt administratīvajā rajona tiesā.

Kā redzams, atsevišķu tiesu sistēmai piederošo personu disciplinārlietu izskatīšanā ir iesaistītas ne vien pašpārvaldes izveidotas komisijas, bet arī izpildu varas pārstāvis – tieslietu ministrs, savukārt prokuroriem ir tā saucamais vienvadības princips. Pieņemtā lēmuma pārsūdzēšana, izņemot tiesnešus, ir noteikta administratīvajā tiesā un tiesāšanās var noritēt trijās tiesu instancēs.

Ar disciplinārlietu izskatīšanu ir tieši saistīts arī noilguma institūts, kas tiek reglamentēts dažādi:

1. tiesnesim disciplinārsodu var uzlikt ne vēlāk kā trīs mēnešus pēc disciplinārā vai administratīvā pārkāpuma atklāšanas dienas, turklāt tikai pēc tam, kad tiesnesim dota iespēja izteikt savus paskaidrojumus, bet ne vēlāk kā divus gadus pēc disciplinārā vai administratīvā pārkāpuma izdarīšanas dienas; disciplinārlietu izskata mēneša laikā pēc tās saņemšanas disciplinārkolēģijā; ja tiesnesis, pret kuru ierosināta disciplinārlieta, ir atvaļinājumā vai viņam ir pārejoša darbnespēja, izskatīšanas laiku pagarina par attiecīgo laikposmu;
2. prokuroram disciplinārsodu drīkst uzlikt ne vēlāk kā triju mēnešu laikā pēc pārkāpuma atklāšanas dienas, neskaitot pārbaudes laiku un to laiku, kad prokurors nav bijis darbā pamatotu (attaisnotu) iemeslu dēļ, bet ne vēlāk kā divus gadus pēc pārkāpuma izdarīšanas;
3. zvērinātam advokātam disciplinārsodu var uzlikt ne vēlāk kā trīs mēnešus pēc disciplinārpārkāpuma atklāšanas dienas, bet ne vēlāk kā divus gadus pēc pārkāpuma izdarīšanas dienas;
4. pret zvērinātu notāru disciplinārlieta nav ierosināma un zvērināts notārs nav disciplināri sodāms, ja pagājuši divi gadi no pārkāpuma izdarīšanas;
5. pret zvērinātu tiesu izpildītāju disciplinārlieta nav ierosināma un disciplinārsods nav uzliekams, ja pagājuši divi gadi pēc pārkāpuma izdarīšanas vai divi gadi no dienas, kad spēkā stājies tiesas spriedums.

Kā redzams, vispārējais noilguma termiņš 2 gadi ir vienāds visām personām, taču speciālais noilguma termiņš zvērinātiem notāriem un zvērinātiem tiesu izpildītājiem nav noteikts, bet tiesnešiem, prokuroriem, zvērinātiem advokātiem speciālais termiņš – 3 mēneši pēc disciplinārpārkāpuma atklāšanas – tiek risināts atšķirīgi.

VAI DISCIPLINĀRATBILDĪBAS JAUNAS KĀRTĪBAS NOTEIKŠANA IR OBJEKTĪVA NEPIECIEŠAMĪBA?

Masu saziņas līdzekļos ik pa laikam tiek aprakstīti un ziņoti gadījumi par galvenokārt tiesnešu un zvērinātu advokātu disciplināro atbildību. Tāpat jautājums par tiesnešu disciplināro atbildību bija aktualizēts, apspriežot ilgstoši *iestrēgušo* likumprojektu par tiesu iekārtu un apspriežot grozījumus *Tiesnešu disciplinārās atbildības likumā*. Bet nopietna publiska diskusija par nepieciešamību grozīt pastāvošo kārtību par tiesnešu disciplināratbildību, turklāt vēl par zvērinātu advokātu, notāru, tiesu izpildītāju, prokuroru disciplināratbildību nav notikusi, nav apzināts, kādas tad ir problēmas šajā jomā, kas izraisa neatliekamu rīcību. Bet, ņemot vērā, ka Saeimas Juridiskās komisijas apakškomisija ir aktualizējusi šo jautājumu, jāuzskata, ka ir notikusi politiska izšķiršanās par disciplināratbildības normatīvā regulējuma pārskatīšanu.

Diskusiju būtu jāizvērs un jāsniedz atbildes šādos virzienos:

1. vai ir iespējama un nepieciešama tiesu sistēmas un tai piederošo personu vienota disciplinārlietu izskatīšanas kārtība, t.i., vienota disciplinārkolēģija vai komisija un vienota disciplinārtiesā kā apelācijas instance;
2. vai ir iespējama un nepieciešama tikai vienota disciplinārtiesā kā apelācijas instance;

3. vai disciplinārkolēģijas, komisijas sastāvā būtu iekļaujami citu tiesu sistēmas institūciju pārstāvji, tiesību zinātnieki, sabiedrības pārstāvji;
4. vai ir nepieciešama disciplināratbildības tiesiskā regulējuma pilnveidošana saistībā ar noilgumu, profesionālo ētiku un lēmumu pieņemamību;
5. vai mums jāpārņem kādas ārvalsts pieredze vai pirmskara Latvijas pieredze.

Izteikšu savu personīgo viedokli par šiem jautājumiem un sāksu ar pēdējo.

Katrā valstī ir savas īpatnības tiesu varas, tiesu sistēmas organizatoriskajā struktūrā un darbībā, līdz ar to īpaši raudzīties uz ārvalstīm nevajadzētu. Ārvalstu pieredzi var izmantot viedokļa pamatošanai, nevis tās burtiskai pārņemšanai. Turklāt nav veikts un publiski pieejams pētījums, kā šie jautājumi tiek risināti un cik efektīvi risināti citās valstīs. Atsauksšanās ar vispārīgu frāzi – citās valstīs ir labāk un pareizāk – ir nenopietna. Katra valsts, tostarp arī Latvija, veido valsts varas, pārvaldes, tiesu varas struktūras un to darbību atbilstoši savas valsts īpatnībām un interesēm, ievērojot kopējus tiesiskās valsts pamatprincipus.

Pēc neatkarības atjaunošanas Latvijā ir uzkrāta noteikta pieredze normatīvās bāzes radīšanā, institūciju izveidē un darbībā, lai varētu pilnveidot arī disciplināratbildības sistēmu atbilstoši pašu gūtajai pieredzei.

Pirmskara Latvijā *Tiesu iekārtas likums*⁷ noteica, ka disciplinārā kārtībā iztiesājamās lietas pakļaujas:

1. par senatoriem, Tiesu palātas priekšsēdētāju un locekļiem, apgabaltiesu priekšsēdētājiem, virsprokuroru, Tiesu palātas prokuroru, virsprokurora un Tiesu palātas prokurora biedriem, kā arī par Senāta kancelejas darbiniekiem un citām personām, kas pieder pie Senāta – augstākai disciplinārtiesai;
2. par apgabaltiesu priekšsēdētāju biedriem un apgabaltiesu locekļiem, zemesgrāmatu nodaļas priekšniekiem un viņu palīgiem, izmeklēšanas tiesnešiem, miertiesnešiem, kā arī apgabaltiesas prokuroriem un viņu biedriem – Tiesu palātai;
3. par citiem tiesu resora darbiniekiem – tām tiesu iestādēm, pie kurām viņi pieder.

Sūdzības un protesti bija iesniedzami tās tiesas priekšsēdētājam, kura lietu izspriedusi, un līdz ar visiem dokumentiem nosūtāmi augstākas tiesas izspriešanai: Tiesu palātā – tās departamentu kopsapulcē, bet Senātā – augstākā disciplinārtiesā. Par Tiesu palātas spriedumiem, kurus tā taisījusi kā otrās instances disciplinārtiesā, kā arī par visiem Senāta augstākās disciplinārtiesas spriedumiem sūdzības un protesti nebija pieļaujami.

Augstākās disciplinārtiesas sastāvā ietilpa pa vienam loceklim no katra Senāta departamenta, kurus ievēlēja Senāta apvienotā sapulce uz vienu gadu, un divi Tiesu palātas locekļi, kurus ievēlēja palātas kopsapulcē tāpat uz vienu gadu. Augstākās disciplinārtiesas priekšsēdētāju pēc tieslietu ministra priekšlikuma iecēla Ministru kabinets no augstākās disciplinārtiesas locekļu – senatoru – vidus.

Disciplinārsodus tiesu izpildītājiem uzlika tiesu iestādes priekšsēdētājs, bet Senātā virsprokurors.

Kā redzams, arī pirmskara Latvijas pieredze un normatīvais regulējums atšķiras no pašreizējās situācijas.

Attiecībā uz tiesnešu disciplināratbildību, manuprāt, tās tiesiskais regulējums būtu tikai jāprecizē un jāpapildina

jautājumos par speciālo noilgumu un personu loku, kam ir tiesības pārsūdzēt tiesnešu disciplinārkolēģijas lēmumu, un pārsūdzības apjomu.

Domāju, ka disciplinārkolēģijas sastāvu nevajadzētu papildināt ar grūti definējamām personām – zinātnes pārstāvjiem, sabiedrības pārstāvjiem, jo:

1. tiesneši ir neatkarīgi, turklāt arī politiski nesaistīti, bet šo pārstāvju vidū var būt ar konkrētām politiskām partijām saistīti cilvēki;
2. arī no ētikas viedokļa šāda pārstāvība nebūtu pieņemama, jo starp pārstāvjiem var būt citu juridisku profesiju darbinieki, kas lietu iztiesāšanā var būt procesā iesaistītās personas;
3. disciplinārā atbildība ir juridiskās atbildības veids, kur lemj juridiskus jautājumus, nevis vadās no sabiedrības pārstāvju tiesiskās apziņas, kā tas bija jau mums zināmajās biedru tiesās pirms Latvijas neatkarības atgūšanas;
4. katrai juridiskajai profesijai ir sava darba specifika, turklāt tiesnešu, tāpat arī prokuroru darbs ir saistīts ar valsts noslēpumu saturošu informāciju.

Ja raugāties uz jau esošo regulējumu likumā *Par tiesu varu* saistībā ar Tiesnešu ētikas komisijas darbību, tad likums noteic, ka Tiesnešu ētikas komisija var pieaicināt tās sēdē ar padomdevēja tiesībām Satversmes tiesas tiesnesi, tiesu varai piederīgo profesiju pārstāvi, ētikas speciālistu vai atzītu tieslietu ekspertu.

Ja raugāties uz valsts izpildvaras – civildienesta ierēdņu – disciplināratbildību, ko regulē *Valsts civildienesta ierēdņu disciplināratbildības likums*⁵, tad valsts civildienesta ierēdņu disciplinārlietu izskatīšanā arī nav iesaistītas personas, kas pārstāv sabiedrību vai citas intereses.

Nobeigumā atļaušos izteikt savas domas par iespējamo tiesu sistēmai piederīgo personu disciplinārlietu izskatīšanu.

Disciplinārlietu izskatīšana pirmajā instancē atstājama līdzšinējā kārtībā, to pilnveidojot atbilstoši katras profesijas specifikai. Savukārt kā apelācijas instance varētu būt Augstākās tiesas Senāta Disciplinārlietu departaments, nevis pašreizējā Disciplinārtiesā, jo pārsūdzība administratīvajā tiesā, manuprāt, neatbilst disciplināratbildības būtībai. Jāatzīmē, ka no 2003. gada 1. janvāra līdz 2010. gada 1. augustam likumā *Par tiesu varu* bija ierakstīts, ka Augstākās tiesas Senātā ir Disciplinārlietu departaments, kas gan netika izveidots. Disciplinārlietu departamenta izveidošana, darbība un citi ar to saistītie jautājumi tad būtu izdiskutējami likuma *Par tiesu varu* grozījumu ietvaros.

¹ Ziņotājs, 14.01.1993., nr.1., ar grozījumiem, kas izsludināti līdz 2011.gada 3.augustam.

² Vēstnesis, 10.11.1994., nr.123., ar grozījumiem, kas izsludināti līdz 2010.gada 30.jūnijam.

³ Vēstnesis, 02.06.1994., nr.65., ar grozījumiem, kas izsludināti līdz 2011.gada 28.jūlijam.

⁴ Ziņotājs, 19.08.1993., nr.28., ar grozījumiem, kas izsludināti līdz 2010.gada 17.novembrim.

⁵ Ziņotājs, 05.07.1993., nr.26/27., ar grozījumiem, kas izsludināti līdz 2010.gada 17.novembrim.

⁶ Vēstnesis, 13.11.2002., nr.165., ar grozījumiem, kas izsludināti līdz 2011.gada 27.aprīlim.

⁷ Tiesu iekārtas likumi. Tieslietu Ministrijas kodifikācijas nodaļas 1924.gada izdevums: Valsts tipogrāfija, 1924.

⁸ Vēstnesis, 30.05.2006., nr.83., ar grozījumiem, kas izsludināti līdz 2012.gada 25.janvārim.

IZDOTI ZIGMANTA GENCA CIVILLIKUMA KOMENTĀRI MANTOJUMA TIESĪBĀS

Tiesu namu aģentūra izdevusi Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta priekšsēdētāja Zigmanta Genca grāmatu *Civillikuma komentāri. Otrā daļa. Mantojuma tiesības* (655.-686. pants). Tā ir vērtīgs papildinājums 1997. gadā izdotajiem Civillikuma komentāriem mantojuma tiesībās, ko Zigmants Gencs bija sagatavojis kopā ar senatoru Rolandu Krauzi.

Jaunajā Civillikuma komentāru grāmatā skaidroti likuma piemērošanas jautājumi, kas skar mantojuma atklāšanos, apsardzību, mantojuma prasību, mantojuma pieņemšanu un iegūšanu, līdzmantinieku savstarpējās attiecības un mantojuma dalīšanu, kā arī mantojuma tiesības izbeigšanos un zaudēšanu.

Komentāros plaši izmantoti tiesu prakses materiāli, galvenokārt Augstākās tiesas Senāta judikatūra. Izmantotas arī pirmskara laika juristu publikācijas, kurās analizēti atsevišķi mantošanas tie-

sību institūti, pieminētas agrāko tiesību sistēmu normas un attīstības vēsture, kā arī citu valstu likumi par mantojuma tiesībām ar nolūku parādīt to savstarpējo saistību vai būtiskas atšķirības, kam varētu būt nozīme mantojuma tiesību atsevišķu institūtu izpratnē no šodienas viedokļa.

Grāmatas ievadā autors atzīmē, ka Civillikuma ievada 16. pantā ir noteikts, ka mantojuma tiesības uz mantojumu, kas atrodas Latvijā, apspriežamas pēc Latvijas likuma. Eiropas Savienība ir uzņēmusies mantojuma tiesību unifikāciju, darbs pie mantojuma tiesību regulas sācies jau 2002. gadā, un arī Latvijā tiek domāts par mantojuma tiesību daļas modernizāciju. Kamēr Civillikuma mantojuma tiesību daļa nav modernizēta, šie papildinātie komentāri varētu būt noderīgi mantojuma tiesību izpratnes

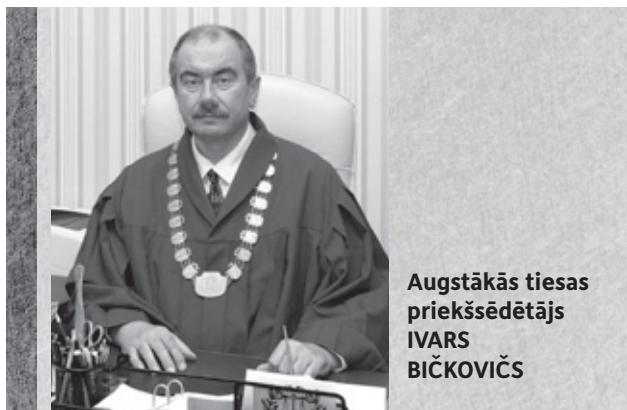
padziļināšanai un mantojuma tiesību normu vienveidīgāki piemērošanai.

IV

PUBLISKAIS PĀRSKATS PAR AUGSTĀKĀS TIESAS DARBU 2011. GADĀ

Augstākās tiesas 2011. gada darbs tika izvērtēts plēnumā 2012. gada 16. martā. Publiskajā pārskatā apkopota informācija no Augstākās tiesas priekšsēdētāja un struktūrvienību vadītāju ziņojumiem, statistikas dati, Augstākās tiesas plēnumu materiāli. Plašu informāciju par Augstākās tiesas darbu var atrast mājaslapā www.at.gov.lv

ĀTRĀKA LIETU IZSKATĪŠANA NEDRĪKST BŪT AUGSTĀKA PRIORITĀTE PAR TAISNĪGU TIESAS SPRIEŠANU

Aizvaditajā gadā, kas valstij bijis visai spraigs un politiskajiem notikumiem bagāts, Latvijas Augstākā tiesa ir spējusi nodrošināt stabili darbu un tai uzticēto funkciju sekmīgu izpildi.

Ir pierasts, ka par tiesu darbu reti saka labu. Taču gribu minēt divas aptaujas, kas veiktas tiesās. Pagājušā gada pavasarī tika prezentēta Latvijas tiesnešu mācību centra veiktā aptauja astoņās Latvijas tiesās, un tā parādīja, ka tiesu darbu pozitīvi novērtē 80% tiesas apmeklētāju, kas jebkāda statusā bijuši lietu dalībnieki, kā arī 75% no juristiem, kas piedalījušies tiesu lietās. Līdzīgs cipars – 77% juristu – pozitīvu vērtējumu devuši tieši Augstākās tiesas darbam Augstākās tiesas organizētajā klientu aptaujā aizvadītā gada rudenī. Pozitīvais vērtējums saņemts no

cilvēkiem, kuriem bijusi reāla, nepastarpināta saskare ar tiesas darbu. Domāju, tas ir apsveicams rezultāts un pietiekami objektīvs novērtējums gan tiesnešu, gan tiesas darbinieku darbam.

Tomēr 16. marta plēnumā Augstākās tiesas vairāku struktūrvienību vadītāju ziņojumos izskanēja satraukums par jautājumiem, kam nevajadzētu būt īpaši aktuāliem tiesiskā valstī.

Pirmkārt, Augstākajai tiesai kā augstākajai tiesu instancei, analizējot darbu, nebūtu tik daudz jārunā tādās kategorijās kā lietu izskatīšanas ātrums, intensitāte, lietu atlikuma samazināšana, bet diemžēl tieši tas un nevis darba kvalitāte šobrīd tiek gaidīts no tiesas. Arī jautājumā par Augstākās tiesas tiesu palātu likvidāciju arguments ir lietu izskatīšanas termiņi, nevis kvalitāte. Tas, ka Krimināllietu tiesu palāta atceļ gandrīz katru otro pārsūdzēto apgabaltiesas nolikumu, nevienu neinteresē. Augstākā tiesa šobrīd strādā, jau balansējot uz robežas starp kvantitāti un kvalitāti, kas īsti nepiedien augstākajai tiesu instancei, kuras pamatuzdevums ir nevis lietas skatīt vairāk un ātrāk, bet spriest taisnīgu, kvalificētu tiesu, izlabojot zemāku instanču tiesu kļūdas.

Otrkārt, Augstākajai tiesai, kurai nav likumdevēja funkciju un pat ne likumdošanas iniciatīvas tiesību, daudz nākas runāt par likumu jaunradi un par nepieciešamajām izmaiņām tiesvedības normatīvajā regulējumā, kas būtu likumdevēja, nevis tiesu varas jautājums. Diemžēl tās ir pašizdzīvošanas iniciatīvas. Kaut arī Augstākajai tiesai nav paredzētas likumdošanas iniciatīvas tiesības, mums, domājot, kā efektīvizēt savu darbu, nākas iniciēt, lūgt, izteikt priekšlikumus, piedalīties ministrijas darba grupās un Saeimas komisiju sēdēs, kas atņem tiesnešu

laiku savu tiešo pienākumu pildīšanai – tiesas lietu izskatīšanai. Neredzot citu iespēju mazināt tiesnešu darba slodzi, Augstākā tiesa arī turpmāk aktīvi sekos līdzi un ar saviem priekšlikumiem piedalīsies likumdošanas procesos, kas varētu efektīvizēt tiesu darbu, padarot tiesāšanos ātrāku, vienkāršāku, lai tā nebūtu tik darbietilpīga un esošie tiesneši spētu lietas izskatīt ātrāk.

Augstākā tiesa arī turpmāk darīs visu iespējamo, lai aktivizētu *Administratīvā procesa likuma* grozījumus, turpinātu pilnveidot *Civilprocesa likumu*. Esam vērsuši uzmanību arī uz, iespējams, nepieciešamiem grozījumiem *Operatīvās darbības likumā* – ja Augstākā tiesa vairs nebūs otrās instances tiesa, vai tai kā kasācijas instancei būtu jānodarbojas ar operatīvo pasākumu akceptēšanu?

Gan departamentu vadītāji, gan Judikatūras nodaļas vadītājs un ģenerālprokurors plēnumā vērsa uzmanību uz judikatūras nepietiekamas pieejamības problēmu. Augstākā tiesa nav Tiesu informatīvās sistēmas uzturētāja un nevar to ietekmēt, tādēļ domāsim, kā paplašināt judikatūras pieejamību Augstākās tiesas interneta mājas lapā un arī drukātā veidā.

Tiesneša darbs prasa nepārtrauktu zināšanu papildināšanu, tādēļ Augstākā tiesa arī turpmāk paredzēs līdzekļus gan tiesnešu mācībām profesionālajā jomā, gan svešvalodu zināšanu pilnveidošanai. Turpināsim pagājušajā gadā aizsāktu – izmantosim tiesnešu konferenci profesionālajām mācībām, lai, visiem tiesnešiem klātesot, runātu par tiesību interpretāciju un tiesu prakses jautājumiem konkrētās lietu kategorijās.

Augstākā tiesa jau vairākkārt paudusi savu negatīvo attieksmi pret Augstākās tiesas tiesneša amatam noteiktajiem vecuma ierobežojumiem. Negribētu domāt, ka tas notiek mērķtiecīgi, taču, ierobežojot tiesneša vecumu, notiek tas, ko varētu saukt par tiesnešu korpusa vājināšanu. Gan departamentu, gan tiesu palātu vadītāji arī šajā plēnumā norādīja, ka 40 gadu minimālā vecuma robeža Augstākās tiesas tiesnesim ir pārlietu augsta un liedz jauniem, izglītotiem, enerģiskiem juristiem ienākt Augstākajā tiesā. Taču tiesneša amats nav arī tāds, kur būtu jāstrādā tikai jauniešiem, jo pieredze un profesionālās iemaņas tiesnesim nepazūd ne 65, ne 70 gados, un ir jo īpaši svarīgas augstākajā tiesu instancē. Taču Saeimā jau atrodas likumprojekts grozījumiem likumā *Par tiesu varu*, kas liedz iespēju Augstākās tiesas tiesnesim pagarināt atrašanos amatā pēc amata pildīšanas maksimālā vecuma sasniegšanas.

Visas plēnumā izskanējušās domas, viedokļi un vērtējumi, tāpat kā Augstākās tiesas apkopotie statistikas dati tiks izmantoti turpmākā tās darba efektīvizēšanā un tālākā uzlabošanā.

Augstākās tiesas priekšsēdētājs
IVARS BIČKOVĪČS

AUGSTĀKĀS TIESAS DARBĪBAS PAMATS, FUNKCIJAS, STRUKTŪRA, STRATĒGIJA

Latvijas trīspakāpju tiesu sistēmā Augstākā tiesa ir trešā, augstākā līmeņa tiesa, kas izskata lietas gan otrajā (apelācijas), gan trešajā (kasācijas) instancē.

Augstākās tiesas darbības pamats ir noteikts *Latvijas Republikas Satversmē*. Augstākās tiesas izveidošanu, struktūru un kompetenci nosaka likums *Par tiesu varu*. Procesuālie likumi – *Civilprocesa likums*, *Kriminālprocesa likums* un *Administratīvā procesa likums* – nosaka lietu izskatīšanas procesu apelācijas un kasācijas kārtībā.

Augstākās tiesas pamatfunkcijas ir:

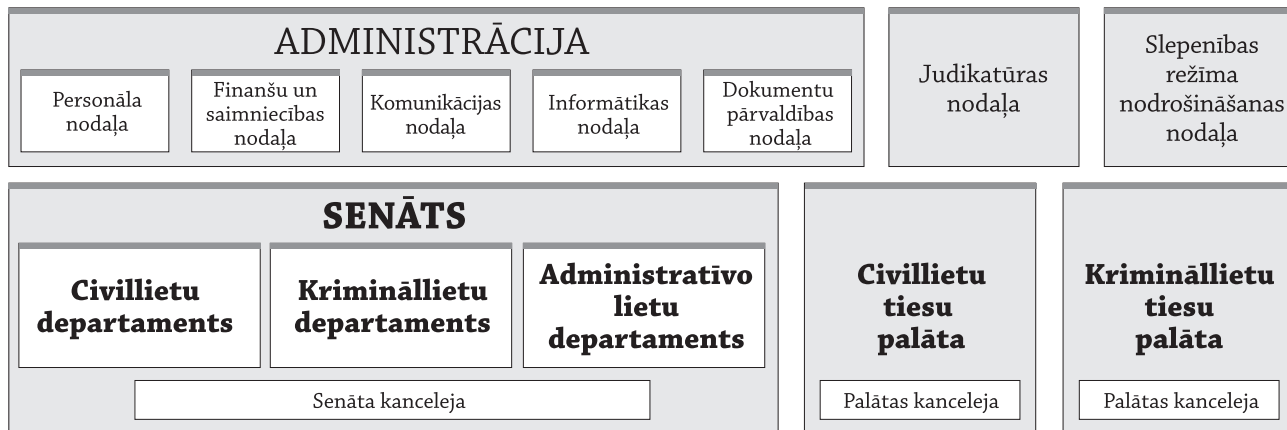
- tiesas spriešana apelācijas un kasācijas instancē;
- judikatūras veidošana.

Papildfunkcija – pamatojoties uz *Operatīvās darbības likumu*, sevišķā veidā veicamo operatīvo darbību akceptēšana un *Kredit-iestāžu likumā* noteikto kredītiestāžu rīcībā esošo neizpaužamo ziņu pieprasījumu akceptēšana.

Augstākās tiesas struktūru veido:

- trīs Senāta departamenti, kuros lietas izskata kasācijas kārtībā;
- divas tiesu palātas, kas darbojas kā apelācijas instances tiesas;
- Administrācija, kuras mērķis ir nodrošināt Augstākās tiesas darbību;
- Judikatūras nodaļa, kas apkopo un pēta tiesu praksi;
- Slepenības režīma nodrošināšanas nodaļa.

AUGSTĀKĀS TIESAS PRIEKŠSĒDĒTĀJS

AUGSTĀKĀS TIESAS STRATĒGIJA

Augstākās tiesas darbības stratēģijā 2011.-2013. gadam noteikti vidēja termiņa stratēģiskie mērķi četrās prioritārajās jomās:

- profesionāla un taisnīga tiesas spriešana;
- vienveida tiesu prakses veidošana Latvijā;
- sabiedrības uzticēšanās un izpratnes par tiesu varu veicināšana;
- labas pārvaldības principa pilnveidošana.

Augstākās tiesas prioritārie darbības virzieni pārskata periodā tika saskaņoti ar darbības stratēģijā noteiktajiem uzdevumiem un 2011. gada budžeta piešķirtajiem līdzekļiem prioritāro pasākumu veikšanai.

INSTITŪCIJAS, KURU DARBĪBU NODROŠINA AUGSTĀKĀ TIESA

2010. gadā Latvijā izveidota jauna tiesu varas koleģiāla institūcija – **Tieslietu padome**, kas piedalās tiesu sistēmas politikas un stratēģijas izstrādē, kā arī tiesu sistēmas darba organizācijas pilnveidošanā. Saskaņā ar likuma *Par tiesu varu* 89.⁷ pantu Tieslietu padomes darbu vada Augstākās tiesas priekšsēdētājs un Tieslietu padomes darbu nodrošina Augstākās tiesas Administrācija. 2011. gadā notikušas 18 Tieslietu padomes sēdes, pieņemti 73 lēmumi.

Augstākā tiesa nodrošina arī tiesnešu pašpārvaldes institūcijas – **Tiesnešu disciplinārkolēģijas** – darbu. Disciplinārkolēģijas priekšsēdētājs ir Augstākās

tiesas priekšsēdētāja vietnieks. 2011. gadā Tiesnešu disciplinārkolēģijā izskatītas 12 disciplinārlietas pret tiesnešiem.

Tiesnešu disciplinārkolēģijas lēmumi ir pārsūdzami un to tiesiskuma izvērtēšanai Augstākās tiesas Senātā tiek sasaukta **Disciplinārtiesa**, kuras sastāvā ir seši senatori. Ar 2011. gada 9. jūnija grozījumiem likumā *Par tiesu varu* paplašināta Disciplinārtiesas kompetence – tā pārbaudīs arī pārsūdzēto tiesnešu profesionālās darbības novērtēšanā Tiesnešu kvalifikācijas kolēģijas sniegto negatīvo atzinumu tiesiskumu. 2011. gada 3. novembrī notika pirmā Disciplinārtiesas sēde.

AUGSTĀKĀS TIESAS PLĒNUMS

Likumā *Par tiesu varu* noteikto un citu aktuālu jautājumu izlemšanai tiek sasaukts Augstākais tiesas plēnums jeb visu tiesnešu kopsapulce.

2011. gadā notika divas plēnuma sēdes. 11. marta plēnumā izvērtēts un apstiprināts iepriekšējā gada darbības pārskats, 2. maija plēnumā ievēlēts Senāta Krimināllietu departamenta priekšsēdētājs, Augstākās tiesas priekšsēdētāja vietnieks, Disciplinārtiesas loceklis no Senāta Administratīvo lietu departamenta un Centrālās vēlēšanu komisijas loceklis no tiesnešu vidus, kā arī jaunā redakcijā apstiprināts Augstākās tiesas plēnuma reglaments.

Reglamentējot plēnuma sastāvu, noteikts, ka plēnumā piedalās Augstākās tiesas tiesneši. Bez balss tiesībām var piedalīties arī Augstākās tiesas Goda tiesneši un apgabaltiesu tiesneši, kas aizstāj Augstākās tiesas tiesnešus.

Tiesības piedalīties plēnumā un izteikt viedokli par izskatāmajiem jautājumiem ir ģenerālprokuroram. Par citu personu uzaicināšanu izlemj Augstākās tiesas priekšsēdētājs.

Plēnums ir tiesīgs lemt, ja tajā piedalās vairāk nekā 2/3 no apstiprināto un zvērestu nodevušo Augstākās tiesas tiesnešu kopskaita (iepriekš bija puse).

Izdarītas izmaiņas plēnuma sasaukšanas iniciatīvā: plēnumu sasauc Augstākās tiesas priekšsēdētājs pēc savas, Senāta departamenta vai tiesu palātas iniciatīvas (iepriekš plēnumu bija jāsasauc arī tad, ja to pieprasīja ne mazāk kā 1/3 daļa Augstākās tiesas tiesnešu un arī pēc tiesnešu konferences un ģenerālprokurora ierosinājuma apspriest tiesību normu interpretāciju).

Plēnuma sēdes ir atklātas, taču sēdi vai tās daļu plēnums var pasludināt par slēgtu.

Mainīta balsošanas kārtība. Balsošana notiek atklāti, ja plēnums nelemj citādi. Ievēlot amatpersonas, kā arī dodot atzinumu par Augstākās tiesas priekšsēdētāja atcelšanu un ģenerālprokurora atļaušanu no amata, balsošana notiek aizklāti. Tiesnešiem balsošanā ļauts izvēlēties „par”, „pret” vai „atturas” (iepriekš atturēties nedrīkstēja).

Plēnuma lēmumu pieņem ar klātesošo tiesnešu balsu vairākumu (iepriekš bija nepieciešams visu Augstākās tiesas tiesnešu balsu vairākums).

Precizēta plēnuma informācijas pieejamības kārtība. Vispārpieejama informācija, kas tiek publicēta arī Augstākās tiesas mājas lapā, ir atklātā sēdē pieņemts lēmums un slēgtā sēdē pieņemta lēmuma rezolutīvā daļa.

2011. GADĀ IEVĒLĒTI AMATOS

Pēteris Dzalbe

2011. gada 2. maijā ievēlēts par Senāta Krimināllietu departamenta priekšsēdētāju, pilnvaru laiks 5 gadi; Augstākās tiesas priekšsēdētāja vietnieku, pilnvaru laiks 7 gadi; Centrālās vēlēšanu komisijas locekli no tiesnešu vidus, pilnvaru laiks līdz 11. Saeimas ievēlēšanai.

Vēsma Kakste

2011. gada 2. maijā ievēlēta par Disciplinārtiesas locekli, pilnvaru laiks 5 gadi.

AUGSTĀKĀS TIESAS VADĪBA

AUGSTĀKĀS TIESAS PRIEKŠSĒDĒTĀJS

Augstākās tiesas darbu vada priekšsēdētājs, kuru no tiesnešu vidus amatā pēc plēnuma ieteikuma apstiprina Saeima uz 7 gadiem. No 2008. gada 16. jūnija Augstākās tiesas priekšsēdētājs ir Ivars Bičkovičs.

Augstākās tiesas priekšsēdētāja kompetence noteikta likuma *Par tiesu varu* 50. un 50.¹ pantā.

Augstākās tiesas priekšsēdētājs ir arī Tieslietu padomes priekšsēdētājs.

Saskaņā ar *Advokatūras likumu*, *Tiesu izpildītāju likumu* un *Notariāta likumu* Augstākās tiesas priekšsēdētājs pieņem šo tiesu sistēmai piederīgo amatpersonu zvērestu, stājoties amatā. 2011. gadā Augstākās tiesas priekšsēdētājs pieņēma 71 advokāta un 8 tiesu izpildītāju zvērestu.

PRIEKŠSĒDĒTĀJA VIETNIEKI

Augstākās tiesas priekšsēdētājam ir divi vietnieki, kurus plēnuma ievēlē uz septiņiem gadiem no Senāta departa-

mentu priekšsēdētāju un tiesu palātu priekšsēdētāju vidus. Atkārtoti Augstākās tiesas priekšsēdētāja vietnieka amatā 2009. gadā ievēlēts Gunārs Aigars, par otru Augstākās tiesas priekšsēdētāja vietnieku 2011. gadā ievēlēts Pēteris Dzalbe.

ADMINISTRĀCIJA

Administratīvo darbu Augstākajā tiesā veic Administrācija. Tā ir Augstākās tiesas struktūrvienība, kuras mērķis ir radīt priekšnoteikumus tiesas saskaņotai un optimālai darbībai, lai nodrošinātu likumā *Par tiesu varu* noteikto Augstākās tiesas uzdevumu izpildi. Kopš 2010. gada Augstākās tiesas Administrācijai nākusi klāt jauna funkcija – Tieslietu padomes darba nodrošināšana.

Administrācija darbojas tiešā Augstākās tiesas priekšsēdētāja pakļautībā, tās darbu vada Administrācijas vadītājs, kuru iecel priekšsēdētājs. No 2008. gada 3. novembra Augstākās tiesas Administrācijas vadītāja ir Sandra Lapiņa.

AUGSTĀKĀS TIESAS TIESNEŠI

Augstākās tiesas pamatfunkciju – profesionālu un taisnīgu tiesas spriešanu, izskatot konkrētas civillietas, krimināllietas un administratīvās lietas augstākajā instancē, nodrošina Augstākās tiesas tiesneši, kas ir neatkarīgi un pakļauti vienīgi likumam.

Augstākās tiesas tiesnešu kopskaitu nosaka Saeima pēc Tieslietu padomes priekšlikuma. Tiesnešu skaitu Senātā un tiesu palātās nosaka Tieslietu padome. Saeimas noteiktais Augstākās tiesas tiesnešu kopskaits ir 53, taču 2011. gadā faktiskais Augstākajā tiesā strādājošo tiesnešu skaits bija 51 – 27 senatori un 24 tiesu palātu tiesneši.

LIKUMA NORMU IZMAIŅAS

Ar 2011. gada 9. jūnija grozījumiem likumā *Par tiesu varu* mainīta Augstākās tiesas tiesnešu kandidātu atlases kārtība. Noteikts, ka Augstākās tiesas tiesneša amata kandidātu atlase, tāpat kā rajona (pilsētas) tiesās un apgabaltiesās, notiks atklātā pretendentu konkursā. Tieslietu padome 2011. gada 27. septembrī apstiprināja Augstākās tiesas tiesneša amata kandidātu atlases atklātā konkursa nolikumu.

Tiesības pretendēt uz Augstākās tiesas tiesneša amatu vairs nav atkarīgas no tiesnesim piešķirtās kvalifikācijas klases. Paplašināts personu loks, kas var pretendēt konkursā uz Augstākās tiesas tiesneša amatu. Uz to, sasniedzot 40 gadu vecumu, var pretendēt

- rajona (pilsētas) tiesas tiesnesis vai apgabaltiesas tiesnesis, kuram ir vismaz 10 gadu kopējais darbs stāžs tiesneša amatā;
- bez pilnvaru termiņa ierobežojuma apstiprināts rajona (pilsētas) tiesas tiesnesis vai apgabaltiesas tiesnesis, kuram ir maģistra vai doktora grāds;
- persona, kurai ir ne mazāk kā 15 gadu kopējais darba stāžs augstskolas tieslietu specialitātes akadēmiskā personālā, zvērināta advokāta vai prokurora amatā;
- bijušais Satversmes tiesas, starptautiskas tiesas vai pārnacionālas tiesas tiesnesis.

Ar 2011. gada 9. jūnija grozījumiem likumā *Par tiesu varu* mainīta arī tiesnešu profesionālās darbības novērtēšana – tiesnešu kvalifikācijas klašu sistēma tiek aizstāta ar profesio-

nālās darbības novērtējumu. Tiesnešu kvalifikācijas kolēģija veiks tiesnešu novērtēšanu reizi piecos gados vai lemjot par tiesneša pārcelšanu vai aizstāšanu. Tiks vērtēta tiesneša nolēmumu kvalitāte, tiesas procesa vadība, aktivitātes savas profesionālās un akadēmiskās kvalifikācijas celšanai, sabiedriskā darbība, kā arī tiesas priekšsēdētāja atsauksme. Atkārtots negatīvs novērtējums būs iemesls tiesneša atbrīvošanai no amata.

Pirmo tiesnešu profesionālās darbības novērtēšanu Tiesnešu kvalifikācijas kolēģijai jāveic no 2013. līdz 2016. gadam.

TIESNEŠU SASTĀVA IZMAIŅAS 2011. GADĀ

Aizejot pensijā, darbu Augstākajā tiesā 2011. gadā beidza Krimināllietu tiesu palātas tiesnese Ramona Nadežda Jansone un Civillietu tiesu palātas tiesnese Aiva Zariņa.

Senāta Krimināllietu departamenta priekšsēdētājs, Augstākās tiesas priekšsēdētāja vietnieks Pāvels Gruzīņš 1. aprīlī beidza pildīt tiesneša pienākumus un turpina darbu Augstākajā tiesā Judikatūras nodaļas vadītāja amatā. Senāta Krimināllietu departamenta priekšsēdētāja amatā plēnuma 2. maijā ievēlēja senatoru Pēteri Dzalbi.

Ar Senāta Krimināllietu departamenta senatoru kopsapulces lēmumu ar 1. februāri par senatori iecelta Inguna Radzeviča, līdz tam Krimināllietu tiesu palātas tiesnese, ar Senāta Civillietu

Senatore Inguna Radzeviča

Senatore Vanda Cīrule

Tiesnese Dace Jansone

ku par diviem gadiem apstiprināti Kriminālietu tiesu palātā Zemgales apgabaltiesas tiesnesis Vilis Donāns un Rīgas apgabaltiesas tiesnesis Aivars Uminskis, Civillietu tiesu palātā Rīgas apgabaltiesas tiesnese Zane Pētersone, Senāta Administratīvo lietu departamentā Administratīvās apgabaltiesas tiesnese Līvija Slica.

AUGSTĀKĀS TIESAS TIESNEŠI PAŠPĀRVALDES INSTITŪCIJĀS

Tieslietu padome (izveidota 2010. gadā) – Augstākās tiesas priekšsēdētājs Ivars Bičkovičs (Tieslietu padomes priekšsēdētājs), Senāta Civillietu departamenta senatore Ināra Garda (Tieslietu padomes priekšsēdētāja vietniece).

Disciplinārtiesā (izveidota 2010. gadā) – Senāta Civillietu departamenta senatori Mārite Zāgere (Disciplinārtiesas priekšsēdētāja kopš 2012. gada 16. marta) un Aldis Laviņš, Senāta Kriminālietu departamenta senatori Anita Nusberga un Inguna Radzeviča (ievēlēta 2012. gada 16. martā), Senāta Administratīvo lietu departamenta senatori Andris Gulāns un Vēsma Kaks-te. Līdz 2011. gada 25. novembrim Disciplinārtiesas priekšsēdētājs bija senators Pēteris Dzalbe.

Tiesnešu disciplinārkolēģija (ievēlēta 2010. gadā) – Augstākās tiesas priekšsēdētāja vietnieks Pēteris Dzalbe (disciplinārkolēģijas priekšsēdētājs, ievēlēts 2011. gada 25. novembrī), Senāta Civillietu departamenta senators Valerijans Jonikāns, Senāta Kriminālietu departamenta senators Arturs Freibergs, Civillietu tiesu palātas tiesnesis Raimonds Grāvelsiņš, Kriminālietu tiesu palātas tiesnese Anita Poļakova.

Tiesnešu kvalifikācijas kolēģija (ievēlēta 2010. gadā) – Civillietu tiesu palātas priekšsēdētājs Gunārs Aigars (kvalifikācijas kolēģijas priekšsēdētājs), Senāta Civillietu departamenta senatore Anda Vitola, Senāta Kriminālietu departamenta senators Voldemārs Čiževskis, Senāta Administratīvo lietu departamenta priekšsēdētāja Veronika Krūmiņa, Kriminālietu tiesu palātas priekšsēdētājs Ervīns Kušķis (ievēlēts 2011. gada 25. novembrī).

Tiesnešu ētikas komisija (izveidota 2008. gadā) – Senāta Administratīvo lietu departamenta senatores Ilze Skultāne un Dace Mita, Civillietu tiesu palātas tiesnese Marika Senkāne.

TIESNEŠU PAPILDUS PIENĀKUMI UN AKTIVITĀTES

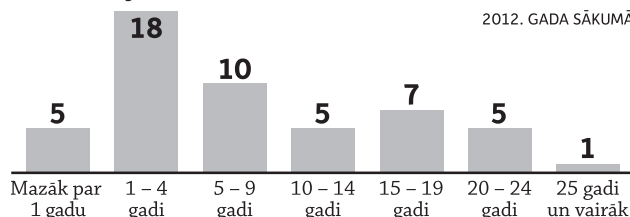
Papildus tiešajam darbam lietu izskatīšanā un tiesnešu pašpārvaldes institūcijās senatori un tiesneši veic arī citus pienākumus.

Tiesneši piedalās darba grupās likumprojektu un likumu grozījumu izstrādāšanai.

Senators Kalvis Torgāns strādā Tieslietu ministrijas izveidotajā darba grupā *Civillikuma* Lietu tiesību daļas modernizācijas koncepcijas izstrādei, Valerijans Jonikāns un Aldis Laviņš

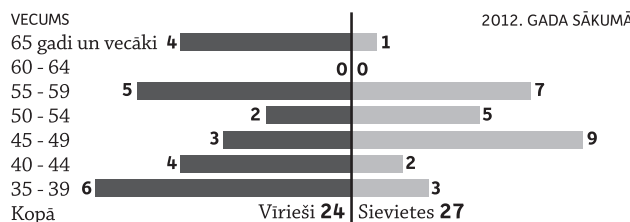
SENATORU UN TIESNEŠU SADALĪJUMS PĒC AUGSTĀKĀJĀ TIESĀ NOSTRĀDĀTO GADU SKAITA

2012. GADA SĀKUMĀ

SENATORU UN TIESNEŠU SKAITA SADALĪJUMS PĒC VECUMA UN DZIMUMA

2012. GADA SĀKUMĀ

Civilprocesa likuma pilnveidošanai. Arī Civillietu tiesu palātas priekšsēdētājs Gunārs Aigars ir *Civilprocesa likuma* grozījumu izstrādes darba grupas loceklis. Zigmants Gencs ir *Izdienas pensiju likumprojekta* sagatavošanas darba grupā. *Administratīvā procesa likuma* grozījumu izstrādes darba grupā strādā Senāta Administratīvo lietu departamenta senatori Jautrite Briede, Veronika Krūmiņa un Jānis Neimanis, Kriminālietu departamenta senatori Pēteris Dzalbe un Arturs Freibergs piedalījušies Saeimas komisiju sēdēs, kurās apspriedi likumprojekti grozījumiem *Krimināllikumā* un *Kriminalprocesa likumā*, senatore Anita Nusberga piedalās *Krimināllikuma* grozījumu darba grupas darbā.

Senatori Edite Vernuša, Anita Nusberga un Veronika Krūmiņa ir zvērinātu advokātu eksaminācijas komisijas locekļi.

Dr.habil.iur. Kalvis Torgāns senatora darbu apvieno ar profesora amatu Latvijas Universitātē, senatore Dr.iur. Jautrite Briede ir LU asociētā profesore, senators Dr.iur. Jānis Neimanis LU docents.

Visi Senāta Kriminālietu departamenta senatori, Administratīvo lietu departamenta senatori Veronika Krūmiņa, Jautrite Briede, Jānis Neimanis, Dace Mita un Civillietu departamenta senatori Mārite Zāgere, Valerijans Jonikāns, Ināra Garda, Aldis Laviņš un Kalvis Torgāns 2011. gadā bija lektori Latvijas Tiesnešu mācību centrā.

Kalva Torgāna zinātniskajā redakcijā 2011. gadā izdots *Civilprocesa likuma komentāru* jauns izdevums, viens no autoriem ir Civillietu tiesu palātas priekšsēdētājs Gunārs Aigars. *Administratīvā procesa likuma komentāru* projektā Jautrites Briedes zinātniskajā redakcijā joprojām iesaistīti vairāki Senāta Administratīvo lietu departamenta senatori un senatoru palīgi.

2011. gadā publicēta grāmata *Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības*, kurā kā autori piedalījās senatori Jautrite Briede un Jānis Neimanis. J.Neimanis piedalās arī Satversmes VI-VII nodaļas komentāru sagatavošanā.

2011. gadā publicēta mācību grāmata *Darba tiesības*, kuras autore ir senatore Ilze Skultāne kopā ar Velgu Slaidiņu.

Kalvis Torgāns kā Latvijas eksperts piedalījās pētījumā par kaitējuma atlīdzības praksi Eiropā un Vācijā izdotā *Eiropas deliktu tiesību apkopojuma* sagatavošanā.

Senāta Kriminālietu departamenta senatoriem un Kriminālietu tiesu palātas tiesnešiem papildus slodzei ir sevišķā veidā veicamo operatīvo pasākumu akceptēšana atbilstoši *Operatīvās darbības likuma* 7. pantam un *Kredītiestāžu likuma* 69. pantam.

STRUKTŪRVIENĪBU DARBĪBAS PĀRSKATS

Augstākās tiesas vadība (no kreisās): Krimināllietu tiesu palātas priekšsēdētājs Ervīns Kušķis, Civillietu tiesu palātas priekšsēdētājs, Augstākās tiesas priekšsēdētāja vietnieks Gunārs Aigars, Augstākās tiesas priekšsēdētājs Ivars Bičkovičs, Senāta Krimināllietu departamenta priekšsēdētājs, Augstākās tiesas priekšsēdētāja vietnieks Pēteris Dzalbe, Senāta Administratīvo lietu departamenta priekšsēdētāja Veronika Krūmiņa, Senāta Civillietu departamenta priekšsēdētājs Zigmants Gencs

AUGSTĀKĀS TIESAS DARBĪBAS RĀDĪTĀJU KOPSAVILKUMS 2006.-2011. GADĀ

	Saņemtas lietas	Izskatītas lietas	Nepabeigto lietu atlikums gada beigās
2006. gads	4518	4311	1346
2007. gads	4220	3962	1604
2008. gads	4450	3946	2108
2009. gads	4581	4219	2470
2010. gads	4970	4518	2922
2011. gads	4986	4844	3064

LIETU SKAITS, IZSKATĪŠANAS ILGUMS UN TIESNEŠU NOSLODZE AUGSTĀKĀS TIESAS SENĀTĀ UN TIESU PALĀTĀS 2011. GADĀ

	Neizskatīto lietu atlikums gada sākumā	Saņemto lietu skaits	Izskatīto lietu skaits	Lietas nosūtītas atpakaļ vai cītai tiesai	Nepabeigto lietu skaits	Vidējais tiesnešu skaits	Izskatītas lietas uz 1 tiesnesi	Lietu izskatīšanas vidējais ilgums (mēn.)
SENĀTS								
Civillietu departaments	875	1358	1020	11	1202	11,4	90	12,1
Krimināllietu departaments	54	726	715	10	55	5,2	138	0,8
Administratīvo lietu departaments	301	929	957	6	267	8,5	113	2,8
TIESU PALĀTAS								
Civillietu tiesu palāta	1317	1724	1802	25	1214	14,7	123	2,9
Krimināllietu tiesu palāta	375	249	283	15	326	9	31	13,8
Kopā	2922	4986	4777	67	3064	48,8	98	6,48

SENĀTA CIVILLIETU DEPARTAMENTS

Senāta
Civillietu
departamenta
priekšsēdētājs
ZIGMANTS
GENCS

DEPARTAMENTA SENATORI

Anda Briede, Vanda Cīrule, Ināra Garda,
Valerijans Jonikāns, Aldis Laviņš,
Skaidrīte Lodziņa, Normunds Salenieks,
Kalvis Torgāns, Edīte Vernuša, Anda Vītola,
Māriete Žāgere

DEPARTAMENTA KOMPETENCE

Senāta Civillietu departaments atbilstoši *Civilprocesa likuma* normām izskata:

- kasācijas sūdzības, pretsūdzības un kasācijas protestus par apelācijas instances tiesas spriedumiem un papildspriedumiem;
- kasācijas sūdzības par pirmās instances tiesas spriedumiem lietās par maza apmēra prasībām par naudas piedziņu un uzturlīdzekļu piedziņu;
- Civilprocesa likuma noteiktajā kārtībā iesniegtos Augstākās tiesas priekšsēdētāja, Senāta Civillietu departamenta priekšsēdētāja vai ģenerālprokurora protestus par pirmās instances tiesas nolēmumiem, ja tie stājušies spēkā un nav pārsūdzēti no lietas dalībniekiem neatkarīgu iemeslu dēļ, vai ar tiesas nolēmumu aizskartas valsts vai pašvaldību iestāžu tiesības vai to personu tiesības, kuras nav bijušas lietas dalībnieki;
- pieteikumus par lietu jaunu izskatīšanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem un Eiropas Savienības tiesību normās paredzētajos gadījumos;
- blakus sūdzības par apelācijas instances tiesas pieņemtajiem lēmumiem.

Atbilstoši 2010. gada 20. decembrī pieņemtajiem grozījumiem *Civilprocesa likumā*, kas stājās spēkā 2011. gada 1. janvārī, četrkārtīgi palielināta drošības nauda, kas jāiemaksā, iesniedzot kasācijas sūdzību. Likuma 458. panta pirmā daļa nosaka, ka drošības nauda ir 200 lati.

STATISTIKA UN DARBA SLODZE

Senāta Civillietu departamenta sastāvā kopš 2011. gada rudens strādā 12 senatori, ieskaitot departamenta priekšsēdētāju, un katram senatoram ir savs palīgs.

2011. gadā tiesvedībā 2233 lietas

Izskatīta 1031 lieta – 46 % no tiesvedībā esošajām tai skaitā:

- kasācijas kārtībā – 929
- sakarā ar būtiskiem materiālo un procesuālo tiesību normu pārkāpumiem – 88
- sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem – 14

LIETU SKAITS SENĀTA CIVILLIETU DEPARTAMENTĀ 2006.-2011. GADĀ

Gads	Saņemtas lietas	Izskatītas lietas	% no izskatāmo lietu skaita	Nepabeigto lietu atlikums gada beigās
2006	1065	966	81	229
2007	967	958	80	238
2008	1055	826	64	467
2009	1216	1065	63	618
2010	1393	1136	56	875
2011	1358	1031*	46	1202

* Tai skaitā 11 lietas nosūtītas atpakaļ tiesai bez izskatīšanas

Saņemto lietu skaits 2011. gadā – 1358 lietas – ir par 142 lietām lielāks nekā 2009. gadā un par 35 mazāks nekā iepriekšējā gadā. Salīdzinot ar 2010. gadu, saņemts par 140 protesta lietām mazāk, taču lietas ar kasācijas sūdzībām par 76 vairāk.

Civillietu departamentā saņemto lietu nelielais samazinājums daļēji izskaidrojams ar mazāk iesniegto protestu skaitu.

Izskatīto lietu skaits – 1020 – ir par 116 mazāks nekā 2010. gadā, tostarp par 167 protestu lietām mazāks. Izskatīto lietu skaits visumā atbilst 2009. gada limenim (1065) un ir krietni vairāk kā iepriekšējos gados.

Nepabeigto lietu atlikums ir pieaudzis par 327 lietām (2010. gadā 875, 2011. gadā – 1202) un sasniedzis lielāko apmēru kopš 2000. gada. Tas skaidrojams galvenokārt ar to, ka mazāk ir atteikts ierosināt kasācijas tiesvedību rīcības sēdēs (45 % pret 54% iepriekšējā gadā).

Lietu izskatīšanas vidējais ilgums bijis viens gads.

2011. gadā departamentā lielākā vērība tika veltīta, lai izskatītu senākās lietas, kas pēc rīcības sēdēs ierosinātās kasācijas tiesvedības nodotas izskatīšanai Senāta sēdē un gaidīja savu rindu. Faktiski bija divas rindas – uz rīcības sēdi un uz Senāta sēdi. Līdz 2011. gada beigām visas šīs lietas tika izskatītas un izveidota sistēma, ka tagad pēc kasācijas tiesvedības ierosināšanas lietas tiek nozīmētas izskatīšanai vidēji divu mēnešu laikā.

Taču joprojām ir daudz lietu, kas izskatāmas rīcības sēdēs. Departaments mēģina dot prioritāti darba strīdiem un bērnu tiesību aizsardzības lietām, skatot arī citas sen saņemtas lietas. Garie lietu izskatīšanas termiņi rada lietas dalībnieku neapmierinātību. Tiek pieteikti pamatoti lūgumi atsevišķas lietas izskatīt ātrāk, departaments iespēju robežās šos lūgumus cenšas apmierināt.

Uz 2012. gada 1.martu rīcības sēdēs neizskatītas bija apmēram 750 lietas. Ņemot vērā, ka mēnesī rīcības sēdēs tiek izskatītas 100 - 120 lietas, šīs lietas tiks izskatītas 7 - 8 mēnešu laikā.

IZSKATĪTO LIETU VEIDI, SASTĀVS UN STRUKTŪRA

Šie rādītāji īpaši neatšķiras no iepriekšējiem gadiem.

Nedaudz vairāk ir izskatītas lietas sakarā ar kasācijas sūdzībām (par 49 vairāk) un būtiski mazāk sakarā ar protestiem (par 167 mazāk).

Joprojām visvairāk tiek izskatītas civillietas, kas izriet no saistību tiesībām (360 lietas – 39%, 2010. gadā – 36%), lietas,

CIVILLIETU DEPARTAMENTĀ KASĀCIJAS KĀRTĪBĀ IZSKATĪTO LIETU STRUKTŪRA (SPRIEDUMI UN LĒMUMI)

Lietu kategorija	Lietu skaits	% no kopējā izskatīto lietu skaita
Lietas, kas izriet no saistību tiesībām	360	39
Lietas, kurās ir strīds par nekustamā īpašuma tiesībām	138	15
Lietas, kas izriet no darba līguma attiecībām	114	12
Lietas, kas izriet no ģimenes tiesiskajām attiecībām	76	8
Lietas, kas izriet no telpu īres līguma attiecībām	63	7
Sūdzības par zemesgrāmatu nodaļu tiesnešu lēmumiem	30	3
Morālā un fiziskā kaitējuma atlīdzināšana	20	2
Lietas par servitūta nodalīšanu, atcelšanu	19	2
Mantojuma lietas	14	2
Zaudējuma (parāda, kompensācijas) piedziņa	14	2
Lietas, kas izriet no autortiesībām, patenttiesībām, dizainparauga un preču zīmju aizsardzības	9	1
Godu un cieņu aizskarošu un nepatiesu ziņu atsaukšana	8	1
Par likumā noteikto pienākumu uzlikšanu un izpildi	7	1
Sevišķā tiesāšanas kārtībā izskatāmās lietas	6	1
Pārējās	40	4
Kopā	918	100

kurās ir strīds par īpašuma tiesībām (138 lietas – 15%, 2010. gadā – 11%), lietas, kas izriet no darba līgumiem, par 84 lietām mazāk (198 lietas – 12%, 2010. gadā – 23%). Pārējo lietu kategorijas ir bez izmaiņām.

Arī *Civilprocesa likuma* 483.-485.panta kārtībā izskatīto lietu struktūra ir bez būtiskām izmaiņām. Joprojām pārsvarā ir lietas par saistību bezstrīdus piespiedu izpildi, nekustamo īpašumu labprātīgu pārdošanu izsolē, saistību piespiedu izpildi, brīdinājuma kārtībā, maksātnespējas pieteikumu lietas, par izpildrakstu izsniegšanu šķērējoties nolēmumu izpildei.

Nedaudz pieaug saņemto lietu skaits par goda un cieņas aizskāršanu. Ir pamats domāt, ka šo lietu skaits palielināsies.

LIETU IZSKATĪŠANAS REZULTĀTI

Atteikts ierosināt kasācijas tiesvedību 364 lietās – 45%, t.i. nedaudz mazāk kā iepriekšējā gadā (54 %), negrozīti 209 spriedumi – 26%. Iepriekšējā gadā negrozīti bija 23 % pārsūdzēto spriedumu, 2009. gadā – 54%. Tas varētu liecināt, ka kasācijas tiesvedības ierosināšanas atteikšanu varētu piemērot vairāk. Ne visiem spriedumiem šajās lietās bijusi nozīme judikatūras veidošanā.

Jautājums par kasācijas tiesvedības ierosināšanu vai atteikšanu ir vairākkārt apspriests senatoru sanāksmēs. Pēdējos mēnešos kasācijas tiesvedības ierosināšanas atteikšana ir piemērota biežāk, apmēram 60-70%. Domājams, ka ir novērsti gadījumi, kad kasācijas tiesvedība tiek ierosināta par nebūtiskiem pārkāpumiem, kuri nevar ietekmēt pieņemto spriedumu pareizību un radīt pamatotas šaubas par spriedumu tiesiskumu.

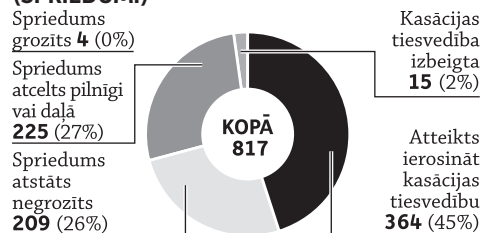
Kasācijas kārtībā, tāpat kā iepriekšējos gados, visvairāk tiek atcelti Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas, Rīgas apgabaltiesas un Kurzemes apgabaltiesas spriedumi.

Visvairāk spriedumi atcelti lietās, kas izriet no saistību tiesībām – 31,79 %, darba strīdu lietās 26,8%, strīdos par nekustamajiem īpašumiem 23,27 %, dzīvokļu lietās 25,4%, par autortiesībām un preču zīmēm 62,5 %.

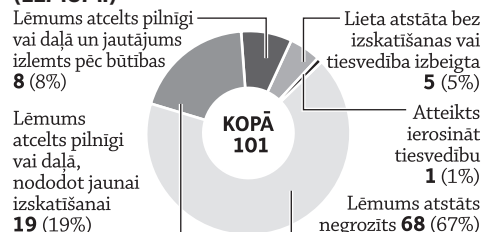
SŪDZĪBAS UN IESNIEGUMI

Saņemto sūdzību un iesniegumu skaits, tostarp par protestu iesniegšanu, ir samazinājies – 692 pret 1026 iepriekšējā gadā. Samazinājums varētu būt saistīts ar to, ka iesniegumi tiek rūpīgi

CIVILLIETU DEPARTAMENTĀ KASĀCIJAS KĀRTĪBĀ IZSKATĪTO LIETU REZULTĀTI (SPRIEDUMI)

CIVILLIETU DEPARTAMENTĀ KASĀCIJAS KĀRTĪBĀ IZSKATĪTO LIETU REZULTĀTI (LĒMUMI)

pārbaudīti un uz sūdzībām dotas motivētas atbildes, lai izvairītos no atkārtotām sūdzībām.

Par 120 samazinājies arī iesniegto protestu skaits. Ar Augstākās tiesas priekšsēdētāja protestiem saņemtas 11, ar Senāta Civillietu departamenta priekšsēdētāja 42, ar ģenerālprokurora protestiem 15 lietas, kopā 68 lietas (2010. gadā – 188).

Nepareizs ir viedoklis, ka tie protesti, kas tiek noraidīti, bijuši kļūdaini. Protesti dažkārt tiek iesniegti arī stridīgos gadījumos, lai Senāts izteiktu savu viedokli par kādu aktuālu jautājumu, piemēram, likumu interpretāciju, kam var būt nozīme judikatūras veidošanai.

Gandari, ka par tiesnešu darbu atsauksmes ir ne tikai negatīvas. Pēc ilgstošas tiesāšanas ir saņemtas arī pateicības vēstules par pieņemtiem taisnīgiem spriedumiem.

JUDIKATŪRA

Senāta spriedumi veido judikatūru, tāpēc īpaša vērība tiek pievērsta tam, lai lietas tiktu izspriestas pareizi un lai celtu nolēmumu kvalitāti.

Regulāri notiek departamenta senatoru kopsapulces par tiesību normu piemērošanu un interpretāciju. Rūpīgi tiek apspriesti un koriģēti nolēmumu projekti, tiek sagatavotas tēzes nolēmumiem, kuriem var būt nozīme judikatūras tālākā veidošanā.

Vērojama tendence biežāk atlikt sprieduma paziņošanu uzreiz tiesas sēdē un, atbilstoši *Civilprocesa likuma* 472. panta sestās daļas noteikumiem, sprieduma paziņošanai noteikt nākamo tiesas sēdi tuvāko 14 dienu laikā, kā arī nodot lietas izskatīšanai paplašinātā Senāta sastāvā. Paplašinātā sastāvā 2010. gadā izskatītas 19 lietas, bet 2011. gadā – 28 lietas.

Departamenta senatori 2011. gadā piedalījušies vispārīgā nolēmumu sagatavošanā lietās par individuālajiem darba strīdiem, par kopīpašuma dalīšanu un par dzīvokļa īpašumu, tā pārvaldīšanu un tiesisko regulējumu. Šie jautājumi bija un ir aktuāli tiesu praksē.

TIESISKĀ REGULĒJUMA PILNVEIDOŠANA

Tendence pieaugt lietu daudzumam ir raksturīga visās Eiropas valstīs, tostarp arī Eiropas Cilvēktiesību tiesai. Salīdzinot ar 2000. gadu, Senāta Civillietu departamentā saņemto lietu skaits ir gandrīz dubultojies (49%), izskatīto lietu skaits

KASĀCIJAS KĀRTĪBĀ PĀRSŪDZĒTO NOLĒMUMU IZSKATĪŠANAS REZULTĀTI ZEMĀKU INSTANČU TIESĀM

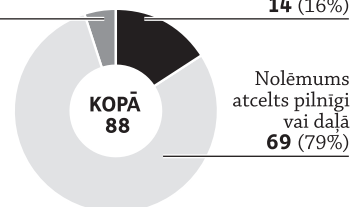
Tiesa	Pārsūdzēti nolēmumi	Nolēmums atstāts negrozīts	Nolēmums atcelts pilnībā vai daļā	Nolēmums grozīts	Lietā atstāta bez izskatīšanas vai tiesvedība izbeigta	Atteikts ierosināt kasācijas tiesvedību	Atcelti un grozīti nolēmumi %
Civillietu tiesu palāta	318	121	92	2	2	101	30
Rīgas apgabaltiesa	395	94	110	1	15	175	28
Kurzemes apgabaltiesa	66	17	18	1	1	29	29
Latgales apgabaltiesa	50	15	10	-	1	24	20
Vidzemes apgabaltiesa	47	12	12	-	1	22	26
Zemgales apgabaltiesa	42	18	10	-	-	14	24
Kopā	918	277	252	4	20	365	28

CIVILLIETU DEPARTAMENTĀ CIVILPROCESA LIKUMA 483.-485. PANTA KĀRTĪBĀ IZSKATĪTO LIETU STRUKTŪRA (SPRIEDUMI UN LĒMUMI)

Lietu kategorija	Skaits	%
Saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšana	27	31
Fiziskas personas maksātnespējas pieteikuma lietas	13	15
Nekustamā īpašuma labprātīga pārdošana izsole	11	13
Ārpustiesas tiesiskās aizsardzības process	7	8
Saistību piespiedu izpildīšana brīdinājuma kārtībā	7	8
Lietas par uzņēmumu un uzņēmēj sabiedrību maksātnespēju	6	7
Izpildu raksta izsniegšana šķēršļtiesas nolēmuma izpildei	6	7
Izpildu raksta izsniegšana	2	2
Lietas, kas izriet no saistību tiesībām	2	2
Par valsts nodevas atmaksāšanu	2	2
Juridiska fakta konstatēšana	2	2
Pārējās	3	3
Kopā	88	100

CIVILLIETU DEPARTAMENTĀ CIVILPROCESA LIKUMA 483.-485. PANTA KĀRTĪBĀ IZSKATĪTO LIETU REZULTĀTI 2010. GADĀ (SPRIEDUMI UN LĒMUMI)

Kasācijas tiesvedība izbeigta 5 (5%)
 Nolēmums atstāts negrozīts 14 (16%)

Atteikts ierosināt kasācijas tiesvedību vai tiesvedība izbeigta sakarā ar protesta atsaukšanu 0 (0%)

palielinājies (40%), nepabeigto lietu skaits palielinājies 14-15 reizes. Sasniegta kritiskā robeža – strādāt intensīvāk, nezaudējot darba kvalitāti, nav iespējams. Tāpēc tiek meklēti saprātīgi risinājumi, pilnveidojot procesuālās tiesību normas.

Kopš 2011. gada 1. oktobra blakus sūdzības izskata rakstveida procesā. Pēc Augstākās tiesas priekšlikumiem 2012. gadā veikti *Civilprocesa likuma* normu grozījumi un papildinājumi, kas nosaka kasācijas instances tiesai tiesības rakstveida procesā lietas izskatīt ne tikai sakarā ar blakus sūdzībām, bet arī sakarā ar kasācijas sūdzībām, tādējādi efektīvizējot esošo civilprocesuālo regulējumu un paātrinot lietu izskatīšanas termiņus, nekaitējot lietu izskatīšanas kvalitātei.

Visu lietu, kurās ierosināta kasācijas tiesvedība, izskatīšana mutvārdu procesā bieži vien ir laika nelietderīga tērēšana, jo tiesas sēdē tiek atkārtoti argumenti, kas jau izteikti kasācijas sūdzībā, kā arī iebildumi, kas izteikti rakstiskajos paskaidrojumos sakarā ar kasācijas sūdzību. Turklāt Senāts pārbauda sprieduma likumību pārsūdzētajā daļā tikai attiecībā uz personām, kas spriedumu pārsūdzējušas vai pievienojušas kasācijas sūdzībai, un attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā.

Senāta rīcības sēdes lēmumus varēs sastādīt rezolūcijas veidā.

Cerams, ka beidzot tiks atrisināts jautājums, lai Augstākās tiesas priekšsēdētāju un Senāta Civillietu departamenta priekšsēdētāju atbrīvotu no protestu iesniegšanas funkcijas, saglabājot to tikai ģenerālprokuroram. Augstākās tiesas kompetencē paliktu tikai lietu iztiesāšana, kā to paredz likums *Par tiesu varu*, nevis pašai iniciēt lietas.

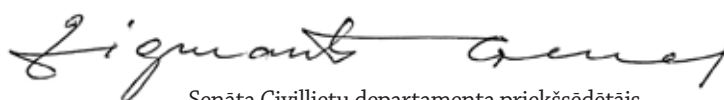
2011. gada 1. oktobrī stājās spēkā grozījumi *Civilprocesa likumā*, nosakot, ka maza apmēra prasības tiks izskatītas tikai divās tiesu instancēs – pirmajā instancē un kasācijas instancē, apejot apelāciju. Grozījumi bija vērsti it kā uz ātrāku tie-

sas procesa rezultāta sasniegšanu, bet, vai tas bija pareizais risinājums, šobrīd spriest vēl pārāgi. Tiesneši ir atzinuši, ka maza apmēra prasības lietas izskatīšana divās tiesu instancēs ir labs un atbalstāms risinājums. Taču, šķiet, ka pareizāk būtu bijis, ja spriedumi būtu pārsūdzami nevis Senātā, bet gan apelācijas instances tiesā, kura vajadzības gadījumā varētu novērst pirmās instances tiesas pieļautās kļūdas un pielikt punktu tiesvedībai. Kasācijas instances tiesa to izdarīt nevar. Konstatējot būtiskus pārkāpumus, spriedums ir jāatceļ un lieta jānodod jaunai izskatīšanai. Tādējādi īpašs ieguvums no šīs jaunās procesuālās kārtības ir apšaubāms.

Varētu tikt apsvērta jautājums par Senāta kompetences paplašināšanu. Piemēram, paredzēt, ka Senātam ir ne tikai tiesības grozīt spriedumu daļā par prasības apmēru, ja tas nepareizi noteikts, kļūdaini piemērojot materiālo tiesību normu, bet dot arī tiesības šādos gadījumos prasību apmierināt vai noraidīt, nenododot lietu jaunai izskatīšanai, ja apelācijas instances tiesa faktiskos apstākļus ir konstatējusi pareizi.

Lai kasācijas sūdzības tiktu sastādītas kvalitatīvāk, varētu atgriezties pie kādreizējās kārtības, ka kasācijas sūdzības varētu iesniegt tikai zvērināti advokāti. Šī norma tika atcelta, lai netiktu ierobežota pieejamība tiesai. Apstākļi ir mainījušies, trūcīgajiem ir iespēja izmantot valsts apmaksātu advokātu palīdzību.

Likumu pilnveidošanas procesa pārraudzināšanas nolūkā lietderīgi būtu likumdošanas iniciatīvas tiesības piešķirt arī Tieslietu padomei.

 Senāta Civillietu departamenta priekšsēdētājs
 ZIGMANTS GENCS

SENĀTA KRIMINĀLLIETU DEPARTAMENTS

Senāta
Krimināllietu
departamenta
priekšsēdētājs
PĒTERIS DZALBE

DEPARTAMENTA SENATORI
Voldemārs Čiževskis, Arturs Freibergs,
Anita Nusberga, Inguna Radzeviča

DEPARTAMENTA KOMPETENCE

Senāta Krimināllietu departaments atbilstoši *Kriminālprocesa likumam* izskata:

- kasācijas protestus vai sūdzības par apelācijas instances tiesas nolēmumiem, kas nav stājušies spēkā;
- kasācijas protestus vai sūdzības par pirmās instances tiesas nolēmumiem, kas pieņemti vienošanās procesā un nav stājušies spēkā;
- lietas, kurās apelācijas instances tiesas vai Senāta nolēmums ir stājies spēkā, ja kriminālprocess atjaunots sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem;
- pieteikumus un protestus par spēkā stājušos tiesas nolēmumu jaunu izskatīšanu sakarā ar materiālo vai procesuālo likuma normu būtisku pārkāpumu.

STATISTIKA UN DARBA SLODZE

2011. gads bija lielu pārmaiņu gads Senāta Krimināllietu departamentā. Darbu departamentā beidza tā ilggadējais priekšsēdētājs, neapšaubāma autoritāte Augstākajā tiesā un visu Latvijas juristu vidū Pāvels Gruziņš. Šādā situācijā nav vienkārši pārņemt departamenta vadību un turpināt darbu atbilstošā līmenī, tādēļ nenovērtējams ir bijušā priekšsēdētāja padoms gan departamenta organizatoriskā darba, gan tiesisku jautājumu risināšanā.

2011. gadā Krimināllietu departamentā saņemtas 726 lietas, kas ir par 66 lietām vairāk kā 2010. gadā, izskatītas 725 lietas, kas ir par 81 lietu vairāk kā 2010. gadā, neizskatītas 55 lietas, kas ir par vienu lietu vairāk kā 2010. gadā.

Kasācijas kārtībā izskatīto lietu struktūrā pēc noziedzīgo nodarījumu veidiem vislielākais skaits bijis lietas par noziedzīgiem nodarījumiem pret īpašumu – 268 lietas jeb 39%, par noziedzīgiem nodarījumiem pret vispārējo drošību un

2011. gadā tiesvedībā 780 lietas

Izskatītas 725 lietas – 93 % no tiesvedībā esošajām tai skaitā:

- kasācijas kārtībā – 682
- sakarā ar būtiskiem materiālo un procesuālo tiesību normu pārkāpumiem – 25
- piekritības noteikšanas lietas – 4
- *Kriminālprocesa likuma* 24. un 25. nodaļas kārtībā saņemtie lietas materiāli un administratīvo pārkāpumu lietas – 4

LIETU SKAITS KRIMINĀLLIETU DEPARTAMENTĀ 2006. - 2011. GADĀ

Gads	Saņemtas lietas	Izskatītas lietas	% no izskatāmo lietu skaita	Nepabeigto lietu atlikums gada beigās
2006	768	758	95	42
2007	720	739	97	23
2008	711	699	95	35
2009	734	732	95	38
2010	660	644	92	54
2011	726	725*	93	55

* Tai skaitā 10 lietas nosūtītas atpakaļ tiesai bez izskatīšanas vai citai tiesai pēc piekritības

kārtību – 109 lietas jeb 16%, par noziedzīgiem nodarījumiem pret satiksmes drošību – 69 lietas jeb 10% un noziedzīgiem nodarījumiem tautsaimniecībā – 36 lietas jeb 5%.

65% no Krimināllietu departamentā izskatītajām lietām atteikts pārbaudīt nolēmuma tiesiskumu kasācijas kārtībā, 19% lietās nolēmums atstāts negrozīts, 13% nolēmums atcelts pilnībā vai tā daļā, nosūtot lietu jaunai izskatīšanai, 1% nolēmums atcelts pilnībā vai tā daļā, izbeidzot kriminālprocesu, 1% nolēmums grozīts, 1% izbeigta kasācijas tiesvedība.

2011. gadā saņemts un izskatīts vairāk krimināllietu nekā 2010. gadā, neizskatīto lietu skaits būtībā nav palielinājies, un tas ir senatoru un visu departamenta darbinieku – senatoru palīgu, kancelejas vadītājas, tiesas sekretāru, konsultantes, tehniskās sekretāres – darba rezultāts. Cerams, ka šajā gadā darbu uzsāks sestais senators, kas dotu iespēju departamenta darba pilnveidošanai.

Augstākās tiesas statistikas pārskatā redzams, ka Senāta Krimināllietu departamenta vienam senatoram bijis vislielākais izskatīto lietu skaits. Nediskutējot, vai sarežģītākas un laikietilpīgākas ir krimināllietas, administratīvās lietas vai civillietas, arī statistikas ziņas ir ņemamas vērā, nosakot senatoru skaitu departamentā.

DARBĪBAS PRIORITĀTES

Augstākās tiesas plēnumā kā kandidāts uz Senāta Krimināllietu departamenta priekšsēdētāja amatu izvirzīju trīs galvenos uzdevumus departamenta darbam: 1) lēmumu kvalitātes pilnveidošana; 2) visu senatoru iesaistīšana tālākmacībās; 3) sadarbība ar valsts krimināltiesību un kriminālprocesa tiesību zinātniekiem tiesiska rakstura problēmu risināšanā. Šie un arī citi uzdevumi bija departamenta darbības prioritāte 2011. gadā.

KRIMINĀLLIETU DEPARTAMENTĀ KASĀCIJAS KĀRTĪBĀ IZSKATĪTO LIETU STRUKTŪRA PĒC NOZIEDZĪGĀ NODARĪJUMA VEIDIEM

Noziedzīgā nodarījuma veidi	Lietu skaits	% no kopējā izskatīto lietu skaita
Noziedzīgi nodarījumi pret īpašumu	268	39
Noziedzīgi nodarījumi pret vispārējo drošību un kārtību	109	16
Noziedzīgi nodarījumi pret satiksmes drošību	69	10
Noziedzīgi nodarījumi pret personas veselību	60	9
Noziedzīgi nodarījumi tautsaimniecībā	36	5
Nonāvēšana	29	4
Noziedzīgi nodarījumi pret tikumību un dzimumneaizskaramību	28	4
Noziedzīgi nodarījumi valsts institūciju dienestā	20	3
Noziedzīgi nodarījumi pret jurisdikciju	18	3
Noziedzīgi nodarījumi pret pārvaldes kārtību	18	3
Noziedzīgi nodarījumi pret personas brīvību, godu un cieņu	12	2
Noziedzīgi nodarījumi pret dabas vidi	8	1
Noziedzīgi nodarījumi pret ģimeni un nepilngadīgo	3	1
Noziegumi pret valsti	2	0
Noziedzīgi nodarījumi pret personas pamattiesībām un pamatbrīvībām	1	0
Noziegumi pret cilvēci, mietu, kara noziegumi, genocīds	1	0
Kopā	682	100

* pie nozieguma kopības uzrādīts Krimināllikuma pants par smagāko noziedzīgo nodarījumu

KRIMINĀLLIETU DEPARTAMENTĀ KASĀCIJAS KĀRTĪBĀ IZSKATĪTO LIETU REZULTĀTI

Rezultāts	Lietu skaits	Procenti
Atteikts pārbaudīt nolēmuma tiesiskumu kasācijas kārtībā	445	65
Nolēmums atstāts negrozīts	128	19
Nolēmums atcelts pilnīgi vai tā daļā, nosūtot lietu jaunai izskatīšanai	90	13
Nolēmums atcelts pilnīgi vai tā daļā, izbeidzot kriminālprocesu	6	1
Nolēmums grozīts	5	1
Kasācijas tiesvedība izbeigta	8	1
Kopā	682	100

JUDIKATŪRA UN TIESU PRAKSE

Izskatot krimināllietas kasācijas instances tiesā, Senāta Krimināllietu departaments ir izteicis vairākas būtiskas atziņas par krimināltiesību un kriminālprocesa jautājumiem: par dokumenta izpratni krimināltiesībās; par kaitējuma kompensāciju kriminālprocesā; par būtiska kaitējuma izpratni krimināltiesībās; par atteikšanos no apsūdzības; par tiesas nolēmumiem vienošanās procesā; par procesuālajiem izdevumiem; par medicīniska rakstura piespiedu līdzekļu piemērošanu un grozīšanu; par krāpšanas norobežošanu no piesavināšanās un citiem jautājumiem.

Senāta atziņas, kas izteiktas grozītajos un atceltajos tiesu nolēmumos, ir apkopotas un nosūtītas apgabaltiesām, rajonu tiesām, kā arī Tiesnešu mācību centram, lai šos materiālus tiesneši un citas ieinteresētās personas varētu izmantot praktiskajā darbībā.

Tiesu, arī kasācijas instances tiesas darbs ir cieši saistīts ar prokuratūras darbu. Ģenerālprokurors Ēriks Kalnmeiers pārskatā par prokuratūras darbu 2011. gadā ir norādījis, ka 2011. gadā valsti reģistrēto noziedzīgo nodarījumu skaits ir pieaudzis par 0,93%, salīdzinot ar 2010. gadu, turpināja pieaugt noziedzīgo nodarījumu skaits noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizēšanā, attiecīgi palielinājies uz tiesu nosūtīto kriminālprocesu un tajos apsūdzēto personu skaits. Ģenerālprokurors norādīja uz tiesu visai liberālo sodu politiku pret apsūdzētajiem tā saucamo naudas atmazgāšanas shēmu veidotājiem, uzsverot, ka ne visi prokurori un tiesneši izprot šī noziedzīgā nodarījuma bīstamību un tās kaitīgās sekas, kādu tas atstāj uz valsts ekonomiku un budžetu kopumā.

Jāatzīmē, ka soda noteikšana apsūdzētajam nav vienkāršs process, un katrs tiesnesis ir pārliecināts, ka vainīgajai personai piespriests pamatots un tiesisks sods. Atsevišķās lietās, kuras izsauca neizpratni, piemērotas vienkāršotās procesuālās formas – vienošanās par vainas atzīšanu un sodu, pierādījumu pārbaudes neveikšana tiesas izmeklēšanā. Turklāt protesti par soda neatbilstību netika iesniegti. Tas nozīmē, ka procesā iesaistītās personas uzskatīja, ka lieta ir izspriesta taisnīgi. Šeit izvirzās jautājums – vai apsūdzētā piekrišana vienkāršotu procesuālo formu piemērošanai var ietekmēt sodu.

Kā zināms, viens no sodu ietekmējošiem apstākļiem ir vainīgā personība. Vairāku tiesnešu viedoklis ir, ka piekrišana vienkāršotajām procesuālajām formām ir ņemama vērā, nosakot sodu, jo tā liecina par apsūdzētā attieksmi pret nodarījumu un vēlmi ātrāk noregulēt krimināltiesiskās attiecības, tas saistīts arī ar procesuālo ekonomiju. Taču nevajadzētu salīdzināt ar citiem sodu ietekmējošiem apstākļiem, tostarp izdarītā noziedzīgā nodarījuma kaitīgumu un radītām sekām, vienkāršotu procesuālo formu piemērošanas piekrišanai piešķirt augstāku nozīmi.

Tas nozīmē, ka atbildīga rīcība ir nepieciešama gan no tiesnešiem, kas taisa spriedumus, gan no prokuroriem, kas ceļ un uztur apsūdzības, iesniedz apelācijas un kasācijas protestus.

Jāatzīmē, ka 2012. gadā Krimināllikumā paredzamas būtiskas izmaiņas, kas saistītas ar Sodū politikas koncepcijas īstenošanu.

No 2011. gadā Senāta Krimināllietu departamentā saņemtajām un izskatītajām lietām visvairāk jeb 39% bija lietas

KRIMINĀLLIETU DEPARTAMENTĀ KRIMINĀLPROCESA LIKUMA 62. UN 63. NODAĻAS KĀRTĪBĀ IZSKATĪTO LIETU REZULTĀTI (BŪTISKU MATERIĀLO UN PROCESUĀLO TIESĪBU NORMU PĀRKĀPUMI UN JAUNATKLĀTI APSTĀKĻI)

Rezultāts	Lietu skaits	Procenti
Nolēmums atstāts negrozīts	6	24
Nolēmums atcelts pilnīgi vai tā daļā, nosūtot lietu jaunai izskatīšanai	6	24
Nolēmums atcelts pilnīgi vai tā daļā, izbeidzot kriminālprocesu	2	8
Nolēmums grozīts	11	44
Kopā	25	100

PĀRSŪDZĒTO UN NOPROTESTĒTO NOLĒMUMU IZSKATĪŠANAS REZULTĀTI ZEMĀKU INSTANČU TIESĀM (KASĀCIJAS KĀRTĪBĀ UN KPL 62. UN 63. NODAĻAS KĀRTĪBĀ)

Tiesa	Pārsūdzēti nolēmumi	Nolēmums atstāts negrozīts	Nolēmums atcelts pilnībā vai daļā	Nolēmums grozīts	Atteikts pārbaudīt nolēmuma tiesiskumu kasācijas kārtībā	Atcelti un grozīti nolēmumi %
Krimināllietu tiesu palāta	128	39	15	3	71	19
Rīgas apgabaltiesa	223	39	28	2	154	13
Kurzemes apgabaltiesa	74	9	13	0	52	18
Latgales apgabaltiesa	84	12	18	1	53	23
Vidzemes apgabaltiesa	55	10	3	1	41	7
Zemgales apgabaltiesa	104	15	17	1	71	17
Rajonu (pilsētu) tiesas	31	10	10	8	3	58
Kopā	699	134	104	16	445	17

*Pārskatā nav ietvertas 8 lietas – kasācijas tiesvedība izbeigta, 10 lietas – nosūtītas citai tiesai izskatīšanai pēc piekritības vai nosūtītas atpakaļ tiesai bez izskatīšanas

par noziedzīgajiem nodarījumiem pret ipašumu. Savukārt 36 lietas jeb 5% no kopējā skaita bija par noziedzīgiem nodarījumiem tautsaimniecībā, kur ietilpst arī izvairīšanās no nodokļu nomaksas un noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana. Ņemot vērā šo lietu aktualitāti, faktoloģisko un juridisko sarežģītību, šajā gadā departamenta senatoru uzmanība ir koncentrēta uz noziedzīgo nodarījumu tautsaimniecībā padziļinātu izpēti un vienotas tiesu prakses veidošanu. Tas nav vienkāršs, bet izdarāms darbs.

Izmeklētājiem un prokuroriem pirmstiesas kriminālprocesā arī nav vienots viedoklis par šiem noziedzīgajiem nodarījumiem, un salīdzināmos faktiskajos apstākļos tiek celtas atšķirīgas apsūdzības, kas pēc tam izraisa neizpratni par tiesu nolēmumiem.

Krimināllietu departamenta senatori jau tikušies ar Valsts ieņēmumu dienesta Finanšu policijas darbiniekiem un pārņēmuši jautājumus, kas saistīti ar izvairīšanos no nodokļu nomaksas, nodokļu izkrāpšanu, noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu. Plānots organizēt tikšanās arī ar prokuroriem, kas specializējušies šo noziedzīgo nodarījumu izmeklēšanā. Tāpat plānots tikties un apspriest šos jautājumus ar krimināltiesību zinātniekiem.

Prokuroriem vajadzētu pievērst uzmanību arī tiem gadījumiem, kad tiesas nolēmumi tiek atcelti vai grozīti pēc apsūdzēto, aizstāvju, cietušo sūdzībām sakarā ar *Krimināllikuma* pārkāpumiem vai *Kriminālprocesa likuma* būtiskiem pārkāpumiem lietu izskatīšanā. Atbilstoši *Kriminālprocesa likuma* normām prokuroram ir pienākums pārsūdzēt tiesu nolēmumus, ja tie nav tiesiski un pamatoti. Taču minētajos gadīju-

mos prokuroru protesti nebija iesniegti. Praksē sastopamas arī lietas, kurās prokurori iesniedz acimredzami nepamatotus protestus. Augstākajā tiesā ir jau uzsākta tiesu prakses izpēte lietās, kurās bija iesniegti apelācijas un kasācijas protesti. Šīs izpētes gaitā tiks analizēta arī prokuroru protestu kvalitāte, kā arī prokurora viedokļi, kurus lūdz iesniegt lietā Senāts. Domājams, šīs tiesu prakses apkopojums būs noderīgs lietu izskatīšanā visām kriminālprocesā iesaistītajām personām.

Nereti neizpratni vai pārpratumus par tiesu darbu izraisa neveiksmīga vai nepilnīga informācija sabiedrībai par izskatāmajām lietām. Tāpēc visu līmeņu tiesu tiesnešiem nevajadzētu izvairīties no informācijas sniegšanas un šajā darbā aktivāk būtu jāiesaistās komunikācijas speciālistiem, kas strādā tiesās.

2012. gads nebūs vieglāks par iepriekšējo. Jau pirmajos mēnešos Krimināllietu departamentā ir saņemts krietni vairāk lietu nekā iepriekšējā gadā šajā laika posmā. Tāpēc aktuāls jautājums ir par sestā senatora darba uzsākšanu departamentā.

Senāta Krimināllietu departamenta priekšsēdētājs
PĒTERIS DZALBE

SENĀTA ADMINISTRATĪVO LIETU DEPARTAMENTS

Senāta
Administratīvo
lietu
departamenta
priekšsēdētāja
VERONIKA
KRŪMIŅA

DEPARTAMENTA SENATORI

Jautrīte Briede, Andris Gulāns, Vēsma Kakste,
Dace Mīta, Jānis Neimanis, Ilze Skultāne,
Rudīte Viduša, senatora p.i. Līvija Sliņa

DEPARTAMENTA KOMPETENCE

Senāta Administratīvo lietu departamenta kā kasācijas instances tiesas kompetenci nosaka *Administratīvā procesa likums*. Senāta Administratīvo lietu departaments izskata:

- kasācijas sūdzības par Administratīvās apgabaltiesas spriedumiem un papildspriedumiem (kas pieņemti apgabaltiesā kā apelācijas instances tiesā un kā pirmās instances tiesā);
- Iesniegumu likumā, likumā *Par sapulcēm, gājieniem un piketiem*, *Informācijas atklātības likumā*, *Latvijas Soda izpildes kodeksā*, *Apceitinājumā turēšanas kārtības likumā*, *Publisko iepirkumu likumā*, *Publiskās un privātās partnerības likumā*, *Imigrācijas likumā* un citos likumos noteiktajos gadījumos kasācijas sūdzības par Administratīvās rajona tiesas spriedumiem;
- blakus sūdzības par Administratīvās apgabaltiesas lēmumiem un *Administratīvā procesa likumā* paredzētajos gadījumos blakus sūdzības par Administratīvās rajona tiesas lēmumiem;
- pieteikumus par administratīvā akta darbības apturēšanu vai atjaunošanu, kā arī pagaidu noregulējuma piemērošanu;
- pieteikumus par jaunatklātiem apstākļiem.

Citu likumu speciālajās tiesību normās ir noteiktas atsevišķas lietu kategorijas, kurās Administratīvo lietu departaments lietu izspriež kā pirmās (un vienīgās) instances tiesa:

- saskaņā ar *Saeimas vēlēšanu likumu* – lietās, kas saistītas ar Saeimas vēlēšanām, izskatot pieteikumus par Centrālās vēlēšanu komisijas lēmumiem, kas pieņemti par apstrīdētajiem iecirkņu komisiju balsu skaitīšanas pro-

2011. gadā tiesvedībā 1230 lietas

Izskatītas 963 lietas – 78 % no tiesvedībā esošajām tai skaitā:

- kasācijas kārtībā – 913
- sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem – 36
- lietas pirmajā instancē – 8

LIETU SKAITS ADMINISTRATĪVO LIETU DEPARTAMENTĀ 2006. - 2011. GADĀ

Gads	Saņemtas lietas	Izskatītas lietas	% no izskatāmo lietu skaita	Nepabeigto lietu atlikums gada beigās
2006	625	585	79	154
2007	689	658	78	185
2008	843	753	73	275
2009	786	805	76	256
2010	956	911	75	301
2011	929	963*	78	267

* Tai skaitā 6 lietas nosūtītas atpakaļ tiesai bez izskatīšanas pēc būtības

tokoliem, par Saeimas vēlēšanu rezultātu apstiprināšanu un par lēmumiem pārdalīt vai nepārdalīt mandātus starp attiecīgajās vēlēšanās reģistrētajiem kandidātiem;

- saskaņā ar *Imigrācijas likumu* – izskatot pieteikumus par iekšlietu ministra lēmumiem par ārzemnieku iekļaušanu to personu sarakstā, kurām ieceļošana Latvijas Republikā aizliegta, saskaņā ar likumu *Par Eiropas Savienības pastāvīgā iedzīvotāja statusu Latvijas Republikā* – pieteikumus par atteikumu piešķirt statusu un lēmumiem par statusa zaudēšanu un uzturēšanās atļaujas anulēšanu;
- atbilstoši *Saeimas kārtības rullim* – izskatot Saeimas deputātu pieteikumus par Valsts izglītības satura centra lēmumiem par apstrīdēto valsts valodas prasmes pārbaudes rezultātu.

STATISTIKA UN DARBA SLODZE

2011. gadā Senāta Administratīvo lietu departamenta tiesvedībā bija 1230 lietas (2010. gadā – 1212), no tām 2011. gadā saņemtas 929 lietas (2010. gadā – 956). Izskatītas 963 lietas (2010. gadā – 911 lietas) jeb par aptuveni 6% vairāk nekā 2010. gadā. Kopsedē Senāts pieņēma 27 spriedumus un 6 lēmumus. Nepabeigtas 267 lietas (2010. gadā – 301).

No visām kasācijas sūdzības kārtībā izskatītajām lietām visvairāk statistikā pieskaitītas pie Valsts ieņēmumu dienesta kā atbildētāja – 136 lietas, pie pašvaldībām kā atbildētājam pieskaitītas 122 lietas, ministrijas bija atbildētājas 99 lietās, Ieslodzījuma vietu pārvalde – 26 lietās, Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra – 25 lietās.

No blakus sūdzības kārtībā izskatītajām lietām visvairāk izskatītas lietas, kuras statistikā pieskaitītas pie pašvaldībām kā atbildētājam – 87, ministrijas bija atbildētājas 50 lietās, Ieslodzījuma vietu pārvalde – 44 lietās, Valsts ieņēmumu dienests – 38 lietās, Valsts policija – 19 lietās, prokuratūra – 19 lietās.

Spriedumu stabilitāte (spriedums atstāts negrozīts vai atteikts ierosināt kasācijas tiesvedību) – 67% (2010. gadā – 67%), lēmumu stabilitāte (lēmums atstāts negrozīts) – 74% (2010. gadā – 70%).

ADMINISTRATĪVO LIETU DEPARTAMENTĀ KASĀCIJAS KĀRTĪBĀ IZSKATĪTO LIETU ATBILDĒTĀJĪESTĀDES (SPRIEDUMI UN LĒMUMI)

Atbildētājīestāde	Lietu skaits	% no kopējā atbildētājīestāžu skaita
Pašvaldības	209	20
Valsts ieņēmumu dienests	174	17
Ministrijas	149	14
Ieslodzījuma vietu pārvalde un cietumi	85	8
Valsts sociālās apdrošināšanas pārvalde	30	3
Valsts policija	29	3
Valsts zemes dienests	28	3
Konkurences padome	24	2
Prokuratūra	24	2
Ministru kabinets, Ministru prezidents un Valsts kanceleja	21	2
Bāriņtiesas	20	2
Centrālā zemes komisija	17	2
Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija	16	1
Valsts kapitālsabiedrības	16	1
Iepirkumu uzraudzības birojs	14	1
Veselības inspekcija	11	1
Uzņēmumu reģistrs	10	1
Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs	10	1
Citas institūcijas	165	16
Kopā*	1052	100

*Kopā 1052 atbildētājīestādes 913 lietās

Kasācijas tiesvedības ierosināšana atteikta 229 kasācijas sūdzībām (2010. gadā – 227).

Departaments ir pieņēmis astoņus lēmumus par prejudiciāla jautājuma uzdošanu Eiropas Savienības tiesai. Vairākums no šiem lēmumiem ir lietās, kurās atbildētājs ir Valsts ieņēmumu dienests (5 lēmumi), divi lēmumi ir lietās, kurās atbildētājs ir Lauku atbalsta dienests. Visas lietas ir iztiesāšanas stadijā.

Pieci pieteikumi nosūtīti Satversmes tiesai. Sakarā ar trīs pieteikumiem Satversmes tiesa ierosināja lietas un tās šobrīd atrodas sagatavošanā. Divus Senāta pieteikumus vienā administratīvajā lietā Satversmes tiesa atteikusi pieņemt.

Kā pirmās instances tiesā departamentā ar spriedumu ir izskatīts viens pieteikums par iekšlietu ministra lēmumu par ārzemnieka iekļaušanu to personu sarakstā, kurām iecelšana Latvijas Republikā ir aizliegta, un ziņojuma iekļaušanu Šengenas informācijas sistēmā. Senāts kā pirmās instances tiesa ir arī pieņēmis lēmumus par pieteikuma uzskatīšanu par neiesniegtu un lēmumu par atteikšanos pieņemt pieteikumu (kopā 7 lēmumi).

2011. gadā departamentā strādāja vidēji 8,5 tiesneši. Janvārī darbā atgriezās senatore Jautrite Briede, kas vairākus mēnešus bija bezalgas atvaļinājumā, lai strādātu pie *Administratīvā procesa likuma komentāriem*. Kopš jūnija darbu departamentā uzsāka Administratīvās apgabaltiesas tiesnese Līvija Slica, kas pildīja senatora pienākumus. Vidēji viens tiesnesis ir izskatījis gadā 113 lietas (2010. gadā – 118), kas ir ļoti liels izskatīto lietu skaits Senātā. Pozitīvi vērtējams, ka 2012. gadā būs iespējams aizpildīt vakanto senatora amata vietu departamentā.

Domājot par resursu ekonomiju un ātrāku un kvalitatīvāku lietu izskatīšanu, departamenta senatori ir specializējušies un lietu sadalē tiesnešiem tiek iedalītas lietas atbilstoši

ADMINISTRATĪVO LIETU DEPARTAMENTĀ KASĀCIJAS KĀRTĪBĀ IZSKATĪTO LIETU REZULTĀTI (SPRIEDUMI)

Rezultāts	Skaits	%
Atteikts ierosināt kasācijas tiesvedību	229	44
Spriedums atstāts negrozīts	121	23
Spriedums atcelts pilnīgi vai tā daļā, t.sk. • lieta nosūtīta jaunai izskatīšanai – 160 • tiesvedība izbeigta – 8 • pieteikums atstāts bez izskatīšanas – 1	169	32
Kasācijas tiesvedība izbeigta	5	1
Kopā	524	100

ADMINISTRATĪVO LIETU DEPARTAMENTĀ KASĀCIJAS KĀRTĪBĀ IZSKATĪTO LIETU REZULTĀTI (LĒMUMI)

Rezultāts	Skaits	%
Atteikts ierosināt tiesvedību	14	4
Lēmums atstāts negrozīts	288	74
Lēmums atcelts pilnīgi vai tā daļā, nododot jaunai izskatīšanai, t.sk. • nododot jaunai izskatīšanai – 46 • jautājums izlemts pēc būtības – 33	79	20
Kasācijas tiesvedība izbeigta	8	2
Kopā	389	100

specializācijai. Būtu vēlams palielināt senatoru palīgu skaitu tā, lai tie var būt vairāk nekā departamentā ir tiesneši. Tas mazinātu tiesnešu noslodzi un veicinātu lietu ātrāku izskatīšanu, ievērojot, ka palīgi piedalās lietu izpētē un Senāta nolēmumu projektu sagatavošanā.

DARBĪBAS PRIORITĀTES

Senāta Administratīvo lietu departamenta darbības prioritātes 2011. gadā bija: 1) profesionāla lietu izskatīšana ar skaidru un pārlicinošu argumentāciju tiesas nolēmumos, nolēmumu kvalitātes uzlabošana; 2) lietu plūsmas paātrināšana; 3) līdzdalība sabiedrības tiesiskajā izglītošanā.

Departamenta senatori un palīgi pastāvīgi pilnveido nolēmumu kvalitāti. 2011. gadā turpināts strādāt pie tā, lai nolēmumus raksturotu isākus, taču lai no tā neciestu nolēmumu argumentācija.

Samazinājies lietu izskatīšanas ilgums – 2010. gadā vidējais lietu izskatīšanas ilgums bija 3 mēneši, 2011. gadā – 2,8 mēneši.

Kā pagājušā gada sasniegums jāatzīmē tas, ka šobrīd lieta uz rīcības sēdi tiek nodota 1-2 nedēļu laikā pēc saņemšanas tiesā. Līdz ar to procesa dalībnieki salīdzinoši ātri no Senāta saņem atbildi, vai lietā ir atteikums ierosināt kasācijas tiesvedību, vai kasācijas sūdzība tiks izskatīta. Iepriekšējos gados lieta savu kārtu nodošanai uz rīcības sēdi gaidīja vismaz 2-4 mēnešus. Taču kā nepieciešams uzlabojums jāatzīmē tas, ka uz izskatīšanu tiesas sēdē lieta tiek nozīmēta tikai pēc 7-9 mēnešiem pēc saņemšanas tiesā.

2011. gadā departaments plašāk sāka izmantot elektroniskās saziņas iespējas un lielai daļai iestāžu paziņojumi par lietas izskatīšanu tiek nosūtīti elektroniski.

Līdztekus tiešajam darbam departaments iesaistās sabiedrības tiesiskajā izglītošanā. Turpināta sadarbība ar skolām, vairākas klases apmeklēja Augstāko tiesu un Veronika Krūmiņa tām novadīja tiesību zinību stundu, departamenta priekšsēdētāja vadīja arī semināru sociālo zinību skolotājiem un lasīja lekciju studentiem. Augstskolu studenti kā klausītāji piedalījās departamenta tiesas sēdēs, tostarp kopsēdēs. Departaments piedalījās informatīvā materiāla par Augstāko tiesu sagatavošanā.

Kā jauns un veiksmīgs iesākums pagājušajā gadā atzīmējams tas, ka sadarbībā ar Komunikācijas nodaļu Administratīvo lietu departaments sācis regulāri sniegt informāciju preseī par kārtējās tiesas sēdē izskatāmajiem tiesību jautājumiem. Nedēļā pirms konkrētās lietas izskatīšanas senators vai senatora palīgs informē Komunikācijas nodaļu par izskatāmajā lietā risināmajiem tiesību jautājumiem un komunikācijas darbinieki to sagatavo preses relīzes veidā un nosūta ziņu portāliem.

TIESISKĀ REGULĒJUMA PILNVEIDOŠANA

Iepriekšējā atskaītes plēnumā tika runāts par nepieciešamību ātrāk sākt diskusiju par likumprojektu *Grozījumi Administratīvā procesa likumā*, kas izstrādāts, lai paātrinātu lietu izskatīšanu. Likumprojektā tiesas procesa efektivitātes veicināšanai paredzēti tādi instrumenti kā, piemēram, pāriešana uz rakstveida procesu, valsts nodevas palielināšana par apelācijas sūdzības iesniegšanu un drošības naudas ieviešana par blakus sūdzībām un kasācijas sūdzībām, kā arī valsts nodevas ieviešana par lūgumu par pagaidu aizsardzību un lūgumu par lietas jaunu izskatīšanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem, pilotsprieduma procedūras ieviešana, atsevišķu tiesas procesam raksturīgu institūtu ieviešanu arī administratīvajā procesā iestādē, kā arī citi grozījumi.

Lai paātrinātu lietu izskatīšanu, ir nepieciešami politiski lēmumi. Diemžēl līdz šim nekas pēc būtības nav uzsākts – ne darbs Saeimas apakškomisijā, ne darbs komisijā. 2011. gada 10. novembrī likumprojekts pieņemts pirmajā lasījumā, tika noteikts priekšlikumu iesniegšanas termiņš līdz 2011. gada 24. novembrim, 2. lasījumā likumprojekts nav vēl skatīts. Secināms, ka, lai gan politiķi vārdos un savās programmās ir apņēmis pilni rast risinājumu ilgajiem administratīvo lietu izskatīšanas termiņiem, darbi par to diemžēl neliecina.

Iezīmējusies nevēlama tendence, ko varētu nodēvēt par dialoga vājumu starp tiesām un Satversmes tiesu. Iespējams, jārosina diskusiju starp tiesnešiem, lai tiktu izrunāts, kādām jābūt tiesu savstarpējām attiecībām, kāda loma ir katrai tiesai Latvijas kā tiesiskas valsts stiprināšanā, ko īsti viena tiesa sagaida no otras.

Iestādēm būtu jāpievērš uzmanība jau administratīvajam procesam iestādē – lai tas būtu kvalitatīvs un atbilstošs normatīvo aktu prasībām. Tāpat iestādēm jāpievērš uzmanība tam, vai tās vienmēr lietderīgi izmanto tām nodotos resursus un arī tiesu resursus (visi šie resursi ir nodokļu maksātāju nauda), pārsūdzot tiesu nolēmumus. Iestādēm jāizvērtē katrs konkrētais tiesas nolēmums un jāseko tam, lai, pārsūdzot tiesu nolēmumus, netiktu nelietderīgi tērēta nodokļu maksātāju nauda.

Iestādēm un tiesām ir jāseko judikatūrai. Ja iestādei vai tiesai kādā tiesību jautājumā ir labāki un pārliecinošāki argumenti, kas, iestādes vai tiesas ieskatā, liecina par esošās judikatūras nepareizību, uz tiem jānorāda, atbilstoši pamatojot savu viedokli.

Iestādēm un tiesām arī jāpievērš uzmanība tam, lai administratīvajā procesā tiktu ievērots vienlīdzības princips attiecībā pret privātpersonām: pastāvēt vienādiem faktiskajiem un tiesiskajiem lietas apstākļiem, iestādei un tiesai jāpieņem vienādu lēmumus, bet, pastāvēt atšķirīgiem faktiskajiem vai tiesiska-

jiem lietas apstākļiem, – atšķirīgus lēmumus. Tātad iestāžu un tiesu praksei jābūt vienotai.

Ja konkrētajā gadījumā tika pieļautas būtiskas kļūdas jau administratīvajā procesā iestādē, iestādei savas kļūdas būtu jāatzīst un jācenšas pēc iespējas ātrāk labot situāciju. Likumā noteiktos gadījumos iestāde pati var atcelt savu pretiesisko lēmumu un atrisināt attiecīgo jautājumu, negaidot tiesas spriedumu.

Jau kopš 2007. gada norit darbs pie *Administratīvā procesa likuma komentāru* sagatavošanas, diemžēl tie joprojām nav izdoti. Svarīgi veicināt komentāru sagatavošanu un izdošanu, jo tas sekmētu tiesību normu izpratni un vienveidīgu piemērošanu, komentāri būs labs palīglīdzeklis gan administratīvo tiesu tiesnešiem viņu ikdienas darbā, gan arī procesa dalībniekiem (tostarp iestādēm), juristiem, studentiem un jebkurai interesentam.

PRIEKŠLIKUMI DARBA EFEKTIVIZĒŠANAI

Tiesas nolēmumu kvalitātes uzlabošanā liela nozīme ir tam, vai pilnvērtīgi tiek izmantoti dažādi palīglīdzekļi. Tiesu informatīvā sistēma (TIS) ir senatoru un palīgu darba instruments. Nepieciešams to pastāvīgi uzlabot un attīstīt, ir būtiski nodrošināt, ka sistēmā var ātri un pilnīgi sameklēt nepieciešamo informāciju, tostarp judikatūru un iepriekšējo tiesu praksi par konkrētiem tiesību jautājumiem, kā arī precīzu statistiku par tiesu lietām. Tiesām būtu jāsadarbojas ar TIS uzturētājiem un jāsniedz savi priekšlikumi sistēmas darbības pilnveidošanai.

Jādomā par judikatūras datu bāzes pilnveidošanu un Judikatūras nodaļas nostiprināšanu. Tāpat nepieciešams turpināt tiesu prakses apkopojumu sagatavošanu par aktuāliem tiesību jautājumiem (pēdējais apkopojums administratīvo tiesību jomā bija 2011. gadā, bet pirms tam 2008./2009. gadā). Šādi apkopojumi veicina vienveidīgu tiesību normu izpratni un piemērošanu visu instanču tiesās un arī iestādēs un tie var būt noderīgi arī citiem juristiem un privātpersonām. Šādi apkopojumi var mazināt tiesu noslogojumu.

Joprojām viena no problēmām – ievērojot personu datu aizsardzības noteikumus, internetā netiek publicēti visi Senāta nolēmumi. Svarīgas atziņas var saturēt ne tikai Senāta spriedumi, kas tiek publicēti portālā www.tiesas.lv, bet arī Senāta lēmumi (arī lēmumi par prejudiciālu jautājumu uzdošanu Eiropas Savienības tiesai, par pieteikumu nosūtīšanu Satversmes tiesai). Svarīgi nodrošināt, lai būtu publiski pieejami arī Senāta rīcības sežu lēmumi (izņemot lēmumus par lietu ierosināšanu). Tieslietu ministrijai būtu jānodrošina šo Senāta nolēmumu publicēšanu.

Turklāt tiesu portālā www.tiesas.lv būtu jānodrošina arī ērtas nolēmumu meklēšanas iespējas, tostarp pēc atslēgvārdiem tekstā visos publicētajos nolēmumos (arī Administratīvās rajona tiesas un Administratīvās apgabaltiesas spriedumos) vai noteiktas tiesas nolēmumos, vai nolēmumos noteiktā laika periodā. Arī Augstākās tiesas mājas lapā būtu nodrošināma iespēja meklēt nolēmumus pēc vairākiem kritērijiem, tostarp pēc atslēgvārdiem.

Jau pārskatā par iepriekšējo gadu tika norādīts, ka, taupot līdzekļus, ir likvidēta Augstākās tiesas Sūdzību izskatīšanas nodaļa. Ja Augstākās tiesas līdzekļi to atļautu, šāda veida vai līdzīgas struktūrvienības darbs būtu jāatjauno. Disciplinārlietu ierosināšanas un citu sūdzību izpēti un izskatīšana departamentā prasa resursus, kas citādi tiktu izmantoti ienākošo tiesu lietu izskatīšanai.

2011. gadā Augstākās tiesas Senāta departamentu priekšsēdētāju sēdēs tika izskatīti trīs iesniegumi par lietas pakļautību.

Tā kā bieži saskaras tieši administratīvais process un civilprocess, būtu jādoma par biežāku sadarbību un viedokļu apmaiņu starp departamentiem.

Būtu vērtīgi rīkot periodiskus departamenta pārstāvju vadītus seminārus par aktuālajiem tiesību jautājumiem administratīvo lietu izskatīšanā un par aktuālo tiesu praksi gan administratīvo tiesu tiesnešiem un tiesnešu palīgiem, gan iestāžu ierēdņiem un darbiniekiem, kā arī citiem interesentiem.

Nepieciešams sadarboties ar Administratīvo rajona tiesu un Administratīvo apgabaltiesu, informējot šīs tiesas par Senāta kopsēžu un citiem aktuāliem Senāta nolēmumiem un citām svarīgām aktualitātēm.

Kā 2011. gada vērtīgu jauninājumu Augstākās tiesas darbā jāatzīmē tiesnešu konferences norisi, kuras otrajā daļā notika darbs sekcijās. Saņemta arī kritika, ka sekciju darbu vairāk vajadzētu organizēt kā diskusiju starp tiesnešiem, nevis kā tiesnešu mācības, taču, ņemot vērā, ka šādā veidā konference tika organizēta pirmo reizi, ir tikai pašsaprotami, ka vēl meklējami vis-

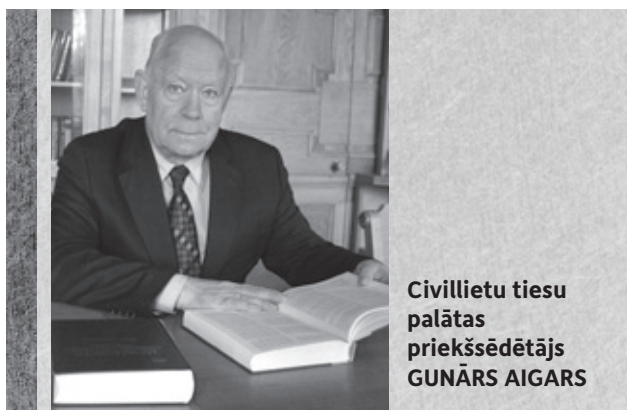
veiksmīgākie risinājumi, tomēr jācer, ka arī turpmākās tiesnešu konferences tiks organizētas līdzīgi.

Jāturpina līdzdarboties tiesu darbību reglamentējošo normatīvo aktu projektu izstrādē, jāsaņemto priekšlikumi grozījumiem likumos, ja no tiesu nolēmumiem vai tiesu prakses apkopojumiem izriet atziņa par šādu nepieciešamību.

Kārtējo reizi šā gada sākumā, kad bija nepieciešams sagatavot statistikas atskaides par departamenta darbu 2011. gadā, nācās pārliecināties, ka dati, kas iegūti no Tiesu informatīvās sistēmas, bija neprecīzi. Šeit ir jautājums, cik veiksmīgi un vai ar pietiekošiem resursiem Augstākā tiesa piedalās TIS padomes darbā, taču šo sistēmu nepieciešams pilnveidot.

Senāta Administratīvo lietu departamenta priekšsēdētāja
VERONIKA KRŪMIŅA

CIVILLIETU TIESU PALĀTA

Civillietu tiesu
palātas
priekšsēdētājs
GUNĀRS AIGARS

CIVILLIETU TIESU PALĀTAS TIESNEŠI

Intars Bisters, Anīta Čerņavska, Arnis Dundurs,
Raimonds Grāvelsiņš, Dace Jansone,
Māra Katlpa, Aivars Keišs, Ļubova Kušnīre,
Inta Lauka, Valērijs Maksimovs, Ineta Ozola,
Marika Senkāne, tiesneša p.i. Zane Pētersone

PALĀTAS KOMPETENCE

Civillietu tiesu palāta ir apelācijas instances tiesa. Tās darbību nosaka likuma *Par tiesu varu* 45. pants un *Civilprocesa likums*. Civillietu tiesu palāta izskata:

- civillietas pēc būtības sakarā ar apelācijas sūdzībām un apelācijas protestiem par apgabaltiesu kā pirmās instances tiesu spriedumiem, kas nav stājušies spēkā. Saskaņā ar *Civilprocesa likumu* šīs lietu kategorijas ir lietas, kurās ir strīds par īpašuma tiesībām uz nekustamo īpašumu, izņemot laulāto mantas dalīšanu; lietas, kas izriet no saistību tiesībām, ja prasības summa pārsniedz 150 000 latu; lietas par patenttiesību un preču zīmju aizsardzību; lietas par kredītiestāžu

2011. gadā tiesvedībā 3041 lieta

Izskatītas 1827 lietas – 60% no tiesvedībā esošajām tai skaitā:

- apelācijas kārtībā – 1775
- sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem – 27

LIETU SKAITS CIVILLIETU TIESU PALĀTĀ 2006. - 2011. GADĀ

Gads	Saņemtas lietas	Izskatītas lietas	% no izskatāmo lietu skaita	Nepabeigto lietu atlikums gada beigās
2006	1708	1599	70	682
2007	1490	1267	58	905
2008	1441	1304	56	1042
2009	1419	1275	52	1187
2010	1644	1514	54	1317
2011	1724	1827*	60	1214

* Tai skaitā 25 lietas nosūtītas atpakaļ tiesai bez izskatīšanas pēc būtības vai citai tiesai pēc piekritības

maksātspēju un likvidāciju; lietas par pilsonības atņemšanu; civillietas, kuru materiālos iekļauts valsts noslēpuma objekts;

- blakus sūdzības par lēmumiem, ko pieņēmušas apgabaltiesas kā pirmās instances tiesas, apgabaltiesas kā otrās instances tiesas un zemesgrāmatu nodaļu tiesneši;
- pieteikumus par apgabaltiesu nolēmumu atcelšanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem un Eiropas Savienības tiesību normās paredzētajos gadījumos;
- pieteikumus prasības nodrošināšanas jautājumos, pieteikumus par sprieduma izpildes atlikšanu, sprieduma izskaidrošanu, procesuālā termiņa atjaunošanu.

STATISTIKA UN DARBA SLODZE

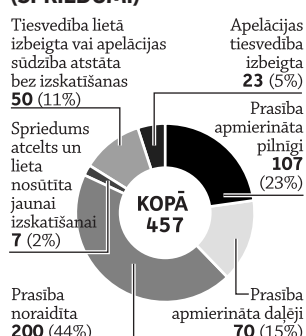
2010. gada decembra beigās Civillietu tiesu palātā darbu uzsāka viens tiesas sastāvs – trīs tiesneši, līdz ar to 2011. gadā palātā strādāja pieci tiesas sastāvi – 15 tiesneši, ieskaitot priekšsēdētāju. Tas veicināja lietu ātrāku izskatīšanu.

Civillietu tiesu palātā 2011. gadā izskatītas 1827 lietas – par 313 vairāk nekā 2010. gadā (savukārt 2010. gadā izskatītas par 179 lietām vairāk nekā 2009. gadā).

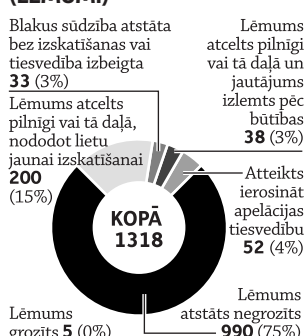
APELĀCIJAS KĀRTĪBĀ PĀRSŪDZĒTO NOLĒMUMU IZSKATĪŠANAS REZULTĀTI ZEMĀKU INSTANČU TIESĀM

Tiesa	Pārsūdzēti (noprotestēti) nolēmumi	Nolēmums grozīts vai atcelts pilnībā vai daļā	Nolēmums atstāts negrozīts	Sūdzība atstāta bez izskatīšanas vai tiesvedība izbeigta	Atteikts ierosināt apelācijas tiesvedību	Atcelti, grozīti nolēmumi %
Rīgas apgabaltiesa	1306	276	905	86	39	21
Kurzemes apgabaltiesa	79	28	47	1	3	35
Latgales apgabaltiesa	72	15	52	5	-	21
Vidzemes apgabaltiesa	75	19	47	5	4	25
Zemgales apgabaltiesa	118	18	90	7	3	15
Zemesgrāmatu nodaļas	125	34	86	2	3	27
Kopā	1775	390	1227	106	52	22

CIVILLIETU TIESU PALĀTĀ APPELĀCIJAS KĀRTĪBĀ IZSKATĪTO LIETU REZULTĀTI (SPRIEDUMI)

CIVILLIETU TIESU PALĀTĀ APPELĀCIJAS KĀRTĪBĀ IZSKATĪTO LIETU REZULTĀTI (LĒMUMI)

CIVILLIETU TIESU PALĀTĀ APPELĀCIJAS KĀRTĪBĀ IZSKATĪTO LIETU STRUKTŪRA

Lietu kategorija	Lietu skaits	%
Lietas, kurās ir strīds par nekustamā īpašuma tiesībām	908	51
Lietas, kas izriet no saistību tiesībām	472	27
Sūdzības par zemesgrāmatu nodaļu tiesnešu lēmumiem	125	7
Lietas, kas izriet no ģimenes tiesiskajām attiecībām	89	5
Sūdzības par zvērinātu notāru, zvērinātu tiesu izpildītāju rīcību	42	2
Morālā un fiziskā kaitējuma atlīdzināšana	24	1
Mantojuma lietas	21	1
Lietas, kas izriet no darba līguma attiecībām	20	1
Lietas, kas izriet no autortiesībām, patenttiesībām, dizainparauga un preču zīmju aizsardzības	14	1
Lietas, kas izriet no telpu īres līguma attiecībām	9	1
Prasības nodrošinājums	8	1
Pārējās	43	2
Kopā	1775	

2011. gadu palāta pabeidza ar 1214 lietu atlikumu (2010. gada beigās atlikumā bija 1317 lietas). Kopā izskatīšanai nozīmētās un ienākušās, bet vēl nenozīmētās lietas, gadu beidzot, bija 3028. 2011. gads ir pirmais, kad lietu atlikums Civillietu tiesu palātā ir samazinājies, salīdzinot ar iepriekšējiem periodiem. Līdz 2011. gadam katru gadu atlikums pieaudzis apmēram par 140 lietām.

Lietas ar apelācijas sūdzībām izskatītas par 57 lietām mazāk nekā 2010. gadā. Tas saistīts ar tiesnešu kadru maiņu un to, ka

lietas ar apelācijas sūdzībām tiek nozīmētas izskatīšanai divus gadus uz priekšu, un jaunais piektais tiesnešu sastāvs, kas sāka darbu 2011. gadā, pārsvarā skatījis blakus sūdzības, par ko liecina izskatīto blakus sūdzību skaits, kas pieaudzis par 360 lietām, salīdzinot ar iepriekšējo gadu. 2011. gadā izskatīts par 168 blakus sūdzībām vairāk nekā saņemts.

2011. gadā kasācijas kārtībā izskatīti 318 palātas nolēmumi, no tiem pilnībā vai daļā atcelti 92. Lietu sarežģītība arvien pieaug, to izskatīšana un noformēšana prasa vairāk laika un piepūles.

Tiesu palātā ir 14 tiesnešu palīgi. Palielinot tiesnešu skaitu no 12 līdz 15, par vienu štata vietu 2011. gadā palielināts tiesas sekretāru skaits, taču arī 6 tiesas sežu sekretāru skaits bija neatbilstošs palielinātajam tiesnešu skaitam. 2011. gada laikā palātas kanceleijā pilnībā notikusi kadru maiņa – nomainījušies 2 tiesas sekretāri un visi 6 tiesas sežu sekretāri.

Lai normalizētu darba apstākļus un lietu izskatīšanas termiņus, nepieciešams tiesnešu skaitam atbilstošs tiesnešu palīgu un tiesas sežu sekretāru skaits.

TIESISKĀ REGULĒJUMA PILNVEIDOŠANA

Lietu straujāku apriti Civillietu tiesu palātā sekmējuši grozījumi *Civilprocesa likumā*, kas kopš 2011. gada 1. oktobra ļauj visas blakus sūdzības skatīt rakstveida procesā. Palātai, kur no apelācijas kārtībā izskatītajām lietām 454 bijušas ar apelācijas sūdzībām, bet 1251 ar blakus sūdzībām, šī likuma norma būtiski paātrinājusi lietu izskatīšanu.

Ar 2010. gada 20. decembra grozījumiem *Civilprocesa likumā* palielināta valsts nodeva par apelācijas sūdzību iesniegšanu – tā maksājama atbilstoši tādai pašai likmei, kāda bijusi, iesniedzot prasības pieteikumu, bet mantiska rakstura strīdos – likmei, kuru aprēķina atbilstoši summai pirmās instances tiesā. Līdz grozījumu pieņemšanai valsts nodeva par apelācijas sūdzību bija 50% apmērā no likmes. Atsevišķu kategoriju civillietām pārskatīts arī valsts nodevas apmērs.

Civilprocesa likums ir smagnējs, kas ir iemesls ilgajiem tiesu procesiem. Pusēm dots daudz iespēju viedokļa izteikšanai un papildināšanai, kad lieta jau izskatīta pēc būtības. Apelācija būtu vairāk virzāma uz rakstveida procesu, bet Senātam būtu jāļauj vairāk vadīties pēc principa, ka kasācijas instancē tiek skatītas tikai lietas, kam ir būtiska nozīme judikatūras veidošanā, vai citos gadījumos pēc Senāta ieskata. Senāta judikatūrai jābūt stabilai, tas mazinātu pārsūdzību kasācijā.

Nepieciešami grozījumi *Civilprocesa likumā*, kas palielinātu procesa dalībnieku un advokātu atbildību par procesa virzību.

Civillietu tiesu palātas priekšsēdētājs
GUNĀRS AIGARS

KRIMINĀLLIETU TIESU PALĀTA

Krimināllietu
tiesu palātas
priekšsēdētājs
ERVINS KUŠĶIS

KRIMINĀLLIETU TIESU PALĀTAS TIESNEŠI
Andrejs Lepse, Pēteris Opincāns, Anita Poļakova,
Ludmila Poļakova, Jānis Tiltniņš, Daina Treija,
tiesneša p.i. Aivars Uminskis, Vilis Donāns

PALĀTAS KOMPETENCE

Krimināllietu tiesu palāta ir apelācijas instances tiesa. Tās darbību nosaka likuma *Par tiesu varu* 45. pants un *Kriminālprocesa likums*. Krimināllietu tiesu palāta izskata:

- krimināllietas sakarā ar apelācijas sūdzībām un apelācijas protestiem par apgabaltiesu kā pirmās instances tiesu nolēmumiem. Šīs krimināllietu kategorijas sašķaņā ar *Kriminālprocesa likumu* ir par noziegumiem, kas vērsti pret cilvēci, mieru; par kara noziegumiem, genocīdu, noziegumiem pret valsti; par tādiem smagiem un sevišķi smagiem noziegumiem, kas paredzēti *Krimināllikuma* 117., 118., 154., 184., 192., 224., 225., 268. pantā; par noziedzīgiem nodarījumiem

2011. gadā tiesvedībā 624 lietas

Izskatītas 298 lietas – 48 % no tiesvedībā esošajām tai skaitā:

- apelācijas kārtībā – 241
- sūdzības par ģenerālprokurora lēmumu par personu izdošanu ārvalstij – 3
- drošības līdzekļa - apcietinājuma - pagarināšana – 7
- materiāli par sprieduma izpildi, termiņa pagarinājumu, drošības līdzekli, sūdzības – 32

LIETU SKAITS KRIMINĀLLIETU TIESU PALĀTĀ 2006. - 2011. GADĀ

Gads	Saņemtas lietas	Izskatītas lietas	% no izskatāmo lietu skaita	Nepabeigto lietu atlikums gada beigās
2006	352	403	63	239
2007	354	340	57	253
2008	395	359	55	289
2009	424	342	48	371
2010	317	313	45	375
2011	249	298*	48	326

* Tai skaitā 15 lietas nosūtītas atpakaļ tiesai bez izskatīšanas

pret tikumību un dzimumneaizskaramību, ja tie izdarīti ar mazgadīgo vai nepilngadīgo; krimināllietas, kurās veikti liecinošo personu speciālās procesuālās aizsardzības pasākumi; krimināllietas, kuru materiālos iekļauti valsts noslēpumu saturoši materiāli;

- sūdzības par personu izdošanas ārvalstīm pieļaujamību un Ģenerālprokuratūras lēmumiem par personu izdošanu Eiropas Savienības dalībvalstij;
- lietas par drošības līdzekļa – apcietinājuma – termiņa pagarināšanu;
- materiālus par sprieduma izpildi, termiņa pagarinājumu, drošības līdzekli *Kriminālprocesa likuma* 286. panta kārtībā.

KRIMINĀLLIETU TIESU PALĀTĀ APELĀCIJAS KĀRTĪBĀ IZTIESĀTO KRIMINĀLLIETU STRUKTŪRA PĒC NOZIEDZĪGA NODARĪJUMA VEIDIEM

Noziedzīga nodarījuma veids (Krimināllikuma pants)	Lietu skaits	% no kopējā lietu skaita
Ar narkotiskām un psihotropām vielām saistītie noziedzīgie nodarījumi (KL 249.-256.p.)	112	47
Slepkavība (KL 116., 117. 118.p.)	32	13
Noziedzīgi nodarījumi pret tikumību un dzimumneaizskaramību (KL 159., 160., 161., 162., 165.p.)	32	13
Krāpšana (KL 177.-178.p.)	19	8
Piesavināšanās (KL 179.p.)	9	4
Noziedzīgi nodarījumi tautsaimniecībā (KL 190.-223.p.)	6	3
Laupīšana (KL 176.p.)	5	2
Kukuļošana (KL 320.-323.p.)	5	2
Noziegumi pret cilvēci, mieru, kara noziegumi, genocīds; noziegumi pret valsti (KL 71.-95.p.)	3	1
Izspiešana (KL 183.-184.p.)	3	1
Pārējie noziedzīgie nodarījumi	15	6
Kopā	241	100

KRIMINĀLLIETU TIESU PALĀTĀ APELĀCIJAS KĀRTĪBĀ IZTIESĀTO LIETU REZULTĀTI

Rezultāts	Lietu skaits	%
Pirmās instances tiesas nolēmums atstāts negrozīts	120	50
Pirmās instances tiesas spriedums atcelts pilnībā vai tā daļā, taisot jaunu spriedumu; tai skaitā	89	37
Sakarā ar nepamatotu attaisnošanu vai kriminālprocesa izbeigšanu taisot notiesājošu spriedumu	5	
Sakarā ar nepamatotu notiesāšanu taisot attaisnojošu spriedumu	18	
Kvalificējot noziedzīgo nodarījumu pēc cita KL panta:		
• atstājot negrozītu pirmās instances tiesas noteikto sodu	3	
• nosakot vieglāku sodu nekā pirmās instances tiesa	10	
• nosakot smagāku sodu nekā pirmās instances tiesa	2	
Atstājot negrozītu pirmās instances tiesas noteikto noziedzīgā nodarījuma kvalifikāciju:		
• nosakot vieglāku sodu	24	
• nosakot smagāku sodu	9	
Izdarot nolēmumā citus grozījumus	18	
Pirmās instances tiesas spriedums atcelts pilnībā vai tā daļā, nododot lietu jaunai izskatīšanai	13	5
Tiesvedība izbeigta	15	6
Apelācijas sūdzība vai protests atstāts bez izskatīšanas	4	2
Kopā	241	100

APELĀCIJĀ PĀRSŪDZĒTO PIRMĀS INSTANCES LIETU IZTIESĀŠANAS REZULTĀTI APGABALTIESĀM

Apgabaltiesa	Iztiesātas lietas	Nolēmums atstāts negrozīts	Nolēmums atcelts pilnībā vai tā daļā, taisot jaunu spriedumu	Nolēmums atcelts pilnībā vai tā daļā, nododot lietu jaunai izskatīšanai	Tiesvedība izbeigta	Apelācijas sūdzība/ protests atstāts bez izskatīšanas	Atcelti nolēmumi %
Rīgas apgabaltiesa	141	73	52	10	3	3	44
Kurzemes apgabaltiesa	21	7	10	0	4	0	48
Latgales apgabaltiesa	18	10	7	0	1	0	39
Vidzemes apgabaltiesa	21	10	6	0	5	0	29
Zemgales apgabaltiesa	40	20	14	3	2	1	43
Kopā	241	120	89	13	15	4	42

STATISTIKA UN DARBA APJOMS

2011. gadā būtiski samazinājies Krimināllietu tiesu palātā saņemto lietu skaits – 2010. gadā 317 lietas, 2011. gadā – 242.

Pozitīva tendence – neskatoties uz atlikto lietu skaitu (2010. gadā 157, 2011. gadā 186 lietas), 2011. gadā tika izskatīts vairāk lietu nekā saņemts (2010. gadā saņemtas – 317, izskatītas – 313, 2011. gadā saņemtas – 242, izskatītas – 291).

Iztiesāto krimināllietu struktūrā gandrīz puse lietu – 47% – bijusi ar narkotiskām un psihotropām vielām saistītie noziedzīgie nodarījumi, 32% no lietām bijušas par slepkavību, tikpat – par noziedzīgiem nodarījumiem pret tikumību un dzimumneaizskaramību, 8% – par krāpšanu.

217 lietas izskatītas mutvārdu, 24 – rakstveida procesā.

Iztiesātajās lietās negrozīti 120 pirmās instances nolēmumi, atcelti, nododot jaunai iztiesāšanai – 13, izbeigta tiesvedība – 15, apelācijas sūdzība (protests) atstāts bez izskatīšanas – 4 lietas.

No Rīgas apgabaltiesas 141 pārsūdzētā nolēmuma palāta atcēlusi 44%, no Latgales apgabaltiesas 18 nolēmumiem atcēlta 39%, no Zemgales apgabaltiesas 40 nolēmumiem – 43%, no Vidzemes apgabaltiesas 21 nolēmuma – 29%, no Kurzemes apgabaltiesas 21 nolēmuma – 48%.

Lielākā problēma, tāpat kā iepriekšējos gados, bijusi lietu atlikšana. 2011. gadā atlikta 115 lietas – gandrīz katra otrā lieta. Atlikšanas iemesli: apsūdzētā neierašanās uz tiesas sēdi – 50 lietās, aizstāvja neierašanās uz tiesas sēdi – 34 lietās, cietušā aicināšana uz nākamo tiesas sēdi – 3, cietušā neierašanās uz tiesas sēdi – 7, liecinieka neierašanās uz tiesas sēdi – 25, liecinieka aicināšana uz nākamo tiesas sēdi – 11, ekspertīzes nozīmēšana – 10, laika trūkuma dēļ – 12, citu iemeslu dēļ – 34 lietas.

Kasācijas instancē 2011. gadā izskatīti 127 Krimināllietu tiesu palātas nolēmumi. 71 pārsūdzētajam nolēmumam atteikts pārbaudīt nolēmuma tiesiskumu, 22 no izskatītajiem nolēmumiem atcelti daļā vai grozīti, 39 nolēmumi atstāti bez grozījumiem. Krimināllietu tiesu palātas nolēmumu stabilitāte – 83%.

TIESISKĀ REGULĒJUMA PILNVEIDOŠANA

Krimināllietu tiesu palātas perspektīva ir iezīmēta *Kriminālprocesa likuma* grozījumos, ko kā likumprojektu jau skata Saeima. Tā ir pāreja uz *trīs* trīspakāpju tiesu sistēmu krimināllietās, kas nozīmē Krimināllietu tiesu palātas likvidāciju.

No 2012. gada jūlija Krimināllietu tiesu palāta turpinās darbu tikai divos tiesas sastāvos, savukārt no 2013. gada palātā paliks tikai seši tiesneši, līdz ar to izskatīto lietu skaits varētu samazināties.

Krimināllietu tiesu palātas tiesneši uzskata, ka vajadzētu nosacīt konkrētu palātas *likvidācijas* datumu, nevis neprognozējami gaidīt, kamēr tiks izskatītas visas saņemtas lietas. Pēc šī datuma, ko palāta iesaka noteikt 2015. gada 1. janvārī, visas atlikušās krimināllietas jānodod izskatīšanai apelācijas instances tiesām.

Krimināllietu tiesu palātas
priekšsēdētājs
ERVĪNS KUŠĶIS

JUDIKATŪRAS NODAĻA

Judikatūras
nodaļas vadītājs
PĀVELS GRUZIŅŠ

KONSULTANTI

Zinaīda Indrūna – likumu piemērošanas jautājumos
Juris Kalniņš – administratīvajās tiesībās
Anda Krastiņa – civiltiesībās (kopš 2012. gada marta)
Nora Magone – krimināltiesībās (apvienojot ar senatora palīga amatu)

NODAĻAS KOMPETENCE

Judikatūras nodaļas kā Augstākās tiesas struktūrvienības darbības mērķis atbilstoši tās nolikumam, kas apstiprināts 2011. gada 28. aprīlī, ir vienveidīgas tiesu prakses veicināšana valstī. Tā realizējas:

- apkopojot tiesu praksi un izpētot atsevišķu tiesību normu piemērošanas jautājumus;
- publicējot judikatūras datu bāzē tiesu nolēmumus, kuriem ir nozīme tiesu prakses saskaņotībā.

TIESU PRAKSES APKOPOJUMI

2011. gadā pabeigti iepriekšējā gadā iesāktie tiesu prakses apkopojumi: krimināltiesību nozarē par morālā kaitejuma kompensāciju kriminālprocesā, civiltiesību nozarē par tiesu praksi lietās par individuālajiem darba stridiem.

Tiesu prakses apkopojumi tika izanalizēti attiecīgajos departamentos un publicēti Augstākās tiesas mājas lapā un *Jurista vārdā*.

Sadarbojoties ar tiesību un prakses pētniekiem un Senāta departamentiem, 2011. gadā Judikatūras nodaļa veica vēl vairākus tiesu prakses pētījumus. Tam nepieciešams finansējums, jo veikt kvalitatīvus pētījumus, neiesaistot zinātniekus, bet izmantojot tikai nodaļas konsultantu potenciālu, nav vienkārši. Piesaistīt Augstākās tiesas tiesnešus un senatorus, ņemot vērā viņu noslogotību, neizbrīvējot viņus no lietu iztiesāšanas, nav iespējams.

Sākoties ekonomiskajai krīzei, valdība un tās sociālie partneri uzskatīja, ka vienveidīgas tiesu prakses veidošana, juridiskās domas un nacionālo tiesību attīstība ir nevajadzīga Augstākās tiesas funkcija un līdzekļus šim uzdevumam nepiešķir. Problemātiski būs arī 2012. gadā – iespējas noteiks finansējums.

2011. gadā administratīvo tiesību nozarē veikts un publicēts pētījums par morālā kaitejuma atbildzināšanu administratīvajās lietās (pētījuma autors Edvīns Danovskis), civiltiesību nozarē – tiesu prakses pētījums par kopīpašuma lietošanu, dalīšanu, kopīpašnieku tiesībām un atbildību (pētījuma autors Rolands Krauze).

Krimināltiesību nozarē veikts pētījums par tiesu praksi, nosakot medicīniska rakstura piespiedu līdzekļus (pētījuma autors Andrejs Judins). Pētījums pabeigts gada beigās un prezentēts 2011. gada 25. novembrī tiesnešu konferences krimināltiesību sekcijā. Diemžēl aizkavējusies šī pētījuma publicēšana.

Pabeigts 2010. gadā iesāktais pētījums par Augstākās tiesas Senāta judikatūru, kura sākotnējā prezentācija notika jau 2010. gada 15. oktobra konferencē *Augstākās tiesas judikatūra un tās loma tiesiskās domas attīstībā Latvijā*.

Apkopojot tiesu praksi, ir iespējams apzināt kļūdas un neprecizitātes tiesību normu piemērošanā noteiktu kategoriju lietu izskatīšanā dažādu līmeņu tiesās. Ir iespējams sniegt secinājumus par piemērotāko risinājumu konkrētu tiesību jautājumu izpratnē, kā arī apzināt tiesiskā regulējuma nepilnības.

JUDIKATŪRAS DATU BĀZE

Neapšaubāmi ļoti nozīmīga loma judikatūras veidošanā ir tās administrēšanai. Ar jēdzienu *judikatūras veidošana* šajā aspektā saprotama tiesu nolēmumu apstrāde, izceļot tiesību attīstībai nozīmīgas atziņas.

Saskaņā ar likuma *Par tiesu varu* 28⁶. panta 4. un 5. daļu Augstākā tiesa veido judikatūras datu bāzi. Tiesu informatīvās sistēmas (TIS) ietvaros judikatūras datu bāze tiek veidota kopš 2006. gada jūnija.

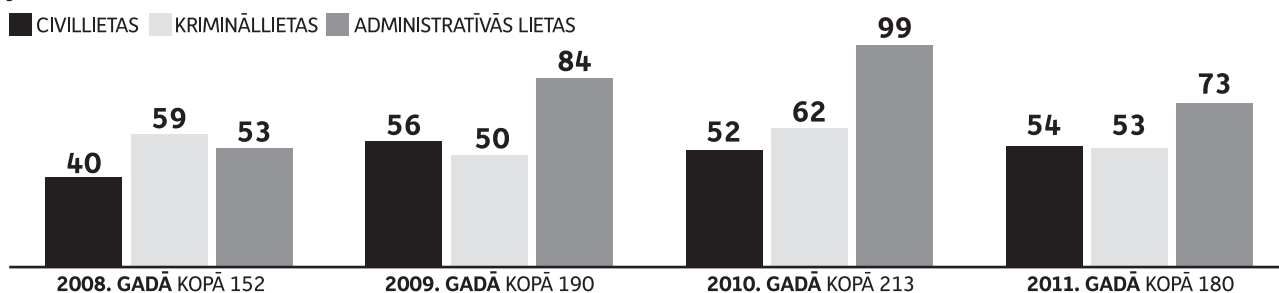
Judikatūras nodaļas konsultanti jautājumu par atziņu sagatavošanu un nolēmuma publicēšanu saskaņo ar tiesnesi, kas gatavojis nolēmumu, un Senāta departamenta priekšsēdētāju. Judikatūras nodaļa atlasa, apstrādā un publicē judikatūras datu bāzē nolēmumus, kuriem ir nozīme saskaņotās tiesu prakses veidošanai.

2011. gadā kopumā atlasīti 180 Senāta nolēmumi, no tiem 54 civillietās, 53 – krimināllietās, 73 – administratīvajās lietās. Tie visi publicēti Augstākās tiesas mājas lapā un TISā. Kā redzams no TIS statistikas, judikatūras modulis 2011. gadā apmeklēts un aplūkots vidēji 1670 reizes mēnesī.

Šobrīd nolēmumus iespējams meklēt un aplūkot ne tikai TISā, bet arī tiesu portālā. Jautājums – vai nevajag apvienot šos portālus.

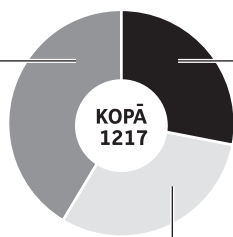
Vienlaikus ar Senāta departamentu nolēmumu atlasu un apstrādi ieviešanai judikatūras modulī, nodaļas konsultan-

JUDIKATŪRAS DATUBĀZĒ IEVIETOTI SENĀTA NOLĒMUMI 2008.-2011. GADĀ

PAVISAM JUDIKATŪRAS DATUBĀZĒ IEVIETOTI SENĀTA NOĻĒMUMI

Administratīvās lietas
501

Civillietas
344

Krimināllietas
372

ti anonimizē arī Augstākās tiesas mājas lapā publiskojamos nolēmumus. Par Augstākās tiesas mājas lapā ievietoto Senāta nolēmumu aktualitāti liecina ar katru gadu pieaugošais mājas lapas apmeklētāju skaits.

Tiesas arvien biežāk atsaucas uz Senāta nolēmumos paustajām atziņām noteiktu tiesību normu piemērošanā, kā arī tiesu nolēmumu motīvu daļā izmanto atsauces uz tiesu prakses apkopojumu kopsavilkumos izteiktajiem secinājumiem vai Augstākās tiesas tiesnešu kopsapulces lēmumos izteiktajām atziņām.

Daļa praktizējošo juristu ir neapmierināti, ka pieeja TIS ir ierobežota, un līdz ar to pamatots jautājums – vai Tiesu informatīvajā sistēmā veidoto datu bāzi var uzskatīt par judikatūru un uz to atsaukties tiesu nolēmumos. Viedokļi dažādi.

Augstākās tiesas mājas lapā sadaļā *Resursi* uzsākts veidot pieeju Eiropas Cilvēktiesību tiesas (ECT) nolēmumiem. Šeit lasāmi latviski tulkoti ECT spriedumi un lēmumi. Tie sistematizēti atbilstoši Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijai un tās protokoliem. Sistematizāciju

veikusi Augstākās tiesas Judikatūras nodaļa sadarbībā ar Ministru kabineta pārstāvja starptautiskajās cilvēktiesību institūcijās biroju. Pieejami aptuveni 100 ECT nolēmumi.

SENĀTA NOĻĒMUMU KRĀJUMS

Judikatūras nodaļas konsultanti kopā ar Senāta departamentu senatoriem piedalījās Senāta 2010. gada spriedumu un lēmumu krājuma sagatavošanā.

Tiesu namu aģentūra Senāta 2009. gada nolēmumu krājumu izdeva tikai 2010. gada decembrī, bet 2010. gada krājumu – nu jau 2012. gada martā.

2010. gadā, tāpat kā iepriekšējā gadā, visiem Senāta departamentiem izdots viens kopīgs nolēmumu krājums.

LASĪTAVA

Tiesnešu un darbinieku darba nodrošināšanai iegādātas 197 grāmatas (tostarp 34 *Kriminālprocesa likuma*, 33 *Krimināllikuma*, 16 *Civilprocesa likuma* komentāri un 67 *Civilprocesa likuma* eksemplāri).

Turpināts lasītavā elektroniski apkopot Senāta Civillietu departamenta spriedumu un lēmumu krājumus, kas izdoti pēc 2000. gada.

Judikatūras nodaļas konsultante likumu piemērošanas jautājumos turpināja koordinēt starpbibliotēku abonementa darbību.

Judikatūras nodaļas vadītājs
PĀVELS GRUZIŅŠ

ADMINISTRĀCIJA

Administrācijas
vadītāja
SANDRA LAPIŅA

NODAĻU VADĪTĀJI

Finanšu un saimniecības nodaļa – Uldis Čuma Zvirbulis
Dokumentu pārvaldības nodaļa – Jana Čaša
Personāla nodaļa – Gunita Ārgale
Komunikācijas nodaļa – Rasma Zvejniece
Informātikas nodaļa – Pāvels Veļeckis

ADMINISTRĀCIJAS FUNKCIJAS

Administrācija ir Augstākās tiesas struktūrvienība, kuras mērķis ir radīt priekšnoteikumus tiesas saskaņotai un optimālai darbībai, lai nodrošinātu likumā noteikto Augstākās tiesas uzdevumu izpildi.

Saskaņā ar likuma *Par tiesu varu* 50.¹ pantu, Augstākās tiesas Administrācijai ir šādas funkcijas:

- veikt finanšu vadību;
- gādāt par materiāltehnisko nodrošinājumu;
- kārtot lietvedību;
- organizēt personālvadību un mācības;
- nodrošināt saziņu ar sabiedrību;
- veikt starptautisko sadarbību.

2010. gadā Augstākās tiesas Administrācijai nākusi klāt jauna funkcija – Tieslietu padomes darba nodrošināšana, kas ievērojami palielinājusi darba apjomu.

Administrācija budžeta iespēju robežās turpināja darbu likuma *Par tiesu varu* noteiktajās darbības jomās, saskaņā ar Augstākās tiesas stratēģiju un darba plānu 2011. gadam.

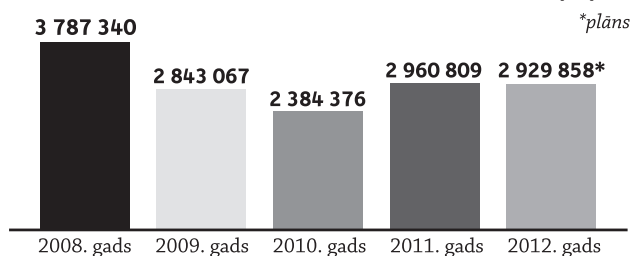
2011. gadā Administrācijā strādāja 22 darbinieki.

FINANŠU VADĪBA UN MATERIĀLTEHNISKAIS NODROŠINĀJUMS

Budžets. Likumā *Par valsts budžetu 2011. gadam* Augstākajai tiesai piešķirtais budžets bija Ls 2 960 809, kas, salīdzinot ar 2010. gadu, ir par Ls 576 433 jeb 24 % vairāk.

Finansējums tika palielināts saistībā ar tiesnešu darba samaksas sistēmas iekļaušanu vienotajā atalgojumu sistēmā, kas paredzēja tiesnešu atalgojuma palielināšanu salīdzinājumā ar 2010. gadu. Tāpat Augstākajai tiesai tika piešķirts finansējums

AUGSTĀKĀS TIESAS BUDŽETS 2008. - 2012. GADĀ (LS)

tiesnešiem vienreizējo kompensāciju nodrošināšanai atbilstoši likuma *Par tiesu varu* pārejas noteikumu 38. pantam. Piešķirts finansējums arī tiesnešu veselības apdrošināšanai (iepriekš tas tika veikts uz iekšējo resursu ekonomijas rēķina).

Veicot pārdali no Tieslietu ministrijas administrētās budžeta programmas, daļēji bija piešķirts nepieciešamais finansējums Tieslietu padomes darba nodrošināšanai un daļēji piemaksu nodrošināšanai tiesnešiem, atbilstoši *Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likuma* 14. panta 1.¹ daļai un 15. panta sestajai daļai.

2012. gada budžeta projektā, salīdzinot ar 2011. gadu, finansējums ir samazināts par 30 951 Ls, kas 2011. gadā bija paredzēts vienreizējās kompensācijas izmaksai tiesnešiem, saskaņā ar likuma *Par tiesu varu* Pārejas noteikumu 38. punktu. Joprojām aktuāls jautājums ir finansējums darbinieku atalgojuma palielināšanai un tiesnešu piemaksām, tiesu prakses pētījumiem un Tieslietu padomes darba nodrošināšanai.

Materiāltehniskais nodrošinājums. Organizēti 7 iepirkumi, noslēgti 67 līgumi Augstākās tiesas darba nodrošināšanai. Veikti remontdarbi Rīgas apgabaltiesas telpās, ko izmanto Augstākā tiesa. Slepēnības režīma nodrošināšanas nodaļa nodrošināta ar seifu, ugunsdrošām metāla durvīm, restēm logam un kabinets aprīkots ar drošības signalizāciju.

IEKŠĒJĀS KONTROLES SISTĒMA

2011. gadā turpinājās iekšējās kontroles sistēmas pilnveidošana un regulāra tās uzraudzība. Kopumā 2011. gadā izdoti 39 rīkojumi organizatoriskajos jautājumos un 36 organizatoriskie dokumenti (kārtības, instrukcijas, nolikumi) vai to grozījumi. Lai pilnveidotu esošo Augstākās tiesas vadības sistēmu un uzlabotu darba procesus, padarot tos pēc iespējas efektīvākus, piesaistot kvalificētus ekspertus, veikts vadības sistēmas novērtējums. To veica SIA *Zygon Baltic Consulting*, kas ir Latvijas - Lielbritānijas kopuzņēmums ar 12 gadu pieredzi kvalitātes vadības jomā. Augstākās tiesas mērķis nebija ieviest atsevišķu sistēmu un konkrētu kvalitātes vadības modeli atbilstoši starptautiskajiem standartiem, bet gan integrēt esošajā vadības sistēmā un procesos kvalitātes vadības pamatprincipus.

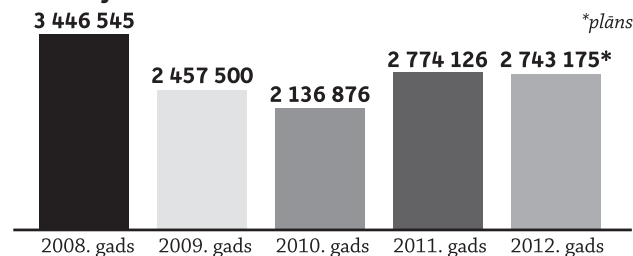
LIETVEDĪBA

Nodrošināta vienota lietvedības politika un turpināta lietvedības sistēmas attīstība.

2011. gadā no fiziskām un juridiskām personām Augstākajā tiesā saņemti 3815 dokumenti, nosūtīti 3237. Saņemtas 13 341 (2010. gadā – 12 999) tieslietas un ar tiesvedības procesu saistītie dokumenti. Lūgumi par protesta iesniegšanu, salīdzinot ar 2010. gadu, ir samazinājušies (2010. gadā bija 894, 2011. – 601).

Palielinājies ienākošo elektronisko dokumentu apjoms. Elektroniskie dokumenti tiek iesniegti gan tiesvedībā, gan tiesas priekšsēdētājam un struktūrvienībām. Elektroniskā sarakste kļūst arvien populārāka arī starp iestādēm. Lai nodrošinātu elektronisko dokumentu apriti atbilstoši normatīvajiem ak-

FINANSĒJUMS ATLĪDZĪBAI 2008. - 2012. GADĀ

tiem, nepieciešams Lietvedības informācijas sistēmas programmas papildu modulis.

2011. gada 1. janvārī stājies spēkā jaunais *Arhīva likums*. Pēc likuma *Par grāmatvedību* grozījumiem, grāmatvedības dokumenti pārsvarā tiek kārtoti un uzglabāti elektroniski. Turpmāk šos un pārējos elektroniskos dokumentus arhīvā būs jānodod elektroniskajā veidā.

PERSONĀLVADĪBA

Turpināta personāla politikas pilnveidošana, budžeta iespēju robežās atbalstīta tiesnešu un darbinieku profesionālā izaugsme.

Gada sākumā Augstākajā tiesā strādāja 112 darbinieki un 49 tiesneši, gada beigās – 112 darbinieki un 51 tiesnesis. 2011. gada laikā darbā pieņemti 17 darbinieki, darba tiesiskās attiecības izbeigtas ar 17 darbiniekiem. Augstākajā tiesā 2011. gadā amata pienākumus uzsākuši pildīt 5 tiesneši, 3 tiesneši atbrīvoti no amata pienākumu pildīšanas sakarā ar aiziešanu pensijā.

Būtisks tiesnešu skaita pieaugums – 3 tiesneši – 2011. gadā bija Civillietu tiesu palātā. Diemžēl, Finanšu ministrija nepiešķir papildu finansējumu tiesnešu palīgu un kancelejas darbinieku papildu štata vietām.

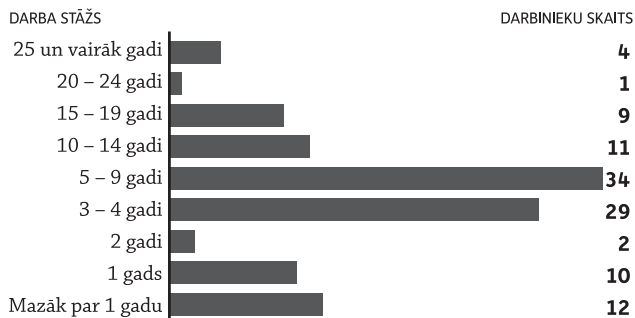
No iekšējiem resursiem tika nodrošinātas papildu štata vietas Civillietu tiesu palātas tiesnešu palīgiem 2 vietas, Civillietu tiesu palātas kancelejai 2 tiesas sežu sekretāru vietas, Senāta Civillietu departamentam 1 senatora vieta un 1 senatora palīga vieta, Senāta Administratīvo lietu departamentam konsultanta vieta. Optimizējot resursus, no 2011. gada septembra Finanšu un saimniecības nodaļā ir tikai viens speciālists, kurš veic gan saimnieciskos, gan tehniskos darbus.

Darbinieku atlase. 2011. gadā darbā pieņemti 17 jauni darbinieki un darba attiecības izbeigtas ar 17 darbiniekiem. Personāla kustība, salīdzinot ar 2010. gadu, būtiski nav mainījusies. Kopējais personāla mainības indekss 2011. gadā bija 15%, kas ir par 2% augstāks par 2010. gada līmeni. Vislielākā personāla mainība bija Civillietu tiesu palātas kancelejā – 50%, kas būtiski ietekmēja kancelejas darba efektivitāti.

Darbinieku atlasē noteicošās prasības ir izglītība, darba spējas un praktiskā pieredze. 2011. gadā organizēti 3 iekšējie un 11 (2010. gadā – 2) ārējie amatu konkursi. Tiesnešu palīgu atlasē gan Senāta departamentos, gan palātās veiksmīgi izmantota praktiskā zināšanu pārbaude – testi un kāzusi.

Tālākizglītība. Saskaņā ar Augstākās tiesas 2011. gada Tālākizglītības plānu, sadarbojoties ar Tiesnešu mācību centru un citiem mācību pakalpojumu sniedzējiem, kopumā tika organizēti 70 (2010. gadā – 38) dažādi kursi un semināri, kuros tiesneši un darbinieki uzlaboja savas profesionālās zināšanas, pilnveidoja prasmes un iemaņas. Organizēti atsevišķi semināri struktūrvienību vadītājiem, kā arī seminārs par novērtēšanu gan vadītājiem, gan darbiniekiem. Tiesnešu un darbinieku profesionālā kompetence pilnveidota arī ārzmēs, piedaloties semināros un citos pieredzes apmaiņas pasākumos. 2011. gadā tiesneši un darbinieki bijuši 33 komandējumos, no tiem 3 tiesneši un 2

DARBINIEKU SADALĪJUMS PĒC AUGSTĀKAJĀ TIESĀ NOSTRĀDĀTO GADU SKAITA 2012. GADA SĀKUMĀ

AUGSTĀKĀS TIESAS DARBINIEKU (t.sk. senatoru un tiesnešu palīgu) NOVĒRTĒJUMS

Novērtējums	Darbinieki
A – teicami	38
B – ļoti labi	54
C – labi	10
D – apmierinoši	1

SENATORU UN TIESNEŠU PALĪGU NOVĒRTĒJUMS

Novērtējums	Darbinieki
A – teicami	25
B – ļoti labi	17
C – labi	3
D – apmierinoši	0

darbinieki apmeklējuši Eiropas Cilvēktiesību tiesu. Turpinājās angļu valodas nodarbības 3 tiesnešu grupām, oktobrī uzsāka franču valodas pamatzināšanu apmācība vienai tiesnešu grupai.

2011. gadā 34 augstskolu studenti izgāja mācību prakses programmu Augstākajā tiesā.

Motivācijas sistēma. 2011. gadā parādījās pirmās pozitīvās izmaiņas darbinieku materiālās motivēšanas jomā. Pilnveidota darbinieku novērtēšanas kārtība, kas dod iespēju novērtēt darbinieku kompetences, darba pienākumu izpildi un apzināt darba veicinošos un kavējošos faktorus. Novērtēšana papildināta ar tādiem kritērijiem kā lojalitāte pret Augstāko tiesu, darba disciplīna, noteikto termiņu ievērošana, izstrādāta arī tiesas sežu sekretāru novērtēšanas veidlapa, ko aizpilda tiesneši.

2011. gadā 55% no darbiniekiem saņēma novērtējumu B (ļoti labi), 36% A (teicami), 8% - C (labi), 1% - D (apmierinoši). Tiesnešu/senatoru palīgiem 52% - A (teicami), 41% - B (ļoti labi), 7% - C (labi).

2011. gadā 4 tiesneši un 8 darbinieki saņēma Augstākās tiesas apbalvojumu – Atzinības rakstu. 5 darbinieki saņēma Augstākās tiesas Piecpadsmit gadu Izdienas nozīmi, 1 tiesnesis Augstākās tiesas Desmit gadu Izdienas nozīmi. 2 tiesneši un 1 bijušais darbinieks apbalvoti ar Tieslietu sistēmas apbalvojumu – Tieslietu sistēmas Goda zīmi.

Darba aizsardzība. Pilnveidota darba aizsardzības sistēma. Atbilstoši normatīvajiem aktiem ieviesti darba drošības pasākumi, veikta darba risku novērtēšana, darba vietas un darba veida novērtēšana, aktualizētas darba aizsardzības instrukcijas. Apstiprināts Augstākās tiesas Civilās aizsardzības plāns. Veikta tiesnešu un darbinieku instruktāža ugunsdrošībā un darba aizsardzībā.

INFORMĀCIJAS TEHNOLOĢIJAS

Budžeta iespēju robežās turpināta Augstākās tiesas datorsistēmas attīstība, pilnveidojot to ar mūsdienīgām tehnoloģijām. Ieviešot jaunu programmatūru, modernizēta virtuālā serveru infrastruktūra un datu glabāšanas sistēma, paplašināts datortīkls un telefonu tīkls, nodrošinot jaunas darbavietas; tiesneši un darbinieki nodrošināti ar jaunu drukāšanas tehniku fiziski noliegtotās vietā.

Paaugstināta interneta resursu lietošanas kontrole un ieviests atļauto mājas lapu saraksts; izveidoti 3 datortīkla virtuālie segmenti, virtuāli atdalot lietotāju darbstacijas no serveru infrastruktūras un datortīkla iekārtām; sagatavots jauna interneta pieslēguma projekts, līdz ar to Augstākā tiesa ir nodrošināta ar rezerves interneta pieslēgumu.

KOMUNIKĀCIJA UN STARPTAUTISKĀ SADARBĪBA

Saziņa ar sabiedrību. Uzrakstīti 103 paziņojumi par Augstākās tiesas, disciplinārkolēģijas, Disciplinārtiesas un Tieslietu padomes darbību, 135 – par tiesas sēdēm. Sagatavotas arī 104 atbildes un priekšsēdētāja vai tiesnešu viedokļi par dažādiem ar tiesas, disciplinārkolēģijas, Tieslietu padomes un Disciplinārtiesas darbu saistītiem, kā arī citiem jautājumiem, piemēram, par tiesnešu iesaistīšanos politikā un kandidēšanu uz dažādiem amatiem.

Sagatavotas atbildes uz 945 žurnālistu jautājumiem par konkrētām tiesu lietām, žurnālistiem nosūtīts 121 anonimizēts nolēmums. Salīdzinot ar iepriekšējo gadu, žurnālistu interese par konkrētām tiesu lietām ir palielinājusies (2010. gadā – 780 jautājumi).

Augstākās tiesas mājaslapu 2011. gadā apmeklēja vidēji 14 207 unikālie apmeklētāji mēnesī (2010. gadā 13 919). Kopā mājaslapa gada laikā aplūkota 551 688 reizes (2010. gadā – 640 000). Sadaļā *Tiesas nolēmumi* izveidota jauna apakšsadaļa, kurā ievietoti Senāta departamentu priekšsēdētāju sežu lēmumi. Sadarbībā ar Judikatūras nodaļu nomainīti visi 2005.-2007. gada Senāta Civillietu un Administratīvo lietu departamenta nolēmumi, anonimizējot tos atbilstoši šobrīd spēkā esošajiem Ministru kabineta noteikumiem.

Publiskais pārskats par Augstākās tiesas darbu 2010. gadā netika publicēts atsevišķā izdevumā, bet ievietots Augstākās tiesas mājas lapā un *Augstākās tiesas biļetenā*, kas darīja to vēl plašāk pieejamu un samazināja izmaksas. Izdoti divi *Augstākās tiesas biļetena* numuri, katrs 300 eksemplāru tirāžā. Nosūtīts visām tiesām un citām tiesu sistēmas iestādēm un organizācijām, Latvijas Nacionālajai bibliotēkai, publiskajām un augstskolu bibliotēkām, augstskolu juridiskajām fakultātēm, ievietots mājaslapā.

Sagatavota un izdota brošūra par Augstāko tiesu, ieverot tajā informāciju par Augstākās tiesas vietu Latvijas tiesu sistēmā, tiesas spriešanas procesu un Augstākās tiesas vēsturi.

Tā kā Augstākās tiesas Administrācija nodrošina Tieslietu padomes darbību, Administrācija piedalījās Tiesnešu konferences organizēšanā. Konferences otrā daļa pa tiesību nozaru sekcijām tika organizēta sadarbībā ar Latvijas Universitātes Juridisko fakultāti, aicinot tajā piedalīties arī advokātus, notārus, prokurus, Universitātes mācībspēkus un studentus. Kopumā konferences sekciju darbā piedalījās 706 dalībnieki. Konferences referāti un diskusiju apkopojums publicēts *Augstākās tiesas biļetenā*. Dalībniekiem tika lūgts sniegt konferences novērtējumu, un tas bija pozitīvs, atzinīgi novērtēts konferences formāts, lektori un tēmu aktualitāte.

Turpināta tradīcija aicināt ar Augstāko tiesu iepazīties augstskolu juridisko fakultāšu un programmu 1. kursu studentus. *Pirmkursnieku dienās* 2011. gadā Augstāko tiesu apmeklēja 17 studentu grupas, kopā aptuveni 350 studenti no LU, RSU, Turības, Rēzeknes augstskolas, Daugavpils universitātes, Baltijas Starptautiskās akadēmijas, Juridiskās koledžas un Biznesa koledžas. Ar studentiem tikās Augstākās tiesas priekšsēdētājs I. Bičkovičs, bet divām studentu grupām pēc RSU lūguma senatore V. Krūmiņa nolasīja lekciju par juridisko valodu.

Turpinātas arī tiesību zinību stundas skolēnu grupām. 2011. gadā bijušās klases no 12 skolām. Senāta Administratīvo lietu departamenta priekšsēdētāja vadīja arī semināru Tukuma, Engures un Jaunpils novadu sociālo zinību skolotājiem. Augstākā tiesa iesaistījās *Junior Achievement-Latvia* organizētajā Ēnu dienā un tiesā *ēnoja* 13 skolēni no Rīgas, Līzuma un Varakļāniem.

Lai noskaidrotu vērtējumu Augstākās tiesas darba organizācijai un kvalitātei, izmantojot Latvijas Tiesnešu mācību centra pieredzi, tika organizēta tiesas klientu aptauja. Sabiedrības pārstāvjiem tiesā bija pieejamas drukātas aptaujas anketas, bet juristiem arī elektroniski aizpildāma anketa, kura bija izplatīta ar Ģenerālprokuratūras un Zvērinātu advokātu padomes starpniecību, kā arī publikāciju žurnālā *Jurista Vārds*. Kopumā tika aizpildītas 220 anketas. Augstākās tiesas darbu klienti novērtējuši pozitīvi – 77% juristu novērtējuši, ka ir apmierināti ar Augstākās tiesas darbu kopumā. Visvairāk pozitīvo vērtējumu sniegts par tiesas darbinieku attieksmi pret apmeklētājiem un tiesas darbinieku darbu kopumā. Negatīvākais vērtējums sniegts par lietu izskatīšanas termiņiem un judikatūras pieejamību. Struktūrvienības saņemušās klientu aptaujas rezultātu apkopojumu savai struktūrvienībai, kas būtu analizējams un izmantojams darba uzlabošanai.

Iekšējā komunikācija un korporatīvie pasākumi. 2011. gadā iekšlapā ievietotas 300 ziņas un paziņojumi, regulāri papildinātas un aktualizētas visas sadaļas. Būtiski papildināta ECT nolēmumu sadaļa – tajā ievietoti visi kopš 2005. gada *Latvijas Vēstnesī* publicētie tulkotie ECT spriedumi, lēmumi un informācija par lietām pret Latviju – kopumā gandrīz 100 materiāli.

Stiprinot kolektīvu vienošos korporatīvo vidi, organizēts Latvijas Republikas proklamēšanas dienai veltīts svinīgs pasākums, decembrī – Temīdas balvu pasniegšana. Augstākās tiesas priekšsēdētājs un Administrācija darbinieku sapulcē sveica 9 darbiniekus, kas 2011. gadā saņēma augstākās izglītības dokumentus. Tieslietu sistēmas sporta spēlēs Augstākās tiesas komanda *Pēdējā cerība* kopvērtējumā ieguva 8. vietu 26 komandu konkurencē.

Starptautiskā sadarbība. 2011. gadā Augstāko tiesu apmeklēja 10 ārvalstu delegācijas:

- ES un ASV tiesnešu Mentoru grupas prezidents Tomass Kosmo, Austrijas Konstitucionālās tiesas tiesnesis Kurts Hellers, Vācijas Max-Planck institūta profesors Ernsts-Joahims Mestmekers, Lietuvas Augstākās Administratīvās tiesas tiesnesis Virgilijus Valančius;
- Eiropas Padomes Eiropas Komisijas pret rasismu un neiecietību (ECRI) eksperti, komisijas vadītāja Raluca Besteliu;
- Vācijas Augstākās Administratīvās tiesas zinātniskie līdzstrādnieki;
- ASV Ņujorkas štata Augstākās apelācijas tiesas tiesnesis Roberts Smits;
- Taizemes Augstākās tiesas delegācija priekšsēdētāja vietnieka R.Devakula vadībā;
- Austrijas Republikas ārkārtējais un pilnvarotais vēstnieks Latvijas Republikā Štefans Pēringers
- Amsterdamas advokātu biedrības *Gooische Advocaten Vereniging* advokātu grupa;
- ASV Apelācijas tiesas tiesnese Ilāna Rovnere
- Ziemeļvalstu advokātu grupa;
- Gruzijas studentu apmaiņas programmas grupa.

Augstākās tiesas vēsture un muzejs. Novadītas 49 ekskursijas ārvalstu viesiem, skolēniem, studentiem, Ģenerālprokuratūras, Administratīvās apgabaltiesas, Valsts kancelejas un citām interesentu grupām. Papildināti muzeja krājumi.

SECINĀJUMI

Augstākās tiesas Administrācija stratēģiskās attīstības plānā 2011.-2013. gadam noteiktos uzdevumus pildījusi sekmīgi:

- finanšu vadības sistēma nodrošina skaidru un patiesu informāciju par Augstākās tiesas finansiālo stāvokli;
- iekšējā kontroles sistēma nodrošina valsts budžeta līdzekļu izlietošanas efektīvu kontroli;
- Augstākajā tiesā ir laba un sakārtota darba vide, tiesneši un darbinieki ir nodrošināti ar atbilstošu tehniku;
- īstenojot Augstākās tiesas mērķiem atbilstošu personāla politiku, Augstākās tiesas tiesnešiem atbalstu sniedz izglītoti, profesionāli un motivēti darbinieki;
- lietvedības sistēma nodrošina ātru un kvalitatīvu dokumentu apstrādi;
- regulāra un kvalitatīva komunikācija, izmantojot gan sadarbību ar medijiem, gan tiešo komunikāciju - mājaslapu, nodrošina izpratnes par tiesu varu veicināšanu sabiedrībā.

Neskatoties uz ierobežoto finansējumu, Augstākās tiesas Administrācija 2011. gadā nodrošinājusi 18 Tieslietu padomes sežu norisi, piedalījies Tieslietu padomei nepieciešamo dokumentu projektu izstrādē, kā arī sagatavojusi visus nepieciešamos dokumentus, lai Latvijas Tieslietu padomi uzņemtu Eiropas Tieslietu padomju asociācijā.

2012. GADA PRIORITĀTES

Augstākās tiesas Administrācijas prioritātes 2012. gadā:

- efektīva finanšu vadība. Augstākās tiesas pamatfunkcija ir tiesas spriešana apelācijas un kasācijas instancē, otra, ne mazāk nozīmīga funkcija ir vienotas tiesu prakses veidošana valstī. Finanšējums šīs funkcijas veikšanai Augstākajai tiesai netiek piešķirts kopš 2008. gada, līdz ar to tā tiek nodrošināta samazinātā apjomā. Šobrīd ir apdraudēta arī Senāta 2011. gada nolēmumu krājuma izdošana. 2012. gadā, sadarbībā ar Judikatūras nodaļu, jāizstrādā pamatots finansējuma pieprasījums 2013. gadam, kā vienu no prioritātēm norādot vienotas tiesu prakses veidošanas nepieciešamību. Sadarbībā ar Tieslietu ministriju jāmeklē risinājumi Senāta nolēmumu krājuma izdošanai turpmākajos gados. 2013. gada budžeta pieprasījumā kā pārējās prioritātes tiks izvirzītas tiesas darbinieku atalgojuma palielināšana un finansējums Tieslietu padomes darba nodrošināšanai;
- tiesnešu tālākizglītība;
- kvalitatīvu un darba apjomam atbilstošu personāla resursu nodrošināšana,
- kvalitātes vadības sistēmas elementu ieviešana darba organizācijā, nodrošinot pilnveidotus, vienveidīgus un dokumentētus darba procesus.

2012. gads tieslietu jomā noteikti būs ne mazāk interesants kā aizvadītais gads. No Satversmes tiesas sagaidāmas nozīmīgas atziņas par budžeta plānošanas procedūrām un tiesu varas neatkarību. Saeimā iesniegtie likumprojekti liecina, ka uzmanība tiks veltīta tiesvedības procesu paātrināšanai, sodu sistēmas reformām un civiltiesību modernizācijai. Tas nozīmē pārmaiņas un intensīvu darbu ne tikai Augstākās tiesas vadībai un tiesnešiem, bet arī Administrācijai, nodrošinot iespējami efektīvu Augstākās tiesas darbu jebkādos apstākļos.

Administrācijas vadītāja
SANDRA LAPINA

V TIESĪBU PRAKSE: SENĀTA JUDIKATŪRA

AUGSTĀKĀS TIESAS MĀJAS LAPĀ PUBLICĒTO SENĀTA 2011. GADA NOLĒMUMU KLASIFIKATORS

Viena no Augstākās tiesas pamatfunkcijām saskaņā ar likumu *Par tiesu varu* ir judikatūras veidošana, kurai ir nozīmīga loma ne tikai vienveidīgas tiesu prakses veidošanā valstī, bet arī juridiskās domas un tiesību attīstībā. Saskaņā ar likuma *Par tiesu varu* 28.⁶ panta ceturto un piekto daļu Augstākā tiesa veido judikatūras datu bāzi. Tiesu informatīvās sistēmas ietvaros judikatūras datu bāze tiek veidota kopš 2006. gada jūnija.

Juridiski nozīmīgo Senāta departamentu nolēmumu atlases un sistematizēšanas mērķis ir vienveidīgas tiesu prakses veidošana, uzlabojot nolēmumu argumentāciju, vienveidību tiesību normu interpretācijā un piemērošanā. Šāda nolēmumu atlase nodrošina pastāvošās tiesu prakses pielietojumu, veido elastīgu tiesu praksi likuma normu izpratnē un tulkošanā, veicina vienveidīgu tiesību normu piemērošanu, novērš prakses nepilnības. Judikatūras pieejamība padara tiesu praksi caurskatāmu, kas savukārt veicina sabiedrības izglītotošanu un uzticēšanos tiesu varai. Judikatūras ievērošana, piemērojot tiesību normas, izstrādājot tiesību aktus vai pieņemot dažādus lēmumus, nodrošina tiesiskās valsts principu – taisnīguma, vienlīdzības un tiesiskās palāvības – reālu darbību.

Nozīmīga vieta judikatūras veidošanā ir tās administrēšanai, kuru ikdienā, sadarbojoties ar attiecīgo Senāta departamentu, veic Judikatūras nodaļa un tās konsultanti.

Senāta nolēmumi, kuru atziņas veido judikatūru noteiktu tiesību jautājumu izpratnē, tiek ievietoti Tiesu informatīvās sistēmas Judikatūras datu bāzē, kā arī tie ir pieejami Augstākās tiesas mājas lapā www.at.gov.lv un tiesu portālā

www.tiesas.lv. Judikatūras nodaļa sadarbībā ar Senāta departamentu priekšsēdētājiem un senatoriem šos nolēmumus atlasa un apstrādā, veidojot tiesību attīstībai nozīmīgas atziņas.

Mājas lapā nolēmumi publicēti hronoloģiskā secībā katram Senāta departamentam. Ja ar konkrētu nolēmumu tiek mainīta Senāta judikatūra, tas tiek papildus norādīts (2011. gadā tādi bija divi Senāta Civillietu departamenta nolēmumi un divi Senāta Administratīvo lietu departamenta nolēmumi), tāpat tiek norādīts, ja Senāta Civillietu departamenta nolēmumam pievienotas senatora atsevišķās domas, kas tiek publicētas pēc nolēmuma (2011. gadā bija trīs šādi nolēmumi). Senāta Civillietu departamenta nolēmumu sadaļā pievienoti arī atsevišķu Senāta rīcības sēžu lēmumi un viens departamenta pieteikums Satversmes tiesai.

Judikatūras nodaļa sadarbībā ar Senāta departamentiem sagatavojusi mājas lapā publicēto 2011. gada nolēmumu klasifikatorus, kuros Senāta nolēmumi civillietās sistematizēti pēc tiesību normām, krimināllietās – pēc tiesību normām, ko skar nolēmumā risinātie jautājumi un kas saskan arī ar Krimināllikuma un Kriminālprocesa likuma struktūru, administratīvajās lietās – pēc tiesību normām, ko skar nolēmumā risinātie tiesību jautājumi. Ja konkrētais Senāta nolēmums skar vairākus tiesību jautājumus, klasifikatorā tas ievietots pie katra no tiem.

Interesenti šos nolēmumus var ērti atrast Augstākās tiesas mājas lapā sadaļā *Tiesas informācija/ Nolēmumi*.

Pāvels Gruziņš,
Judikatūras nodaļas vadītājs

SENĀTA CIVILLIETU DEPARTAMENTS

1. Nolēmumi lietās, kas izriet no ģimenes tiesiskajām attiecībām
2. Nolēmums mantojuma lietās
3. Nolēmumi, kas izriet no saistību tiesībām
4. Nolēmumi, kas izriet no dzīvojamo telpu īres un dzīvokļu īpašnieku tiesiskajām attiecībām
5. Nolēmumi lietās, kas izriet no darba tiesiskajām attiecībām
6. Nolēmums maksātnespējas lietā
7. Nolēmumi lietās par zemesgrāmatu nodaļas tiesneša lēmuma pārsūdzēšanu
8. Nolēmumi civilprocesuālo tiesību normu piemērošanas jautājumos
9. Nolēmumi par saistību izpildīšanu tiesas ceļā
10. Nolēmumi citu kategoriju lietās

1. NOLĒMUMI LIETĀS, KAS IZRIET NO ĢIMENES TIESISKAJĀM ATTIECĪBĀM

12.01.2011. Senāta Civillietu departamenta spriedums lietā nr. SKC-14/2011

Par laulātā tiesībām iegūt īpašumā domājamo daļu no nekustamā īpašuma, kas ir zemnieku saimniecības manta

26.01.2011. Senāta Civillietu departamenta spriedums lietā nr. SKC-47/2011

Par kritērijiem laulāto kopīgas mantas statusa noteikšanai

18.05.2011. Senāta Civillietu departamenta spriedums lietā nr. SKC-863/2011

Mainīgo izdevumu pozīcijas prasībās par uzturlīdzekļu piedziņu

16.11.2011. Senāta Civillietu departamenta spriedums lietā nr. SKC-347/2011

Noilgums prasībās par paternitātes noteikšanu

2. NOLĒMUMS MANTOJUMA LIETĀS

28.09.2011. Senāta Civillietu departamenta spriedums lietā nr. SKC-241/2011

Prasības pieteikuma priekšmets lietās par mantojuma tiesību atzīšanu un mantojuma izprasišanu

3. NOLĒMUMI, KAS IZRIET NO SAISTĪBU TIESĪBĀM

12.01.2011. Senāta Civillietu departamenta spriedums lietā nr. SKC-7/2011

Gribas izteikums tiesiskā darījumā

12.01.2011. Senāta Civillietu departamenta spriedums lietā nr. SKC-16/2011

Par pilnvarnieka pienākumu dot norēķinu pilnvarotājam

26.01.2011. Senāta Civillietu departamenta spriedums lietā nr. SKC-11/2011

Grūtību nošķiršana no nepārvaramas varas apstākļiem prasībā par liguma izbeigšanu sakarā ar saistības izpildījuma neiespējamību

26.01.2011. Senāta Civillietu departamenta spriedums lietā nr. SKC-40/2011

Par morālā kaitējuma atlīdzināšanu

09.02.2011. Senāta Civillietu departamenta spriedums lietā nr. SKC-56/2011

Morālā kaitējuma atlīdzības apmēra noteikšana saistībā ar radušos sakropļojumu vai izķemojumu

23.02.2011. Senāta Civillietu departamenta rīcības sēdes lēmums lietā nr. SKC-75/2011

Par Civillikuma 1730.panta otrās daļas piemērošanu

20.04.2011. Senāta Civillietu departamenta spriedums lietā nr. SKC-161/2011

Par fotogrāfijas prettiesisku publicēšanu

27.04.2011. Senāta Civillietu departamenta spriedums lietā nr. SKC-86/2011

Par izņēmumu no galvojuma akcesoritātes principa

21.09.2011. Senāta Civillietu departamenta lēmums lietā nr. SKC-1089/2011

Par pirkuma tiesību juridisko dabu

4. NOLĒMUMI, KAŠ IZRIET NO DZĪVOJAMO TELPU ĪRES UN DZĪVOKĻU ĪPAŠNIEKU TIESISKAJĀM ATTIECĪBĀM

13.04.2011. Senāta Civillietu departamenta spriedums lietā nr. SKC-43/2011 un senatores M.Zāģeres atsevišķās domas

Par dzīvojamās mājas pārvaldīšanas un apsaimniekošanas liguma noslēgšanu

12.10.2011. Senāta Civillietu departamenta spriedums lietā nr. SKC-292/2011

Īrnieka tiesības prasīt dzīvoklim nodarīto zaudējumu atlīdzību; dzīvokļa atbilstība īres liguma priekšmetam izvirzītajām prasībām

16.11.2011. Senāta Civillietu departamenta lēmums lietā nr. SKC-195/2011

Par īres maksas noteikšanu

14.12.2011. Senāta Civillietu departamenta spriedums lietā nr. SKC-427/2011

Piešķiršana īres liguma noteikumu grozīšanai ar konkludentām darbībām; tiesas pienākums vērtēt īres liguma noteikumu atbilstību Patērētāju tiesību aizsardzības likuma normām

5. NOLĒMUMI LIETĀS, KAS IZRIET NO DARBA TIESISKAJĀM ATTIECĪBĀM

19.01.2011. Senāta Civillietu departamenta spriedums lietā nr. SKC-1/2011

Par darba ņēmēja jēdziena attiecināšanu uz kapitālsabiedrības valdes locekli; par kapitālsabiedrības izpildinstitūcijas (padomes, dalībnieku sapulces) tiesībām atsaukt no amata valdes locekli, kas ir grūtniece

19.01.2011. Senāta Civillietu departamenta spriedums lietā nr. SKC-473/2011

Pašvaldības izpilddirekcija ir darba devējs Darba likuma izpratnē; tiesas kompetence, izvērtējot jautājumus par pašvaldības iestāžu funkciju organizēšanu; par funkciju nodošanu citam subjektam, ja tiek likvidēta pārvaldes iestāde

09.02.2011. Senāta Civillietu departamenta spriedums lietā nr. SKC-283/2011

Par tiesību normu kolīziju starp Publisko aģentūru likuma [22.03.2001.] 28.panta 2.punktu, likuma „Par pašvaldībām” 21.panta pirmās daļas 9.punktu un Darba likuma 45.panta ceturto daļu

09.02.2011. Senāta Civillietu departamenta spriedums lietā nr. SKC-288/2011

Par aizliegumu uzteikt darba ligumu atvaļinājuma laikā

09.02.2011. Senāta Civillietu departamenta spriedums lietā nr. SKC-299/2011

Par tiesas kompetenci jēdziena „būtiski” izvērtējumā Darba likuma 101.panta pirmās daļas 1.punktā

09.03.2011. Senāta Civillietu departamenta spriedums lietā nr. SKC-762/2011

Par baznīcas tiesībām uzteikt darba līgumu, pamatojoties uz Darba likuma 101.panta pirmās daļas 3.punktu

09.03.2011. Senāta Civillietu departamenta spriedums lietā nr. SKC-281/2011

Par darba devēja uzteikumu pēc Darba likuma 101.panta pirmās daļas 1.punkta situācijā, kad darbiniekam par tiem pašiem pārkāpumiem jau ir piemēroti disciplinārsodi

13.04.2011. Senāta Civillietu departamenta spriedums lietā nr. SKC-300/2011

Par darbinieka darba līguma uzteikumu atbilstoši Darba likuma 100.panta piektajai daļai

11.05.2011. Senāta Civillietu departamenta spriedums lietā nr. SKC-291/2011

Tikumības un taisnprātības apsvērumi Darba likuma 100.panta piektās daļas izpratnē

08.06.2011. Senāta Civillietu departamenta spriedums lietā nr. SKC-879/2011

Arodbiedrības lēmums par darba līguma uzteikšanu tās biedram

22.06.2011. Senāta Civillietu departamenta spriedums lietā nr. SKC-849/2011

Par termiņa aprēķināšanu darba tiesībās; Par Darba likuma 97.panta piemērošanu

22.06.2011. Senāta Civillietu departamenta spriedums lietā nr. SKC-980/2011

Par darba tiesisko attiecību izbeigšanu iestādes likvidācijas gadījumā

02.02.2011. Senāta Civillietu departamenta lēmums lietā nr. SKC-478/2011

Pieteikuma iesniegšana Satversmes tiesai par Izglītības likuma 50.panta 1.punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 106.pantam

05.10.2011. Senāta Civillietu departamenta spriedums lietā nr. SKC-478/2011

Sodāmības ietekme uz pedagoģisko darbību

26.10.2011. Senāta Civillietu departamenta spriedums lietā nr. SKC-921/2011

Par pierādīšanas pienākumu stridos, kas izriet no darba tiesiskajām attiecībām

6. NOLĒMUMS MAKSĀTNESPĒJAS LIETĀ

06.04.2011. Senāta Civillietu departamenta lēmums lietā nr. SKC-951/2011

Prasības nodrošinājums maksātnespējas procesā

7. NOLĒMUMI LIETĀS PAR ZEMESGRĀMATU NODAĻAS TIESNEŠA LĒMUMA PĀRSŪDZĒŠANU

21.09.2011. Senāta Civillietu departamenta lēmums lietā nr. SKC-1089/2011 (Senāts maina judikatūru)

Par atteikšanos no pirkuma tiesībām nostiprināšanu zemesgrāmatā

02.11.2011. Senāta Civillietu departamenta lēmums lietā nr. SKC-781/2011 un senatora N.Salienieka atsevišķās domas

Tiesības ierakstīt zemesgrāmatā vienošanos par nekustamā īpašuma lietošanas kārtību

09.11.2011. Senāta Civillietu departamenta lēmums lietā nr. SKC-1451/2011

Individuālā komersanta tiesību ierobežojums slēgt darījumus par zemes īpašumu

16.12.2011. Senāta Civillietu departamenta lēmums lietā nr. SKC-1801/2011

Nostiprinājuma lūguma atsaukums

8. NOLĒMUMI CIVILPROCESUĀLO TIESĪBU NORMU PIEMĒROŠANAS JAUTĀJUMOS

12.01.2011. Senāta Civillietu departamenta spriedums lietā nr. SKC-7/2011

Pierādījumu novērtēšana un lietas izskatīšanas robežas

26.01.2011. Senāta Civillietu departamenta spriedums lietā nr. SKC-42/2011

Par termina „parāda akts” skaidrojumu Civilprocesa likuma 298.panta izpratnē

02.02.2011. Senāta Civillietu departamenta spriedums lietā nr. SPC-4/2011 un senatora N.Salienieka atsevišķās domas

Par juridisku faktu, kas nepieciešami politiski represētās personas statusa noteikšanai, konstatēšanu Civilprocesa likuma 37. nodaļā noteiktajā kārtībā

17.02.2011. Senāta Civillietu departamenta rīcības sēdes lēmums lietā nr. SKC-923/2011

Par tiesvedību civillietā regulējošo tiesību normu spēku laikā

22.02.2011. Senāta Civillietu departamenta rīcības sēdes lēmums lietā nr. SKC-538/2011

Par atteikumu ierosināt kasācijas tiesvedību; par izligumu kasācijas instances tiesā

09.03.2011. Senāta Civillietu departamenta spriedums lietā nr. SKC-36/2011

Par puses procesuālo tiesību pārņemšanu; tiesas izdevumu atlīdzināšana

23.03.2011. Senāta Civillietu departamenta spriedums lietā nr. SKC-116/2011

Par tiesas pavēstes nosūtīšanas kārtību juridiskai personai

06.04.2011. Senāta Civillietu departamenta spriedums lietā nr. SKC-143/2011

Par izdevumu advokāta palīdzības samaksai atlīdzināšanu

20.04.2011. Senāta Civillietu departamenta spriedums lietā nr. SKC-175/2011

Par Eiropas Savienības direktīvu piemērojamību

27.04.2011. Senāta Civillietu departamenta spriedums lietā nr. SKC-131/2011

Par koliziju normām

11.05.2011. Senāta Civillietu departamenta spriedums lietā nr. SKC-198/2011

Par apelācijas sūdzības robežām; kasācijas sūdzības saturu; tiesāšanās izdevumu piedziņu

08.06.2011. Senāta Civillietu departamenta lēmums lietā nr. SKC-1174/2011

Civilprocesa likuma 479.panta sestās daļas skaidrojums

22.06.2011. Senāta Civillietu departamenta spriedums lietā nr. SKC-980/2011

Par sprieduma, kas nav stājies likumīgā spēkā, nekavējošas izpildes priekšnoteikumiem

31.08.2011. Senāta Civillietu departamenta spriedums lietā nr. SKC-220/2011

Par Civilprocesa likuma 77.panta skaidrojumu

12.10.2011. Senāta Civillietu departamenta lēmums lietā nr. SKC-1319/2011

Vienošanās par jurisdikciju strīdu izšķiršanā

23.11.2011. Senāta Civillietu departamenta spriedums lietā nr. SKC-377/2011 (Senāts maina judikatūru)

Par Civilprocesa likuma 33.panta trešās daļas 1.punktā un 44.panta pirmās daļas 1.punktā ietvertā jēdziena „advokāts” tulkojumu

9. NOLĒMUMI PAR SAISTĪBU IZPILDĪŠANU TIESAS CEĻĀ

26.01.2011. Senāta Civillietu departamenta lēmums lietā nr. SPC-9/2011

Saistību bezstrīdus piespiedu izpilde pēc Civilprocesa likuma 400.panta pirmās daļas 1.punkta

09.11.2011. Senāta Civillietu departamenta spriedums lietā nr. SPC-69/2011

Kopīpašnieku piekrišanas nepieciešamība, pārdodot nekustamo īpašumu labprātīgā izsolē tiesas ceļā

10. NOLĒMUMI CITU KATEGORIJU LIETĀS

22.06.2011. Senāta Civillietu departamenta spriedums lietā nr. SKC-215/2011

Par kritērijiem Latvijas pilsonības atņemšanai

14.09.2011. Senāta Civillietu departamenta spriedums lietā nr. SKC-255/2011

Latvijas pilsonības iegūšanas likumības izvērtēšana

28.09.2011. Senāta Civillietu departamenta spriedums lietā nr. SKC-266/2011

Kooperatīva biedra statusa iegūšana

SENĀTA KRIMINĀLLIETU DEPARTAMENTS

KRIMINĀLLIKUMA VISPĀRĪGĀ DAĻA

II nodaļa. Noziedzīgs nodarījums

IV nodaļa. Sods

KRIMINĀLLIKUMA SEVIŠKĀ DAĻA

XI nodaļa. Noziedzīgi nodarījumi pret dabas vidi

XVIII nodaļa. Noziedzīgi nodarījumi pret īpašumu

XX nodaļa. Noziedzīgi nodarījumi pret vispārējo drošību un sabiedrisko kārtību

XXI nodaļa. Noziedzīgi nodarījumi pret satiksmes drošību

XXII nodaļa. Noziedzīgi nodarījumi pret pārvaldības kārtību

XXIII nodaļa. Noziedzīgi nodarījumi pret jurisdikciju

XXIV nodaļa. Noziedzīgi nodarījumi valsts institūciju dienestā

KRIMINĀLPROCESA LIKUMS

2.nodaļa. Kriminālprocesa pamatprincipi (6.-25.pants)

5.nodaļa. Personas, kuras īsteno aizstāvību (59.- 4.pants)

6.nodaļa. Cietušais un viņa pārstāvība (95.-108.pants)

26.nodaļa. Ar noziedzīgo nodarījumu radītā kaitējuma atlidzināšana (350.-354.pants)

29.nodaļa. Procesuālie izdevumi un to atlidzināšana (367.-368.pants)

30.nodaļa. Kriminālprocesa uzsākšana un izbeigšana (369.-383.pants)

42.nodaļa. Krimināllietas iztiesāšanas vispārīgie noteikumi (449.-474.pants)

46.nodaļa. Iztiesāšana (493.-510.pants)

47.nodaļa. Spriedums (511.-535.pants)

49.nodaļa. Tiesvedības īpatnības attiecībā uz pirmstiesas procesā slēgtu vienošanos (536.-538.pants)

50.nodaļa. Tiesvedības īpatnības, slēdzot vienošanos iztiesāšanas procesā (544.-546.pants)

52.nodaļa. Lietas sagatavošana iztiesāšanai apelācijas instances tiesā (549.-559.pants)

53.nodaļa. Lietas iztiesāšana apelācijas kārtībā (560.-568.pants)

54.nodaļa. Lietas izskatīšana kasācijas kārtībā (569.-591.pants)

55.nodaļa. Kriminālprocess, nosakot medicīniska rakstura piespiedu līdzekļus (592.-559.pants)

62.nodaļa. Kriminālprocesa atjaunošana sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem (655.-661.pants)

65.nodaļa. Personas izdošana Latvijai (682.-695.pants)

KRIMINĀLLIKUMA VISPĀRĪGĀ DAĻA

II NODAĻA. NOZIEDZĪGS NODARĪJUMS

08.02.2011. Senāta Krimināllietu departamenta lēmums lietā nr. SKK-71/2011

Noziedzīga nodarījuma recidīvs

27.10.2011. Senāta Krimināllietu departamenta lēmums lietā nr. SKK-153/2011

Līdzdalībnieka darbību kvalifikācija, ja izdarītājs veicis noziedzīgo nodarījumu ar kvalificējošām pazīmēm

IV NODAĻA. SODS

28.01.2011. Senāta Kriminālietu departamenta lēmums lietā nr. SKK-20/2011

Transportlīdzekļa vadīšanas tiesību atņemšana kā aizliegums vadīt transportlīdzekli uz tiesas noteikto laiku

24.03.2011. Senāta Kriminālietu departamenta lēmums lietā nr. SKK-111/2011

Krimināllikuma 45.panta – soda noteikšanas vispārīgie principi – ceturrtā daļa nav piemērojama, ja izdarīts kriminālpārkāpums

10.05.2011. Senāta Kriminālietu departamenta lēmums lietā nr. SKK-J-238/2011

Nosakot brīvības atņemšanas sodu nosacīti, tiesa nevar piemērot papildsodu – policijas kontroli

21.06.2011. Senāta Kriminālietu departamenta lēmums lietā nr. SKK-332/2011

Sprieduma taisīšana Krimināllikuma 51.panta – soda noteikšana pēc vairākiem spriedumiem – pirmās daļas un 50.panta – soda noteikšana par vairākiem noziedzīgiem nodarījumiem – piektās daļas izpratnē

23.08.2011. Senāta Kriminālietu departamenta lēmums lietā nr. SKK-J-414/2011

Soda noteikšana par noziedzīgo nodarījumu

18.10.2011. Senāta Kriminālietu departamenta lēmums lietā nr. SKK-526/2011

Vairāku atbildību mikstinošu apstākļu esamība kā priekšnosacījums Krimināllikuma 49.panta nosacījumu piemērošanai

KRIMINĀLLIKUMA SEVIŠKĀ DAĻA

XI NODAĻA. NOZIEDZĪGI NODARĪJUMI PRET DABAS VIDI

18.05.2011. Senāta Kriminālietu departamenta lēmums lietā nr. SKK-180/2011

Būtisks kaitējums Krimināllikuma 109.panta – patvaļīga koku ciršana un bojāšana – izpratnē

XVIII NODAĻA. NOZIEDZĪGI NODARĪJUMI PRET ĪPAŠUMU

20.04.2011. Senāta Kriminālietu departamenta lēmums lietā nr. SKK-194/2011

Krimināllikuma 185.pantā – mantas tiša iznīcināšana un bojāšana – paredzētā noziedzīgā nodarījuma priekšmeta vērtība

12.05.2011. Senāta Kriminālietu departamenta lēmums lietā nr. SKK-223/2011

Krimināllikuma 179.panta – piesavināšanās – objektīvā puse – būtisks kaitējums

13.09.2011. Senāta Kriminālietu departamenta lēmums lietā nr. SKK-J-509/2011

Zādzība, kas izdarīta lielā apmērā

29.09.2011. Senāta Kriminālietu departamenta lēmums lietā nr. SKK-504/2011

Krāpšana un piesavināšanās ir mantas nolaupīšanas veidi

19.12.2011. Senāta Kriminālietu departamenta lēmums lietā nr. SKK-671/2011

Noziedzīgā nodarījuma kvalifikācija saskaņā ar Krimināllikuma 177.panta – krāpšana – trešo daļu

XX NODAĻA. NOZIEDZĪGI NODARĪJUMI PRET VISPĀRĒJO DROŠĪBU UN SABIEDRISKO KĀRTĪBU

22.03.2011. Senāta Kriminālietu departamenta lēmums lietā nr. SKK-131/2011

Noziedzīgā nodarījuma kvalifikācija pēc Krimināllikuma 253.¹ pantā – narkotisko un psihotropo vielu neatļauta izgatavošana, iegādāšanās, glabāšana, pārvadāšana un pārsūtīšana realizācijas nolūkā un neatļauta realizēšana

22.09.2011. Senāta Kriminālietu departamenta lēmums lietā nr. SKK-525/2011

Krimināllikuma 256.pantā – narkotiskās vielas saturošu augu neatļauta sēšana un audzēšana – paredzētā noziedzīgā nodarījuma objektīvā puse

05.12.2011. Senāta Kriminālietu departamenta lēmums lietā nr. SKK-636/2011

Mantkārība kā atbildību pastiprinošs apstāklis Krimināllikuma 253.¹ pantā – narkotisko un psihotropo vielu neatļauta izgatavošana, iegādāšanās, glabāšana, pārvadāšana un pārsūtīšana realizācijas nolūkā un neatļauta realizēšana – paredzētajam noziedzīgajam nodarījumam

14.12.2011. Senāta Kriminālietu departamenta lēmums lietā nr. SKK-590/2011

Noziedzīgā nodarījuma kvalifikācija saskaņā ar Krimināllikuma 253., 253.² pantu

XXI NODAĻA. NOZIEDZĪGI NODARĪJUMI PRET SATIKSMES DROŠĪBU

28.01.2011. Senāta Kriminālietu departamenta lēmums lietā nr. SKK-20/2011

Transportlīdzekļa vadīšanas tiesību atņemšana kā aizliegums vadīt transportlīdzekli uz tiesas noteikto laiku

28.01.2011. Senāta Kriminālietu departamenta lēmums lietā nr. SKK-J-78/2011

Krimināllikuma 262.panta – transportlīdzekļa vadīšana alkohola, narkotisko, psihotropo, toksisko vai citu apreibinošo vielu ietekmē – pirmajā un otrajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu sastāvu nošķiršana

XXII NODAĻA. NOZIEDZĪGI NODARĪJUMI PRET PĀRVALDĪBAS KĀRTĪBU

17.01.2011. Senāta Kriminālietu departamenta lēmums lietā nr. SKK-6/2011

Bankas kases izdevumu orderis un dokumentu viltošana

01.02.2011. Senāta Kriminālietu departamenta lēmums lietā nr. SKK-61/2011

Krimināllikuma 269.pantā – uzbrukums varas pārstāvim un citai valsts amatpersonai – paredzētā noziedzīgā nodarījuma objektīvā puse

31.08.2011. Senāta Krimināllietu departamenta lēmums lietā nr. SKK-257/2011

Būtisks kaitējums nav Krimināllikuma 279.pants – patvarība – un būtisks kaitējums

XXIII NODAĻA. NOZIEDZĪGI NODARĪJUMI PRET JURISDIKCIJU

24.11.2011. Senāta Krimināllietu departamenta lēmums lietā nr. SKK-609/2011

Noziedzīgā kārtā iegūtas mantas iegādāšanās un realizēšana

XXIV NODAĻA. NOZIEDZĪGI NODARĪJUMI VALSTS INSTITŪCIJU DIENESTĀ

20.01.2011. Senāta Krimināllietu departamenta lēmums lietā nr. SKK-2/2011

Valsts amatpersonas statuss un tās atrašanās atvaļinājumā

01.03.2011. Senāta Krimināllietu departamenta lēmums lietā nr. SKK-7/2011

Noziedzīgā nodarījuma kvalifikācija pēc Krimināllikuma 320.panta – kukuļņemšana

15.03.2011. Senāta Krimināllietu departamenta lēmums lietā nr. SKK-79/2011

Krimināllikuma 326.¹ panta – tirgošanās ar ietekmi – pirmās daļas jaunā redakcija

KRIMINĀLPROCESA LIKUMS

2. NODAĻA. KRIMINĀLPROCESA PAMATPRINCIPI (6. - 25.PANTS)

25.01.2011. Senāta Krimināllietu departamenta lēmums lietā nr. SKK-9/2011

Apsūdzētā tiesības uz aizstāvību

25.01.2011. Senāta Krimināllietu departamenta lēmums lietā nr. SKK-15/2011

Tiesas tiesības grozīt celto apsūdzību, ievērojot kriminālprocesa pamatprincipus

29.03.2011. Senāta Krimināllietu departamenta lēmums lietā nr. SKK-147/2011

Tiesas tiesības iegūt pierādījumus pēc savas iniciatīvas

12.05.2011. Senāta Krimināllietu departamenta lēmums lietā nr. SKK-160/2011

Apsūdzētā, kas nomiris, izdarīts noziedzīgs nodarījums

09.06.2011. Senāta Krimināllietu departamenta lēmums lietā nr. SKK-198/2011

Tiesas atzinumu pamatošana ar pierādījumiem, kas nav pārbaudīti likumā noteiktajā kārtībā

23.08.2011. Senāta Krimināllietu departamenta lēmums lietā nr. SKK-J-414/2011

Soda noteikšana par noziedzīgo nodarījumu

11.11.2011. Senāta Krimināllietu departamenta lēmums lietā nr. SKK-480/2011

Tiesas sprieduma pamatošanas nepieļaujamība ar pierādījumiem, kas atrodas citā kriminālprocesā

5. NODAĻA. PERSONAS, KURAS ĪSTENO AIZSTĀVĪBU (59. - 94.PANTS)

25.01.2011. Senāta Krimināllietu departamenta lēmums lietā nr. SKK-9/2011

Apsūdzētā tiesības uz aizstāvību

6. NODAĻA. CIETUŠAIS UN VIŅA PĀRSTĀVĪBA (95. - 108.PANTS)

08.09.2011. Senāta Krimināllietu departamenta lēmums lietā nr. SKK-392/2011

Cietušā tiesības piedalīties apelācijas instances tiesas sēdē

26. NODAĻA. AR NOZIEDZĪGO NODARĪJUMU RADĪTĀ KAITĒJUMA ATLĪDZINĀŠANA (350. - 354.PANTS)

20.01.2011. Senāta Krimināllietu departamenta lēmums lietā nr. SKK-12/2011

Kompensācijas nenoteikšana kriminālprocesā vai kompensācijas pieteikuma atstāšana bez izskatīšanas

26.01.2011. Senāta Krimināllietu departamenta lēmums lietā nr. SKK-17/2011

**Apelācijas instances tiesas kompetence izvērtēt morālās kaitējuma kompensācijas noteikšanas vai
nenoteikšanas pamatotību**

07.11.2011. Senāta Krimināllietu departamenta lēmums lietā nr. SKK-508/2011

Kaitējuma kompensācijas pamatojuma iztrūkums

29. NODAĻA. PROCESUĀLIE IZDEVUMI UN TO ATLĪDZINĀŠANA (367. - 368.PANTS)

29.08.2011. Senāta Krimināllietu departamenta lēmums lietā nr. SKK-296/2011

Cietušā izdevumi par advokāta sniegto juridisko palīdzību kriminālprocesā

30. NODAĻA. KRIMINĀLPROCESA UZSĀKŠANA UN IZBEIGŠANA (369. - 383.PANTS)

12.05.2011. Senāta Krimināllietu departamenta lēmums lietā nr. SKK-160/2011

Apsūdzētā, kas nomiris, izdarīts noziedzīgs nodarījums

42. NODAĻA. KRIMINĀLLIETAS IZTIESĀŠANAS VISPĀRĪGIE NOTEIKUMI (449. - 474.PANTS)

28.01.2011. Senāta Krimināllietu departamenta lēmums lietā nr. SKK-22/2011

Apsūdzības grozīšana, mainot noziedzīga nodarījuma faktiskos apstākļus

29.03.2011. Senāta Krimināllietu departamenta lēmums lietā nr. SKK-147/2011

Tiesas tiesības iegūt pierādījumus pēc savas iniciatīvas

31.03.2011. Senāta Krimināllietu departamenta lēmums lietā nr. SKK-39/2011

Kriminālprocesa likums neparedz apsūdzības celšanu lieciniekam tiesā

26.05.2011. Senāta Krimināllietu departamenta lēmums lietā nr. SKK-277/2011

Atteikšanās no apsūdzības

09.06.2011. Senāta Krimināllietu departamenta lēmums lietā nr. SKK-198/2011

Tiesas atzinumu pamatošana ar pierādījumiem, kas nav pārbaudīti likumā noteiktajā kārtībā

09.06.2011. Senāta Krimināllietu departamenta lēmums lietā nr. SKK-201/2011

Apsūdzības grozīšana uz smagāku

46. NODAĻA. IZTIESĀŠANA (493. - 510.PANTS)

28.03.2011. Senāta Krimināllietu departamenta lēmums lietā nr. SKK-163/2011

Apsūdzēto vai viņu aizstāvju pieteikto lūgumu izvērtēšana lietas iztiesāšanas laikā

29.08.2011. Senāta Krimināllietu departamenta lēmums lietā nr. SKK-314/2011

Apsūdzētā lūgums pirmās instances tiesā neizdarīt pierādījumu pārbaudi

47. NODAĻA. SPRIEDUMS (511. - 535.PANTS)

25.05.2011. Senāta Krimināllietu departamenta lēmums lietā nr. SKK-274/2011

Pirmās instances tiesas spriedums kā nederīgs procesuāls dokuments

07.11.2011. Senāta Krimināllietu departamenta lēmums lietā nr. SKK-508/2011

Kaitējuma kompensācijas pamatojuma iztrūkums

11.11.2011. Senāta Krimināllietu departamenta lēmums lietā nr. SKK-480/2011

Tiesas sprieduma pamatošanas nepieļaujamība ar pierādījumiem, kas atrodas citā kriminālprocesā

49. NODAĻA. TIESVEDĪBAS ĪPATNĪBAS ATTIECĪBĀ UZ PIRMSTIESAS PROCESĀ SLĒGTU VIENOŠANOS (536. - 538.PANTS)

30.06.2011. Senāta Krimināllietu departamenta lēmums lietā nr. SKK-266/2011

Tiesas nolēmumi vienošanās procesā

50. NODAĻA. TIESVEDĪBAS ĪPATNĪBAS, SLĒDZOT VIENOŠANOS IZTIESĀŠANAS PROCESĀ (544. - 546.PANTS)

15.09.2011. Senāta Krimināllietu departamenta lēmums lietā nr. SKK-278/2011

Apsūdzētā viedoklis par nosakāmo sodu, slēdzot vienošanos iztiesāšanas procesā

52. NODAĻA. LIETAS SAGATAVOŠANA IZTIESĀŠANAI APELĀCIJAS INSTANCES TIESĀ (549. - 559.PANTS)

16.05.2011. Senāta Krimināllietu departamenta lēmums lietā nr. SKK-225/2011

Krimināllietas nozīmēšana izskatīšanai apelācijas instances tiesā rakstveida procesā

53. NODAĻA. LIETAS IZTIESĀŠANA APELĀCIJAS KĀRTĪBĀ (560. - 568.PANTS)

26.01.2011. Senāta Krimināllietu departamenta lēmums lietā nr. SKK-17/2011

Apelācijas instances tiesas kompetence izvērtēt morālās kaitējuma kompensācijas noteikšanas vai nenoteikšanas pamatotību

08.09.2011. Senāta Krimināllietu departamenta lēmums lietā nr. SKK-392/2011

Cietušā tiesības piedalīties apelācijas instances tiesas sēdē

29.09.2011. Senāta Krimināllietu departamenta lēmums lietā nr. SKK-445/2011

Apelācijas instances tiesas ierobežotās tiesības konstatēt papildus kvalificējošus apstākļus, ko nav konstatējusi pirmās instances tiesa

54. NODAĻA. LIETAS IZSKATĪŠANA KASĀCIJAS KĀRTĪBĀ (569. - 591.PANTS)

29.11.2011. Senāta Krimināllietu departamenta lēmums lietā nr. SKK-604/2011

Kasācijas sūdzības saturs

55. NODAĻA. KRIMINĀLPROCESS, NOSAKOT MEDICĪNISKA RAKSTURA PIESPIEDU LĪDZEKĻUS (592. - 599.PANTS)

07.09.2011. Senāta Krimināllietu departamenta lēmums lietā nr. SKK-397/2011

Tiesas lēmums saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 605.panta trešo daļu par krimināllietas nodošanu prokuroram pirmstiesas procesa pabeigšanai

20.10.2011. Senāta Krimināllietu departamenta lēmums lietā nr. SKK-531/2011

Medicīniska rakstura piespiedu līdzekļa grozīšanas pamats; personu loks, kas var pārsūdzēt lēmumu par medicīniska rakstura piespiedu līdzekļa grozīšanu

62. NODAĻA. KRIMINĀLPROCESA ATJAUNOŠANA SAKARĀ AR JAUNATKLĀTIEM APSTĀKĻIEM (655. - 661.PANTS)

28.04.2011. *Senāta Krimināllietu departamenta lēmums lietā nr. SKK-J-1/2011*

Par jaunatklātu apstākļu pamatotību

65. NODAĻA. PERSONAS IZDOŠANA LATVIJAI (682. - 695.PANTS)

14.10.2011. *Senāta Krimināllietu departamenta lēmums lietā nr. SKK-J-472/2011*

Arvalsts izdotās personas kriminālatbildības un soda izpildes ietvari

SENĀTA ADMINISTRATĪVO LIETU DEPARTAMENTS

1. Administratīvais process
 - 1.1. Administratīvais akts; faktiskā rīcība; publisko tiesību līgums
 - 1.2. Personas subjektīvās tiesības iesniegt pieteikumu
 - 1.3. Pagaidu noregulējums administratīvajā procesā
 - 1.4. Termiņi administratīvajā procesā
 - 1.5. Citi procesuālie jautājumi
2. Tiesības uz informāciju/ tiesības uz atbildi pēc būtības
3. Uzņēmumu reģistra lēmumi
4. Publiskie iepirkumi
5. Konkurences tiesības
6. Nodokļu tiesības
 - 6.1. Iedzīvotāju ienākuma nodoklis
 - 6.2. Uzņēmuma ienākuma nodoklis
 - 6.3. Muitas nodoklis
 - 6.4. Pievienotās vērtības nodoklis
 - 6.5. Nekustamā īpašuma nodoklis
7. Valsts dienests
8. Zemes un citu objektu privatizācija (atsavināšana)
9. Dzīvojamo māju privatizācija
10. Būvniecības tiesības
11. Patērētāju tiesības
12. Bērnu tiesības
13. Sociālās tiesības
 - 13.1. Tiesības uz pensijām un pabalstiem
 - 13.2. Tiesības uz palīdzību dzīvokļu jautājumu risināšanā
14. Publisko lietu tiesības
15. Ieslodzīto tiesības/ Soda izpildes tiesības
16. Atlīdzinājums administratīvajā procesā
17. Cilvēktiesības
18. Citi

1. ADMINISTRATĪVAIS PROCESS

1.1. ADMINISTRATĪVAIS AKTS; FAKTISKĀ RĪCĪBA; PUBLISKO TIESĪBU LĪGUMS

31.01.2011. *Senāta Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā nr. SKA-103/2011*

Policijas pienākums ievērot personas tiesības uz privātās dzīves aizsardzību; personas tiesības tikt uzklaustītai

13.05.2011. *Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā nr. SKA-210/2011*

Administratīvo aktu spēkā esība laikā; lēmuma par ieraksta izdarīšanu komercreģistrā tiesiskā daba;

Uzņēmumu reģistrā iesniedzamie pierādījumi; eksperts administratīvajā procesā iestādē; iestāžu kompetence administratīvā akta apstrīdēšanas procesā; administratīvā akta galīgais noformējums

03.06.2011. *Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā nr. SKA-65/2011*

Tiesas tiesību uzdot izdot jaunu nelabvēlīgu administratīvo aktu izmantošanas priekšnoteikumi; noilguma termiņa tecējums administratīvā akta pārsūdzēšanas un jauna administratīvā akta izdošanas gadījumā; lēmuma par soda naudas uzlikšanu atcelšana daļā

20.09.2011. *Senāta Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā nr. SKA-937/2011*

Iestādes lēmuma, ar kuru atteikts nodibināt tiesiskās attiecības, tiesiskā daba

07.10.2011. *Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā nr. SKA-558/2011 (Senāts maina judikatūru)*

Personas tiesības tiesas ceļā prasīt slēgt vienošanos starp Valsts ieņēmumu dienestu un nodokļu maksātāju par nodokļu strīda izbeigšanu

07.10.2011. *Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā nr. SKA-957/2011*

Ceļu uzturēšana tehniskā kārtībā nav darbība publisko tiesību jomā

16.11.2011. *Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā nr. SKA-499/2011*

Zemes lietošanas mērķa maiņas iespējamība pēc pašvaldības iniciatīvas

05.12.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā nr. SKA-395/2011

Administratīvā akta izdošana par transportlīdzekļu satiksmes aizliegšanu vai ierobežošanu

1.2. PERSONAS SUBJEKTĪVĀS TIESĪBAS IESNIEGT PIETEIKUMU

08.02.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā nr. SKA-157/2011

Personas subjektīvās tiesības pārsūdzēt citiem tirgus dalībniekiem dotu apvienošanās atļauju

18.02.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā nr. SKA-24/2011

Pasūtītāja – privāto tiesību juridiskās personas tiesības pārsūdzēt Iepirkumu uzraudzības biroja lēmumus

28.06.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā nr. SKA-177/2011

Tiesiskās noteiktības ievērošana, piešķirot zemi pastāvīgā lietošanā

07.10.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā nr. SKA-957/2011

Ceļu uzturēšana tehniskā kārtībā nav darbība publisko tiesību jomā

1.3. PAGaidu NOREGULĒJUMS ADMINISTRATĪVAJĀ PROCESĀ

25.02.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā nr. SKA-413/2011

Tiesas pārbaude lietā par Iepirkumu uzraudzības biroja lēmumu atstāt iesniegumu bez izskatīšanas; pagaidu noregulējuma līdzekļa izvēle

1.4. TERMIŅI ADMINISTRATĪVAJĀ PROCESĀ

03.06.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā nr. SKA-65/2011

Tiesas tiesību uzdot izdot jaunu nelabvēlīgu administratīvo aktu izmantošanas priekšnoteikumi; noilguma termiņa tecējums administratīvā akta pārsūdzēšanas un jauna administratīvā akta izdošanas gadījumā; lēmuma par soda naudas uzlikšanu atcelšana daļā

1.5. CITI PROCESUĀLIE JAUTĀJUMI

06.01.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā nr. SKA-32/2011

Pasvaldības lēmumu par atļauju apbūvēt iznomāto zemi tiesiskā daba

31.01.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā nr. SKA-103/2011

Policijas pienākums ievērot personas tiesības uz privātās dzīves aizsardzību; personas tiesības tikt uzklaustītai

03.03.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā nr. SKA-70/2011

Pasvaldības nekustamā īpašuma pirkuma tiesību izmantošana

18.04.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā nr. SKA-2/2011

1968.gada 8.novembra Vīnes konvencijas „Par ceļu satiksmi” piemērojamība attiecībā uz Latvijai piederīgu personu

03.05.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā nr. SKA-482/2011

Strīdu izskatīšanas kārtība par komercdarbības veikšanu Rīgas brīvostas teritorijā

06.05.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā nr. SKA-155/2011

Juridiskās palīdzības izmaksu atlīdzināšana administratīvajā procesā; atlīdzības par morālo kaitējumu apmērs

12.05.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta rīcības sēdes lēmums lietā nr. SJA-8/2011

Apvienoto Nāciju Organizācijas Cilvēktiesību komitejas apsvērumi kā jaunatklāts apstāklis

13.05.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā nr. SKA-210/2011

Administratīvo aktu spēkā esība laikā; lēmuma par ieraksta izdarīšanu komercreģistrā tiesiskā daba;

Uzņēmumu reģistrā iesniedzamie pierādījumi; eksperts administratīvajā procesā iestādē; iestāžu kompetence administratīvā akta apstrīdēšanas procesā; administratīvā akta galīgais noformējums

26.05.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā nr. SKA-575/2011

Godu un cieņu var aizsargāt civilprocesuālā, nevis administratīvi procesuālā kārtībā

03.06.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā nr. SKA-65/2011

Tiesas tiesību uzdot izdot jaunu nelabvēlīgu administratīvo aktu izmantošanas priekšnoteikumi; noilguma termiņa tecējums administratīvā akta pārsūdzēšanas un jauna administratīvā akta izdošanas gadījumā; lēmuma par soda naudas uzlikšanu atcelšana daļā

03.06.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā nr. SKA-661/2011

Strīdu par privatizācijas sertifikātu ieskaitīšanu privatizācijas sertifikātu kontā izskatīšanas kārtība

15.06.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā nr. SJA-8/2011

Administratīvā procesa uzsākšana no jauna sakarā ar jaunatklātu apstākli

07.10.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā nr. SKA-955/2011

Lauku atbalsta dienesta lēmuma par atbalsta summas atmaksāšanu tiesiskā daba

31.10.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā nr. SKA-855/2011

Mīrušas fiziskās personas tiesību un saistību pārņemēja tiesības administratīvajā procesā

16.11.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā nr. SKA-517/2011

Transportlīdzekļa vadītāja tiesības apturēt transportlīdzekļa pārvietošanu uz speciālo stāvvietu

24.11.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā nr. SKA-708/2011

Tiesību normas atpakaļvērstis spēks; tiesiskās palāgības principa ievērošana, piemērojot likuma grozījumus; laiks, par kuru maksājama uzturdevas kompensācija

29.11.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā nr. SKA-1001/2011
Sākotnējo trūkumu novēršana tiesas procesa laikā

2. TIESĪBAS UZ INFORMĀCIJU/ TIESĪBAS UZ ATBILDI PĒC BŪTĪBAS

12.01.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā nr. SKA-221/2011

Personas tiesības uz informāciju par valsts komercdarbību; personas tiesības saņemt atbildi pēc būtības par valsts komercdarbību

17.01.2012. Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā nr. SKA-135/2012 (Senāts maina judikatūru)

Atteikuma sniegt informāciju, kas satur valsts noslēpumu, pārsūdzības kārtība

25.01.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā nr. SKA-166/2011

Valsts noslēpuma statusa piešķiršanas procesa atklātība

31.01.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā nr. SKA-103/2011

Policijas pienākums ievērot personas tiesības uz privātās dzīves aizsardzību; personas tiesības tikt uzklaustītai

21.03.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā nr. SKA-254/2011

Sabiedrības tiesības piekļūt informācijai

26.05.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā nr. SKA-421/2011

Sabiedrības tiesības saņemt informāciju par Latvijas Bankas amatpersonu atalgojumu

08.06.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā nr. SKA-444/2011

Pasvaldības tiesības noteikt maksu par informācijas sniegšanu

22.12.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā nr. SKA-976/2011

Individa tiesības prasīt amatpersonas viedokli

3. UZŅĒMUMU REĢISTRA LĒMUMI

13.05.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā nr. SKA-210/2011

Administratīvo aktu spēkā esība laikā; lēmuma par ieraksta izdarīšanu komercreģistrā tiesiskā daba;

Uzņēmumu reģistrā iesniedzamie pierādījumi; eksperts administratīvajā procesā iestādē; iestāžu kompetence administratīvā akta apstrīdēšanas procesā; administratīvā akta galīgais noformējums

15.12.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā nr. SKA-451/2011

Valsts notāra padotības forma galvenajam valsts notāram; maksātnespējīgas valsts kapitālsabiedrības pamatkapitāla palielināšana

4. PUBLISKIE IEPIRKUMI

18.02.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā nr. SKA-24/2011

Pasūtītāja – privāto tiesību juridiskās personas tiesības pārsūdzēt iepirkumu uzraudzības biroja lēmumus

25.02.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā nr. SKA-413/2011

Tiesas pārbaude lietā par Iepirkumu uzraudzības biroja lēmumu atstāt iesniegumu bez izskatīšanas; pagaidu noregulējuma līdzekļa izvēle

09.12.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā nr. SKA-516/2011

Publisko iepirkumu likuma 63.panta ceturtajā daļā paredzētās iepirkumu procedūras piemērošana

5. KONKURENCES TIESĪBAS

07.02.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā nr. SKA-17/2011

Dominējošā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana

08.02.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā nr. SKA-157/2011

Personas subjektīvās tiesības pārsūdzēt citiem tirgus dalībniekiem dotu apvienošanās atļauju

6. NODOKĻU TIESĪBAS

6.1. IEDZĪVOTĀJU IENĀKUMA NODOKLIS

20.01.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā nr. SKA-275/2011

Mantota īpašuma iegūšanas brīža noteikšana iedzīvotāju ienākuma nodokļa aprēķināšanas vajadzībām

06.05.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā nr. SKA-171/2011

Dāvinājums atlidzības nozīmē kā ienākuma gūšanas avots likuma „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” izpratnē

01.06.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā nr. SKA-107/2011

Likumā „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” paredzētā atbildība par nodokļu samaksas pārkāpumiem

6.2. UZŅĒMUMA IENĀKUMA NODOKLIS

20.05.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā nr. SKA-151/2011

Zādzības radītais iztrūkums likuma „Par uzņēmumu ienākuma nodokli” izpratnē; likuma „Par pievienotās vērtības nodokli” 2.panta attiecināmība uz zādzību

6.3. MUITAS NODOKLIS

10.02.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā nr. SKA-55/2011

Preces izlaišana brīvā apgrozībā kā importētas preces statusa iegūšanas priekšnoteikums

19.04.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā nr. SKA-90/2011

Attaisnojuma dokumentu noformēšanas prasību neievērošanas sekas

02.09.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā nr. SKA-420/2011

Regulas par Kopienas Muitas Kodeksa izveidi jēdziens „pastāvošie noteikumi”; pēcmuitošanas pārbaudes atbilstība nodokļu revīzijas (audita) pazīmēm; divkāršas – importētāja un deklarētāja – pēcmuitošanas pārbaudes nepieciešamība

6.4. PIEVIENOTĀS VĒRTĪBAS NODOKLIS

03.02.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā nr. SKA-7/2011

Tiesību atskaitīt priekšnodokli samaksāto pievienotās vērtības nodokli ierobežošana

10.02.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā nr. SKA-55/2011

Preces izlaišana brīvā apgrozībā kā importētas preces statusa iegūšanas priekšnoteikums

21.03.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā nr. SKA-9/2011

Tiesības uz priekšnodokļa atskaitījumu par izdevumiem saimnieciskās darbības izbeigšanai

19.04.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā nr. SKA-90/2011

Attaisnojuma dokumentu noformēšanas prasību neievērošanas sekas

20.05.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā nr. SKA-151/2011

Zādzības radītais iztrūkums likuma „Par uzņēmumu ienākuma nodokli” izpratnē; likuma „Par pievienotās vērtības nodokli” 2.panta attiecināmība uz zādzību

25.11.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā nr. SKA-447/2011

Arvalsts komersanta likvidētas filiāles pārmaksāto nodokļu atmaksa

6.5. NEKUSTAMĀ ĪPAŠUMA NODOKLIS

10.02.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā nr. SKA-50/2011

Nekustamā īpašuma nodokļa apmēra pieauguma ierobežojuma piemērošana

20.09.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā nr. SKA-937/2011

Iestādes lēmuma, ar kuru atteikts nodibināt tiesiskās attiecības, tiesiskā daba

14.10.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā nr. SKA-423/2011

Nekustamā īpašuma nodokļa objekts

14.11.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā nr. SKA-490/2011

Nekustama īpašuma nodokļa piemērošana kopīpašuma gadījumā

16.11.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā nr. SKA-499/2011

Zemes lietošanas mērķa maiņas iespējamība pēc pašvaldības iniciatīvas

7. VALSTS DIENESTS

12.01.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā nr. SKA-191/2011

Ierēdņu sociālās garantijas; ierēdņu novērtēšanas tiesiskā daba; privāto finanšu līdzekļu atmaksa darbiniekiem

17.01.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā nr. SKA-131/2011

Vienots dienests; amatpersonu bridināšana par atvaļināšanu no dienesta; amatpersonu vērtēšana; administratīvā akta adresāts; iestādes pienākums uzklaut adresāta viedokli; uzklautišanas pienākuma neizpildīšanas sekas

27.01.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā nr. SKA-288/2011

Zemessarga tiesības prasīt uzturdevas kompensēšanu

29.04.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā nr. SKA-489/2011

Pamats atvaļināšanai no militārā dienesta normu konkurences gadījumā

27.05.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā nr. SKA-433/2011

Disciplinārlietas izskatīšana iestādē

08.07.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā nr. SKA-426/2011

Kompensējamā nesāņemtā atalgojuma apmēra noteikšana prettiesiski no dienesta atvaļinātai amatpersonai; iestādei uzliekamais pienākums prettiesiski no dienesta atvaļinātas amatpersonas atjaunošanai dienestā

07.10.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā nr. SKA-600/2011

Salīdzināmo personu loks amatpersonu skaita samazināšanas un amata likvidēšanas gadījumos

24.11.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā nr. SKA-708/2011

Tiesību normas atpakaļvērstis spēks; tiesiskās palāvības principa ievērošana, piemērojot likuma grozījumus; laiks, par kuru maksājama uzturdevas kompensācija

8. ZEMES UN CITU OBJEKTU PRIVATIZĀCIJA (ATSAVINĀŠANA)

28.06.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā nr. SKA-177/2011

Tiesiskās noteiktības ievērošana, piešķirot zemi pastāvīgā lietošanā

9. DZĪVOJAMO MĀJU PRIVATIZĀCIJA

24.01.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā nr. SKA-49/2011

Daudzdzīvokļu mājas jēdziens; mājas statuss; nedzīvojamās ēkas jēdziens

03.02.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā nr. SKA-38/2011

Kopējā dzīvokļa īrnieka tiesības nodot savas īrētās daļas privatizācijas tiesības citai personai

10. BŪVNIECĪBAS TIESĪBAS

06.01.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā nr. SKA-32/2011

Pašvaldības lēmumu par atļauju apbūvēt iznomāto zemi tiesiskā daba

25.02.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā nr. SKA-56/2011

Plānošanas un arhitektūras uzdevuma izsniegšanas priekšnoteikumi

24.05.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā nr. SKA-47/2011

Zemesgabala aprobežojuma – sarkano līniju – saturs; energoapgādes komersanta īpašās tiesības

11. PATĒRĒTĀJU TIESĪBAS

16.06.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā nr. SKA-23/2011

Dzīvokļa īpašnieka kā patērētāja tiesību aizsardzība Patērētāju tiesību aizsardzības centrā un administratīvajā procesā tiesā

04.11.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā nr. SKA-230/2011

Patērētāju tiesību ievērošana līzīngā līguma noteikumos

12. BĒRNU TIESĪBAS

10.10.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā nr. SKA-523/2011

Civillikuma 203.panta pirmās daļas 3.punkta jēdziena „savas tiesības” saturs

10.10.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā nr. SKA-290/2011

Vecāku tiesības saņemt informāciju par bērna privāto dzīvi

13. SOCIĀLĀS TIESĪBAS

13.1. TIESĪBAS UZ PENSIJĀM UN PABALSTIEM

12.01.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā nr. SKA-191/2011

Ierēdņu sociālās garantijas; ierēdņu novērtēšanas tiesiskā daba; privāto finanšu līdzekļu atmaksa darbiniekiem

24.01.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā nr. SKA-122/2011

Valdes locekļa pilnvaru izbeigšanās; darba devēja sniegto ziņu par darba ņēmēju tiesiskās sekas; iestādes pienākums noskaidrot patiesos lietas apstākļus

17.02.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā nr. SKA-52/2011

Lietās par tiesībām uz pensiju ar atvieglotiem noteikumiem piemērojami normatīvie akti

28.02.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā nr. SKA-176/2011

Slimības pabalsta izmaksas pamats

13.2. TIESĪBAS UZ PALĪDZĪBU DZĪVOKĻU JAUTĀJUMU RISINĀŠANĀ

10.03.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā nr. SKA-79/2011

Pamats personas pārreģistrācijai vai izslēgšanai no reģistra palīdzības saņemšanai dzīvokļa jautājumu risināšanā

14. PUBLISKO LIETU TIESĪBAS

03.05.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā nr. SKA-482/2011

Strīdu izskatīšanas kārtība par komercdarbības veikšanu Rīgas brīvostas teritorijā

07.10.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā nr. SKA-957/2011

Ceļu uzturēšana tehniskā kārtībā nav darbība publisko tiesību jomā

17.10.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā nr. SKA-106/2011

Ceļa kā publiskas lietas lietošanas tiesības

16.11.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā nr. SKA-517/2011

Transportlīdzekļa vadītāja tiesības apturēt transportlīdzekļa pārvietošanu uz speciālo stāvvietu

15. IESLODZĪTO TIESĪBAS/ SODU IZPILDES TIESĪBAS

08.02.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā nr. SKA-97/2011

Ieslodzītā tiesības īslaicīgi atstāt cietuma teritoriju

22.09.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā nr. SKA-650/2011

Cietuma darbinieku goda un cieņas aizsardzība

16. ATLĪDZINĀJUMS ADMINISTRATĪVAJĀ PROCESĀ

12.01.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā nr. SKA-191/2011

Ierēdņu sociālās garantijas; ierēdņu novērtēšanas tiesiskā daba; privāto finanšu līdzekļu atmaksa darbiniekiem

24.01.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā nr. SKA-124/2011

Atlīdzinājuma prasījuma pieļaujamība

06.05.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā nr. SKA-155/2011

Juridiskās palīdzības izmaksu atlīdzināšana administratīvajā procesā; atlīdzības par morālo kaitejumu apmērs

17. CILVĒKTIESĪBAS

31.01.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā nr. SKA-103/2011

Policijas pienākums ievērot personas tiesības uz privātās dzīves aizsardzību; personas tiesības tikt uzklaustītai

10.10.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā nr. SKA-290/2011

Vecāku tiesības saņemt informāciju par bērna privāto dzīvi

18. CITI

24.01.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā nr. SKA-122/2011

Valdes locekļa pilnvaru izbeigšanās; darba devēja sniegto ziņu par darba ņēmēju tiesiskās sekas; iestādes pienākums noskaidrot patiesos lietas apstākļus

25.01.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta lēmums lietā nr. SKA-270/2011

Maksātspējas administratora atbildības noteikšanas tiesiskā daba

03.03.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā nr. SKA-70/2011

Pašvaldības nekustamā īpašuma pirkuma tiesību izmantošana

22.09.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā nr. SKA-311/2011

Politisko organizāciju (partiju) atbildība par likumā noteikto to finansēšanas noteikumu pārkāpumu

15.12.2011. Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā nr. SKA-451/2011

Valsts notāra padotības forma galvenajam valsts notāram; maksātspējīgas valsts kapitālsabiedrības pamatkapitāla palielināšana

INTERESANTĀKAIS TIESAS NOLĒMUMS, KO ESAT LASĪJIS

Žurnāls *Jurista Vārds* kopš 2009. gada rubrikā *Nedēļas jurists* aicina dažādu jomu juristus atbildēt uz jautājumiem, kas atklāj viņu personību un juridisko pieredzi. Viens no jautājumiem: **Interesantākais tiesas nolēmums, ko esat lasījis.** Atlasījām atbildes, kuros minēti Augstākās tiesas nolēmumi, kas bijuši interesanti juristiem – savas jomas atzītiem profesionāļiem.

KRISTĪNE KALVĀNE-RADZIŅA, Administratīvās rajona tiesas tiesnese, 30.06.2009

Regulāri lasu Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta nolēmumus, kā arī Satversmes tiesas spriedumus. Grūti izcelt vienu konkrētu, jo visiem ir nozīme tiesību attīstībā un tiesu prakses veidošanā. No aktuālākajiem publicēšanas vērts ir Senāta Administratīvo lietu departamenta 2009. gada 19. maija lēmums lietā SKA-469/2009, kur Senāts detalizēti apskata, kas ir jānoskaidro tiesai, lemjot par pieteikuma pieņemšanu un lietas ierosināšanu.

ARVĪDS DRAVNIEKS, Publisko tiesību institūta direktors, 21.07.2009

Visdrosmīgākais noteikti ir Rudītes Vidušas spriedums par Rēzeknes pašvaldības vēlēšanu rezultātu atcelšanu.

KĀRLIS VALDEMIERS, tobrīd Latgales apgabaltiesas priekšsēdētājs, 17.11.2009

Man patīk lasīt nolēmumus, kurus pieņēmuši citi tiesneši, īpaši Augstākās tiesas

Senātā. Atmiņā ir daudzi nolēmumi. Viens no tiem: par morālā kaitējuma piedziņu par labu māju iedzīvotājiem no pašvaldības, kura nenodrošināja dzīvojamo māju apkuri.

AIVARS NIEDRE, bijušais Latvijas Zvērinātu advokātu padomes priekšsēdētājs, 01.12.2009

Interesanti šķiet visi spriedumi, kuros argumentēti, balstoties uz likumu, bet bez nevajadzīgas liekvārdības izklāstīti tiesas pieņemtā nolēmuma motīvi. Vairāku iemeslu dēļ par ļoti interesantu uzskatu Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2001. gada 18. septembra lēmumu lietā Nr. SKK-274. Šajā lietā apsūdzētais, kurš bija atzīts par vainīgu savu tiesību un pilnvaru pārsniegšanā, strādājot par tiesnesi, kasācijas sūdzībā apgalvoja, ka tiesnesi nemaz nevar atzīt par amatpersonu. Tāds bijušā tiesneša viedoklis pats par sevi ir interesants, taču ne mazāk interesanta ir Senāta lēmumā minētā tēze, ka tiesnesis likuma izpratnē par amatpersonu atzīstams nepārprotami.

ANITA KOVALEVSKA, Administratīvās rajona tiesas tiesnese, 16.02.2010

... interesants noteikti ar Senāta 2006. gada spriedums par 9. Saeimas vēlēšanu tiesiskumu.

KRISTAPS ĀBELE, zvērināts advokāts un maksātspējas administrators, 02.03.2010

Ļoti interesants bija Augstākās tiesas lēmums, ar kuru tika uzdots prejudiciāls jautājums Eiropas Kopienas tiesai saistībā ar kapitālsabiedrības valdes locekļa statusu.

REINIS BĒRZIŅŠ, tobrīd tieslietu ministra padomnieks, 09.03.2010

2005. gada 3. maija Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums lietā, kurā tika vērtēta ne bis in idem principa piemērošana administratīvo pārkāpumu lietās.

GVIDO ZEMRĪBO, zvērināts advokāts, bijušais Augstākās tiesas priekšsēdētājs, 25.05.2010

Manā skatījumā, visai interesants un svarīgs ir Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2007. gada 28. februāra spriedums lietā nr. SKC-89 (referente senatore R. Saulīte), kurā izteiktas visai principiāli nozīmīgas atziņas (ratio decidendi) par judikatūras jēdziena būtību. Šim spriedumam būtu jāatrodas uz katra tiesneša darba galda.

IEVA VIŠKERE, Administratīvās rajona tiesas tiesnese, 28.12.2010

Man visinteresantākie šķiet tie nolēmumi, kuros tiesa pie lietas atrisinājuma nonākusi, loģiski un argumentēti piemērojot vispārējos tiesību principus un izmantojot juridiskās metodes. No nesen lasītajiem kā tādus varu minēt, piemēram, Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2010. gada 17. novembra spriedumu lietā SKA-890 (par bērna vārda Otto reģistrāciju) un 2010. gada 15. oktobra spriedumu lietā SKA-480 (par bezdarbnieka pabalsta aprēķināšanu personām, kas darbu zaudējušas neilgi pēc atgriešanās no bērna kopšanas atvaļinājuma). Ar prieku lasīju arī Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2008. gada 4. jūnija spriedumu lietā Nr. SKC-176, kurā tiesību normas, kas noteic lietas pakļautību administratīvajai vai vispārējās jurisdikcijas tiesai, tika interpretētas tādejādi, lai netiktu pieļauta netaisnīgas situācijas saglabāšana.

AIVA ZARIŅA, bijusi Augstākās tiesas tiesnese, 11.01.2011

Daudzi spriedumi ir interesanti, viens no tiem Senāta spriedums SKC-2/2009 strīdā par mantojuma tiesībām.

ANNA BIKSINIECE, Latgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas priekšsēdētāja, 08.02.2011

Profesionāli pārsteidzošākais no pēdējiem nolēmumiem bija Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2010. gada 12. maija spriedums par nekustamā īpašuma labticīga ieguvēja aizsardzības priekšnoteikumiem.

DANUTA ŠAVDINE, Rīgas Pārdaugavas izpilddirekcijas Dzimtsarakstu nodaļas vadītāja, 22.02.2011

Pēdējais tiesas spriedums, kas mani un ne tikai mani tiešām pārsteidza, bija Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2010. gada 17. novembra spriedums par bērna reģistrāciju ar vārdu Otto, kas ir pretrunā latviešu valodas pareizrakstības principiem.

LINARDS MUCIŅŠ, zvērināts advokāts, bijušais Augstākās Padomes Likumdošanas komisijas sekretārs un 7. Saeimas Juridiskās komisijas priekšsēdētājs, 22.03.2011

Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2009. gada 23. septembra lēmums lietā Nr. SKC-784 „Par nostiprinājuma lūgumu izskatīšanas secību zemesgrāmatas nodaļā”. Senāta spēja pārskatīt savus iepriekšējos kļūdainos nolēmumus un atteikties no tiem vērtējama kā būtisks pagrieziens ne tikai Senāta, civiltiesību un civilprocesa, bet arī cilvēktiesību (Satversmes 105. pants) un būtiskos tiesību teorijas jautājumos (vispārējais likums un speciālais likums, publisko un privāto tiesību nošķiršana).

AGRIS BITĀNS, advokātu biroja „Eversheds Bitāns” vadošais partneris, 29.03.2011

Interesants bija 2010. gada 24. novembra Senāta Civillietu departamenta spriedums lietā Nr. SKC-22, kur tika aplūkota valsts atbildība par tās iestādes amatpersonu prettiesisku rīcību, kā arī pareizi izvirzīts jautājums par kompensāciju sakarā ar nemantisku (morālu) kaitējumu, tai skaitā arī tādu, kurš ir nodarīts pirms Civillikuma 1635. panta redakcijas maiņas.

SANDRA STĪPNIECE, zvērināta notāre, Gada notārs-2010, 05.04.2011

Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2009. gada 23. septembra lēmums lietā Nr. SKC-784 „Par nostiprinājuma lūguma izskatīšanu Zemesgrāmatu nodaļā”. Minētajā lēmumā senatori atsaucas uz mana kolēģa – zvērināta notāra Eduarda Virko – rakstu Jurista Vārdā. Man prieks, ka mans amata brālis ir rosinājis Senātu pārskatīt savus iepriekšējos nolēmumus jautājumos, kas aktuāli sabiedrībai.

ANDRIS STRAUTS, Latgales apgabaltiesas priekšsēdētājs, 31.05.2011

Vislabāk atmiņā ir palikuši A. Laventa apsūdzības krimināllietas nolēmumi. Darba mapēs ir atlikti dažu Augstākās tiesas tiesnešu nolēmumi, kurus patikami pārlasīt, no kuriem mācīties, bet tādi, protams, nav visi.

JUTA STRĪKE, KNAB priekšnieka vietniece, 21.06.2011

2006. gada 3. novembra blakus lēmums lietā Nr. SA-5/2006.

AIVARS PAEGLE, Uzņēmumu reģistra Juridiskās nodaļas vadītājs, 28.02.2011

Ikvienam juristam, kam ir kāda saistība ar Uzņēmumu reģistru, ieteiktu izlasīt 2011.

gada 13. maija Augstākās tiesas spriedumu SKA-210/2011, lieta Nr. A42608007. Proti, spriedumā izsmelīgi izskaidrota administratīvo aktu spēkā esība laikā, lēmuma par ieraksta izdarišanu komercreģistrā tiesiskā daba, Uzņēmumu reģistrā iesniedzamie pierādījumi un citi būtiski jautājumi.

DEBORA PĀVILA, zvērināta advokāte, advokātu biroja „Varul” partnere, 24.01.2012

... interesanti ir lasīt visus labi pamatotus nolēmumus, kad redzams: tiesnesis zina drēbi un nebaidās griezt. Manā praksē visbiežāk tādi padodas Satversmes tiesai un Eiropas Savienības tiesai, kā arī Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamentam.

LINDA VĪNKALNE, Administratīvās apgabaltiesas tiesnese, 06.03.2012

Interesanti ir lasīt senatores Jautrītes Briedes sagatavotos nolēmumus, jo tikai tajos ir atrodamas šādas un līdzīgas atziņas: „(..) ja mati ir atauguši, tos atkal var nogriezt, taču saimnieciski nebūs pamatota matu griešana tikmēr, kamēr nav ko griezt (2007. gada 17. septembra spriedums lietā Nr. SKA-363) vai „VID tomēr nevajag šaut ar lielgabalu uz zvirbuli (2008. gada 12. februāra spriedums lietā Nr. SKA-71).

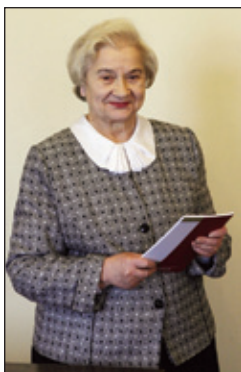
ILZE FREIMANE, Administratīvās rajona tiesas priekšsēdētāja, 13.03.2012

Interesanti lasīt jebkuru labi motivētu nolēmumu. Īpaši interesanti ir nolēmumi, kuros risināti komplicētāki tiesību normu interpretācijas jautājumi. Pieminēšanas vērts ir Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2011. gada 24. novembra spriedums lietā Nr. A420743410. Lietā risināts strīds, vai jaunā tiesību norma, kurā izvirzīti stingrāki kritēriji dienestam policijā, ir attiecināma arī uz tiem policistiem, kas darbu sākuši pirms grozījumiem likumā. Senāts secina, ka lietderīgākais un taisnīgākais šīs tiesību normas tulkojums ir tāds, ka tā ir vērsta uz priekšu un tiek attiecināta uz kandidātiem, nerevidējot jau pastāvošās dienesta attiecības ar personām, kuras tiesiski pieņemtas dienestā pirms grozījumiem likumā.

MĀRIS LEJA, Ģenerālprokuratūras Krimināltiesiskā departamenta Sevišķi svarīgu lietu izmeklēšanas nodaļas prokurors, 27.03.2012

Daudz lasu Šveices, Austrijas un Vācijas tiesu nolēmumus, no kuriem ar argumentiem visvairāk saista Vācijas tiesu nolēmumi. Patikami, ka šim stilam sāk līdzināties Latvijas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta nolēmumi.

ATZINĪBA AUGSTĀKĀS TIESAS TIESNEŠIEM UN DARBINIEKIEM 2011. GADĀ

Triju Zvaigžņu ordenis.
Par nopelniem
Latvijas valsts
labā Triju Zvaigžņu
ordeņa III šķira
piešķirta neatkarīgās
Latvijas Republikas
Augstākās tiesas
pirmajam
priekšsēdētājam,
zvērīnātam advokātam
Gvido Zemrībo

Goda tiesneša nosaukums. Pirmo reizi Augstākās tiesas vēsturē piešķirts Goda tiesneša nosaukums. To saņēma bijusī Civillietu tiesu palātas tiesnese Aiva Zariņa un bijušais Senāta Krimināllietu departamenta priekšsēdētājs Pāvels Gruziņš

LU gada balva. Latvijas Universitātes rektors Mārcis Auziņš pasniedz LU gada balvu zinātnē profesoram Kalvim Torgānam. Balva piešķirta par civiltiesību zinātniskās skolas izveidošanu

Tieslietu sistēmas Goda zīmes. 2011. gadā Goda zīmes saņēma 16 tieslietu sistēmas darbinieki, to skaitā Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta senatore Mārīte Zāgere, Krimināllietu tiesu palātas tiesnesis Andrejs Lepse un bijusī Judikatūras nodaļas vadītāja Zigrīda Mīta

Atzinības raksts. Latvijas valsts proklamēšanas svētku priekšvakarā 11 tiesneši un darbinieki saņēma jauno Augstākās tiesas Atzinības rakstu, ko rotā Tiesu pils simbols – Temīda

Temīdas balva-2011. Gada darbinieks – Senāta kancelejas vadītāja Elīna Majore, Gada cilvēks – Judikatūras nodaļas vadītājs Pāvels Gruziņš, Gada tiesneša palīgs – Krimināllietu tiesu palātas priekšsēdētāja palīdzes Natalja Avreiceviča, Gada tiesnesis – Senāta Administratīvo lietu departamenta priekšsēdētāja Veronika Krūmiņa

Plašu informāciju par Augstākās tiesas darbu var atrast mājaslapā

www.at.gov.lv